

# Dr. Hikmet Kıvılcımlı

Yol.3

## Partide Konaklar ve Konuklar

köXüz

Yayımları

# Yol.3

## Partide Konaklar ve Konuklar

**Dr. Hikmet Kıvılcımlı**

köXüz

### Dijital Yayınlar

## İndir - Oku - Okut - Çoğalt - Dağıt

**Bu kitap ilk defa: 1978 yılında Yol Yayınları tarafından yayınlanmıştır.**

**Bu kitap KöXüz sitesinin dijital yayınıdır.**

**Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek, dijital olarak basmak ve dağıtmak serbesttir.**

**Alıntılarda kaynak gösterilmesi dilenir.**

köXüz

**Yayınları**

## İÇİNDEKİLER

Yayınevinin Notu.....	3
İlk Yol Gösteren Kazıklar.....	9
Başlangıç Konak ve Konukları: Ütopizm.....	17
Onbeşler.....	21
Halk İştirakiyyun Fırkası.....	29
Aydınlıkçılık + Gözlemcilik = Kuyrukçuluk Hazırlık Konak ve Konukları: MarksizmeDoğru.....	47
Aydınlıkçılık + Gözlemcilik, Kuyrukçuluk Konağının Kendisi.....	57
Teori Kırıntıcılığı ve Sapıklığı.....	63
Siyasi Arçtılık ve Pısırıklık.....	75
Sınıf Sapıklığı.....	79
İlkellik (Primitivizm) Kangreni.....	83
Karaktersizlik ve Satıllık.....	89

## **İlk Yol Gösteren Kazıklar**

Türkiye'de tam işçi hareketiyle Marksist hareket hemen hemen aynı tarihte başlar ve yan yana birbirine paralel olarak gelişir. İttihatçıların bazı büyük şehirlerdeki işçileri, kadim lonca azmanı örgütler halinde ara sıra harekete geçirmeleri -az çok bağımsız ve sınıf bilincinden doğma olmadığı için- bir yana bırakılırsa, Türkiye'de işçi hareketi, emperyalizmin dünya savaşından sonra açılmış genel bunalım dönemiyle birlikte doğar. Bolşevizm döneminin dünya eksenini sarsan zaferi, o zamana kadar geçmişin ve ortaçağın boğucu kül-leri altında uyuklar ve toplar görünen Türkiye işçilerini birdenbire alevlendirdi. Fakat Türkiye işçileri yarı-sömürge bir ülkede buldukları için karşılarında ilk çarpışılacak düşman olarak dünya kapitalizmini, emperyalizmi buldular. Onun için mütareke yıllarında karınca gibi kaynaşan Türkiye proletaryası sınıf içgüdüleriyle iki yönde dövuştü:

1- Yabancı sermaye ile ekonomik ve siyasal boğuşmalar;

2- Anti-emperyalist cephedeki mücadeleyi güden Anadolu burjuvazisinin milli hareketini tutmak...

Fakat sınıf olarak Türkiye proletaryası, burjuvaziye ettiği yardım oranında onun sözde halkçı demagojisine kapılmaksızın, kendi bağımsız sınıf yolunu korumayı unutmadı. Emperyalizmle dövuştükçe bilenen işçilerin sınıf bilinci, en yüksek ifadesini, bağımsız işçi hareketiyle birlikte başlayan Marksist harekette buldu.

Ben de burada işçi hareketinin tarihini değil, o hareketin bazen simgesel olarak, bazen ütöpik, fakat sonunda bilinçli bir tarzda ifade edilişi demek olan Marksist hareketin en önemli kabartılarına işaret edeceğim. Bu sırada elde hiç bir somut

belge bulunmadığına göre, salt bu hareket içinde yaşamış bir yoldaş sıfatıyla şimdilik yalnızca hatıraları derleyerek bazı karşılaştırmalarla hareketin ana hatlarını çizeceğim.

Bu alanda en çok benzediğimiz Rusya tarihiyle karşılaştırma yapalım. O zaman daha iyi yol bulacağız.

**19. yüzyılın ilk üçte birinde:** Türkiye'de III. Selim (1789-1807) ile II. Mahmut (1808-1839) dönemi, Rusya'da (18. yüzyılın son yarısında) Deli Petro dönemidir. Deli Petro, Poteşnoye'si ile Sterii'leri, II. Mahmut, Asakir-i Mansure-i Muhammediye ile Yeniçerileri kaldırdı.

Fransız devrimiyle birlikte tahta çıkan III. Selim döneminden sonra, Alemdar Mustafa Paşa tarafından merkeziyetçi bir hükümdarlık kurma konusunda, Türkiye'nin Boyarları demek olan taşra mütegalibeleri ve derebeyleriyle mücadeleye başlandı. Fakat II. Mahmut, Deli Petro'nun yalnız traş ve kıyafet değişikliğiyle ordu alanında yaptıklarını becerebildi. Petro'nun ülke gelişiminde önemli rol oynayan temel önlemlerini; Avrupa ekonomisini ve sanayini ülkeye sokma çabasını uygulayamadı. Yalnız III. Selim zamanında yine salt ordu tekniği alanında, okul ve tersane gibi tek tük reformlara girildi.

**19. yüzyılın ikinci üçte birinde:** Abdülmecid dönemi (1839-1861) Rusya'da I. Aleksandr zamanına benzer (bu dönem Rusya'da 19. yüzyılın ilk dörtte biridir). İki ülke dönemleri elbette ekonomik emekleme bakımından benzer. Yoksa siyasetçe bu iki dönemde Rusya ile Türkiye iki zıt kutup gibi karşıt konumlar alırlar. Rusya galiptir. Türkiye yenilmiştir. Rusya, Prusya ve Avusturya - Macaristan'la dünya gericiliğinin kutsal ittifak kalesi olur.

Türkiye, Londra ve Paris'in burjuva devrimi cephesine sığınmak isteyen ve bu iki başkent'in işaretileriyle oynayan eğitilmiş bir maymun gibidir. Buna karşın Gülhane Hatt-ı Hümayun'u sınırsız kapitülasyonlara karşı kaplumbağa hızıyla yürüyen bir akım başlangıcı sayılabilir.

Önce Türkiye'de salt ticari (Avrupa mallarının sürümüne ait) ilişkileri kolaylaştırmakla, kara gümrüklerinden yabancı mallara ayrıcalık tanımakla başlayan bu akımlardan gitgide -her iki yılda bir değiştirme olanağı sayesinde- uyanmaya

başlayan kapitalist ilişkileri biriktirir. Ve sonunda Mecit'in ilk yıllarında, ihracat gümrüğünde % 12, ithalat gümrüğünde % 15 iken, Mecit'in son yıllarında ithalatla ihracat gümrükleri eşitlenir ve 7 yıl sonra ithalattan %8 alındığı halde, ihracat resmi % 1'e iner.

Bu gelişim sürünüşü Rusya'da I. Aleksandr zamanı sanayinin ilerlemesini sağlamış, buna karşılık Türkiye'de sanayi faaliyetinin uyanmasına zemin hazırlamış olur. Bu aşamaya, bir oturuşta bir koyun yemekten başka bir şey bilmeyen Abdülaziz'in pehlivanlık dönemini de sokarsak, böylece 19. yüzyılın ilk üç çeyreğini geçmişizdir.

**19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk 10 yılı:** Abdülhamit dönemi (arada kaçırın burjuva idealisti Murat'ı, biz değil tarih hesaba katmıyor). Abdülhamit dönemi, Rusya'daki I. Nikola dönemidir (19. yüzyılın ikinci dörtte biri). Her iki dönemde de ortak olan şeyler, koyu ve karanlık baskı, sansür, Avrupa'ya kaçış, sürgün, idam... Ve bizde yapmacık, Rusya'da yürürlük tarzında nihilizm eğilimleri görülür.

**20. yüzyılın ilk beşte biri:** Reşat (1909-1917). Tıpkı Rusya'daki II. Aleksandr gibi piç bir Meşrutiyet'le tahta çıktı.

I. Nikola, 26 yıl mutlak ve merkezietçi bir otokrasiyle de-rebeyliğinin son sınırını ve kapitalizmin başlangıcını temsil ettikten sonra, Kırım savaşında uğradığı yenilgi üzerine kahrından öldü. Abdülhamit, 32 yıl kadar I. Nikola'yı taklit ettikten sonra, Meşrutiyet burjuvazisi tarafından tahtından indirildi.

Gerek Abdülhamit'ten, gerek I. Nikola'dan sonra gelen dönem, tam bir burjuva devrimi olmadı, kapitalist ilişkileri tanıyan bir takım yarım yamalak reformlar dönemi oldu. Burada da roller iki ülke için gene tersine döndü. I. Nikola'yı dış nedenler, Abdülhamit'i (hiç değilse görünüşte) iç nedenler tekerledi.

Reşat, dünya savaşı yenilgisinin kahrından dış nedenle göçtü; II. Aleksandr'ı Naradnovoltsi'nin idam kararı temizledi. Fakat Reşat'la Vahdettin nasıl birbirinin devamıysalar, tıpkı öyle II. Aleksandr ile III. Aleksandr da birbirinin devamını oluşturdular. Reşat ve Vahdettin, nasıl Türkiye'de meşrutiyetçi parlamentarizm temsilcisiyseler, tıpkı öyle, II. ve

III. Aleksandr'lar da Rusya'da meşrutiyetçi parlamentarizme doğru giden iyi kötü bir eğilimi temsil ettiler.

**Cumhuriyet burjuvazisi:** Mustafa Kemal, Rusya'daki II. Nikola'ya karşılık gelir. Siyasal görünüşte II. Nikola yarı meşrutiyetçi bir hükümdarlıktı: I. Mustafa Kemal çağı bir cumhuriyet şeklidir. Fakat:

1) Biz biliyoruz ki, emperyalizm döneminde cumhuriyetle hükümdarlık arasında pek fark yoktur. Her iki sistem de bir oligarşinin azınlık grubu elindedir.

2) Her iki sistem de işçi sınıfının tam bağımsız olmak şöyle dursun, yarı bağımsız bir hareketine bile dayanamaz. Ancak polis hafiyelerinin emrinde, devrimci işçileri avlamaya yarayan lonca bozuntusu işçi örgütlerini bizzat kendisi kurmaya özenir.

3) Her iki dönemde de burjuva parlamentarizmi büyük toprak sahipleriyle el ele vererek gelişir. (II. Nikola'nın Duma'ları da bizim Büyük Millet Meclisi gibi birkaç dereceli seçimle seçilirdi. Yalnız bir farkı, Duma için ayrıca işçi ve köylü Küri'leri de vardı. Yani Nikola düzeninde işçilerle köylülerin -bütün formalite güçlüklerine karşın- sınırlı da olsa seçim faaliyetine katılabilmeleri olanaklıdır. Bizde son yıllar "işçi" adını taşıyan "mezar sessizliği" taklidiyle arpacık kumrusu kesilmiş milletvekilleri, Halk Partisi'nin atadığı demagoji kuklalarıdır.)

4) İşçilerin değil siyasal, en basit ekonomik hareketleri bile süngü gücüyle boğulur ve karşılarında bütününü zalim devlet aygıtını seferber edilmiş bulur. Her iki rejimde de polisin işkenceli zulmü kapitalistin en utanmazca keyfi soygunuyla el ele vermiştir.

5) Nikola döneminde Rusya nüfusunun %75'i okur yazar değildir. Bugünkü Türkiye'de "millet mektepleri"nin de faaliyetini katarsak, ancak 2-2,5 milyon okur yazar varsaymak olanaklı. (I. Tarih Kongresi'nde Eğitim Bakanının demeci) Demek, Türkiye'nin 14 milyon nüfusu içinde %80-85'i okur yazar değildir.

6) Her iki sistemde de derebeyi artıkları köylüyü kapitalist soygunla birlikte inleter ve ezer. II. Nikola gibi I. Mustafa Kemal döneminde de büyük malikaneler kısmen satın alınarak

köylüye taksitle satılmak istenir. Ve her iki rejimde de köylü, parasıyla aldığı toprağına sahip çıkamayarak, az zamanda toprak aldığına, alacağına pişman olur. Köyde teknik, sını merkezileşme ve ilh. de böyledir.

Evrende ve toplumda olduğu gibi, siyasette de herşey göreceli olduğuna göre, işçiler ve köylüler yığın ve sınıfları açısından, II. Nikola çarlığıyla Mustafa Kemal cumhuriyeti arasındaki fark, ancak zemine ve zamana ait ikinci derecede özellik ve ayrıntılar bakımındandır. Şu durumda işçi ve köylüler için asıl olan benzerlik, bu iki sınıf ve tabakanın gerçek kurtuluş mücadelesinde keşif kolu ve kurmay hizmetini gören Marksist hareket için de aynı kalır.

Yalnız, II. Nikola Rusyası ile Mustafa Kemal Türkiyesi arasında, sanayinin gelişim temposu bakımından bir fark vardı. II. Nikola, Rusya'da Deli Petro döneminden beri başlamış ve oldukça gelişmiş bir merkezileşmiş sanayi bulmuştu. Mustafa Kemal Türkiyesi, Rusya'da Deli Petro döneminden beri olan süreci hızla tamamlamak ve modern sanayi sermayesini birdenbire kurmak zorunda kalmıştır.

Onun için, Rusya'da ta 1860 yıllarında beliren sosyalist eğilimler, binbir tür ütopyizmlerden dönüp dolaşarak ancak yarım yüzyıllık bir mücadelenin sonucu ve ürünü olarak bilimsel sosyalizme, Marksizme kavuşabilmiştir.

Türkiye'de burjuva devrimcilerinden bazı tek tük kişilerde küçükburjuva anarşizmine ve sosyalizmine doğru -bir eğilim değil, kendilerinin de sonra bir günah gibi itiraf ettikleri toy bir özentisi ve "gençlik hevesi" gibi- acep şu sosyalizm de neymiş gibilerden meraklanmalar olmuş olabilir. Fakat gerçek sosyalist adını alan ve eğilim ya da hareket derecesine ulaşan ideoloji ve örgütler ancak dünya savaşının açtığı proletarya devrimleriyle birlikte başlar. Ve Rusya'da 50 yıl boyunca yürünen yol, Türkiye'de 5-10 yılda aşılacak hale gelebilir.

Rusya'da 1880'den sonra Narodnik hareketi biter. 1890'dan itibaren -1883'lerde teorik olarak ve dışarda başlayan- Marksizm ideolojisi işçi hareketiyle buluşur. Ve ancak 20. yüzyıla birlikte Leninizmin öz kavrayışları devrimci proletarya hareketinde yer tutar.



Yuvarlak hesap Rusya'da devrim hareketini 30 yıl kadar Küçükburjuva sosyalizmi kasıp kavurdu. Fakat asıl proletaryanın devrimci sosyalizmi olan Marksizm de, hemen 20 yıl kadar ikircilik ve deneyimle karşılandıktan sonra, pratikle teoriyi 1903'lerde birleştirerek tam Bolşevik Parti'yi ve Leninizm sentezini yarattı.

Türkiye'de bu iki aşamayı yılların sayısı ile anlatmak istersek, yine yuvarlak hesap kullanmak için diyebiliriz ki, Rusya'da 30 yıl süren aşama Türkiye'de 6 yıl kadar (kabataslak 1917-1923) sürmüş sayılabilir. İkinci 20 yıllık aşama da yine kabataslak 4 yıl (1923-1927) devam eder. Bu iki rakam ilişkilerinden anlaşıldığına göre, ilk iki **başlangıç** ve **hazırlık** aşamalarında Türkiye'nin devrim hareketi Rusya'da olduğundan 5 katı hızla gelişmiş görünüyor.

Dikkat edilirse, Yeniçeriliği kaldırmakta Türkiye Rusya'dan hemen 200 yıl geç kalmıştır. Gülhane Hatt-ı Hümayunu ve Abdülhamit (merkeziyetçi mutlakiyet: derebeyliğin yıkılış başlangıcı) aşamamız Rusya'yı 50-60 yıl geriden izlemeye başlar.

Bir nokta: Konakları izlerken yolumuzun üstüne yol gösteren kazık makamında bir takım **kişileri** diktik. Bu, belki sosyal olayları fazla şematik işaretlerle anlatmak oldu. Ama, ilk olarak, zaten amaç öyle bir şema yapmaktı; ikinci olarak, sosyal olayların doğrultularını çizerken yol gösteren bazı kazıklar gerekti...

Eh, tarih yolunda çarlardan, sultanlardan ve cumhurbaşkanlarından daha ünlü (yani herkes tarafından kolay ve çabuk anlaşılır) kazıklar bulunabilir mi? Şu halde, yol göstermeye yarayan kişiler nasıl o yolun şeklini ve doğrultusunu yaratan bir varlıklarsa, buradaki kişiler de tıpkı öyle tarih tarafından yaratılmış ve yol üstüne dikilmiş kazıklar olmak itibarıyla, yalnızca tarihin doğrultusunu gösterirler, yoksa tarihe şekil ve doğrultu elbette ki veremezler.

Leninizmin doğuşundan bugüne kadar 30 yıl geçmiş bulunuyor. Şimdi Leninizm, sosyalizm konağına ulaştı. Türkiye'de Marksizm-Leninizm ilkelerince dövüşen bir hareket ve örgüt var. Biz bunun temsilcileri ve bireyleriyiz. Türk burjuvazisi Rus

burjuvazisini 200 ile 50-60 yıl geriden izledi. Acaba Türkiye proletaryası Rusya proletaryasını kaç yıl geriden izliyor?

Bir kere bu ara, yani Leninizm 30 yıldan beri varolduğuna göre en çok 30 yıl bir gerilik sayılabilir ki, burjuvaziye göre işçi sınıfımızın yolu yarı yarıya kısalmış demektir. Fakat bu yolda Leninizmin Leninizm olarak yaptığı mücadele konaklarından hangilerini geçtik? Bugün hangi yerde konaklamaktayız?

İşte önümüze koyup ilk çözeceğimiz sorun budur. Konağımızı bulursak ileriye doğru gidişimizde artık çevreyi yoklayarak, körün değneği gibi değil, ufukları görenler gibi sıçraya sıçraya ilerleyebiliriz.

## **Başlangıç Konak ve Konukları: Ütopizm**

İnsan, tarihte aktif rol oynayan bir elemandır. Kitleler bilince geçirdikleri konakları bir hamlede atlayabilirler. Fakat biz, devrimci burjuvazinin maddeci bilimi gibi hep kıyametçi, sürekli katastrofçu değiliz. Biliriz ki atlamak için hız almak gereklidir.

Her devrimci hareket de, devrimi siyaset alanında yapmadan önce:

- 1- Ruhlarda ve düşüncelerde canlandırır;
- 2- Yığınlar içinde örgütler.

Bu zarurettir. Hazırlıksız savaşa girenler bozgunlarını hazır bulurlar. İşte "**Başlangıç Konakları ve Konukları**" başlığı altında çizeceğimiz Türkiye Marksist hareketlerinde görülen ortak ilk büyük zaaf buradaydı. Yani öznel bozgun nedeni, bu hareketlerin bütün devrimci kanatlanışlarına karşın, o kanatları dinmeden çırpındıracak derecede idmanlı olmayışlarındaydı.

Yalnız bu kadar değil... Nesnel etkenleri de insafla hesaba katmalı. Öyle tarihsel determinizmler vardır ki, öznel atak yetenekleri ne olursa olsun -ki zaten atak yeteneği de soyut ve bağımsız değil, yine nesnel zorunluluklarla belirlenir- bir kalemde "yasak" ve "yok" edilemezler.

Devrimci hareketin başlangıç konakları Rusya'da 30 yıl boçalamıştı. Bizde 30 saniyede atlanıp geçilebilir miydi? Olanlar geçilemediğini gösterdi. Fakat bu geçiş mutlaka 30 yılda mı oldu? Hayır, 5-6 yılda.

Bu hızlı geçiş, hareketin kendiliğindenci yoklamalarla değil, Leninizmin öz kaynağından gelme akımlarla başlamış olmasındandı. Türkiye'de devrimci hareket başlangıçlarının ortodoks Marksizmden kaynak alması iki sonuç verdi:

**1- Nicelikçe:** Bu başlangıçlara oranla çok daha kısa bir zaman içinde olup bitmesini gerektirdi;

**2- Nitelikçe:** Bu başlangıçların çehresini, örneğin Rusya'da gördüğümüz manzaralara elifi elifine uymayacak şekilde değiştirdi.

Rusya'da sosyal devrim başlangıçları ister istemez ütopyik sosyalizm kaynaklarından içerek sarhoş oldu. Türkiye'deki ütopyik başlangıçlarsa, muzaffer Marksizmden, doğrudan doğruya Bolşevizmden esin ve güç almıştır.

Elbette bu alelacele aldığı esinleri Türkiye devrimciliği hemen benimsedim sandığı oranda az sindirebildi ve özümleyebildi. Ve o yüzden sindirim bozukluklarına uğradı. Ne olsa attığı parolalarda, kurduğu emellerde olsun, bilimsel sosyalizme özgü bir güç ve devrimcilik havası seziliyordu. Ama yalnız parola ve amaç hedefe varmak için yeterli miydi?

Onun için başlangıç hareketlerini ölçerken devrimcilerin sözlerinden çok yaptıklarına bakmak gerekir. Bütün o hareketler muzaffer Marksizmden geldikleri için, sözde bilimsel sosyalistler, komünistler. Fakat işte, yani salt ajitasyon bir yana bırakılırsa, propaganda ve örgüt işlerinde Leninizmin ilke ve taktiklerinden fersah fersah uzak kalmışlardı.

Bu bakış, Türkiye'de sosyal devrimci hareket başlangıçlarını ne yerme ne de övmedir. Hatta başlangıçlarda görülen devrimci kahramanlık niteliklerini Türkiye Komünist Partisi elbette en değerli gelenekleri sırasına geçirmiştir.

Ancak, devrimci gelenekleri alakoymak, Leninist çizgiden sapmış noktalara vurmamak değildir. Türkiye Marksistleri, geçmişin bu acı ve kanlı anılarını gönüllerine ölmez izlerle yazarlarken, ilk deneyimlerin neden bozguna uğradığını da açıklamayı bilirler. Ve bu açıklamada ne denli başarılı olurlarsa, harekette de o derece başarılı olacaklardır.

Rusya'da ütopyik sosyalizm, ya da Marksizm öncesi (Leninizmden önceki) sosyalizm hareketleri "miras", yani düşünürler akımı bir yana bırakılırsa, hep bir sıra Küçükburjuva sosyalizmleriydi. Rusya'da Küçükburjuva devrimciliği birbirinden çıkarı iki akım olarak gözüktü:

**1- Anarşizm:** "Halka doğru"cu Lavrov ile suikastçı Bakunin akımıydı. Bu akım daha çok 1860 ile 1870 yılları içinde ondan sonra gelecek olan hareket için bir belirti ve kıvılcım oldu.

**2- Narodnovoltsi (Halkın Dostları):** 1870'den 1881'e dek sürdü. Lavrov'la Bakunin'in sentezi oldu.

Türkiye'de pek bir miras yok. Ama Türkiye'deki ütopyizmin ışık aldığı miras Bolşevizm oldu. Evet, Marks'ın deyimlerini kullanarak söylersek, Bolşevizm Türkiye'de devler ekti, pilerler biçti; ve ütopyik komünizm tarafından Rusya'daki mirasın anlaşıldığı kadar olsun anlaşılamadı. Bolşevizmden ilk hız alan başlangıçlar, tıpkı Rusya'da olduğu gibi iki tanedir:

1- Onbeşler: Mustafa Suphi ve yoldaşları;

2- Halk İştirakiyyun Fırkası.

Tekrar edeyim, her iki akımın tam sözleri zaten elimizde yok. Fakat benim burada yapacağım iş, onların sözlerinden çok işlerini gözden geçirmek olacak. Bu konuda da, uzun boy-lu açıklamalara girmeyeceğim, giremeyeceğim. Yalnızca en karakteristik özelliklere kısaca işaretlerde bulunacağım.

## Onbeşler

Mustafa Suphi ve yoldaşları, Marks'ın Paris komünarları için dediği gibi **"göklere sıçrayan kahramanlık"** timsalidirler. Tıpkı gene Paris komünarlarını kasıp kavuran sınırsız **"saf çocukluk"** niteliklerine kurban olup gittiler.

Paris Komünü'nde 1. Enternasyonal'in en ateşli yandaşları büyük etki göstermişlerdi. Fakat bu yandaşlar azınlıktaydılar. Çoğunluk hep ütopist (Blankici, Proudhoncu) Küçükburjuva sosyalistlerindeydi.

Mustafa Suphi ve yoldaşları da en büyük hızlarını,1. Enternasyonal'in bütün devrimci geleneklerini yaşatan 3. Enternasyonal'den alıyorlardı. Ne yazık ki hareketlerine hakim olan taktik ve strateji ilkelerinde hem öznel, hem de nesnel koşullar yeterli derecede değildi. Leninist yöntemi ve taktiği uygulamadılar. Leninizm üslubundan yalnız **"devrimci kanatlanışı"** (uçkun devrimcilik) aldılar, **"Amerikanvari işçiliği"** (yapkın devrimcilik) unuttular.

Onbeşlerde yeteri kadar devrimci hazırlık yoktu. Onbeşler, içinde devrim yaratmaya giriştikleri çevreyi devrimci mücadeleyle işlemiş değillerdi. Bu yüzden düşünceleri ne kadar enternasyonalci ve devrimci olursa olsun, yaptıkları nesnel olarak ve fatalman Blankici ya da Bakuninci bir hareket şeklinde kaldı. Yani anarşik hareketten ileriye geçemedi. Ve Türkiye'de Paris Komünü'nün bir minyatürü oldu.

Onbeşler hareketine neden anarşik diyorum ve Bakunin'le Mustafa Suphi arasında bir benzerlik görüyorum? Akıllardadır 1848 Avrupa devrim sarsıntıları sırasında Marks ve yoldaşları Almanya içinde o zamanki sınıf ilişkilerine göre ve Fransız devriminden çıkmış derslerle, devrime varmak için uğraşarak başarılı olamadılar. Ve Avrupa'da yeni bir istikrarın başladığını

sezerek, devrim açmanın şimdilik devrimci hazırlanmaya tercih edilemeyeceğini söylediler.

Bakunin ise, Fransa'da çevresine topladığı bir gönüllüler alayıyla Almanya'ya saldırmaya ve orada bu asker gücüyle devrim yapmaya kalkışmıştı.

Bakunin'in zamanına bakarak koşullar ne denli başka olursa olsun, Mustafa Suphi hareketi de özü itibarıyla bir Bakuninizmden ibaretti. Burjuva paşasının hilesine kanarak Bolşevik devriminin serbest bıraktığı tutsak Türk subay ve erlerinden alelacele yaptığı bir alayla Türkiye'de Bolşevizmi kurmaya yürüdü.

Oysa burjuvazi, ülke içinde Müdafaa-i Hukuk örgütüyle siyasal ağını kurmuştu. Burjuva ordusunun sadık bekçi kadrosuyla yürütme gücünü eline geçirmiş bulunuyordu. Siyasal ve askeri alanda bir ülke ölçüsünde örgütlenmiş olan kapitalist sınıfa karşı, Mustafa Suphi'nin oluşturduğu kadar ne idüğü belirsiz, ülkesine dönmekten başka bir şey düşünmeyen, Küçükburjuva unsurlardan derleşik bir alayla karşı koymak ütopyanın, hayalci kuruntuculuğun en yüksek derecesi değil midir? Ve buna Puçizm, Blankizm ya da Bakunizmden başka hangi kavram uygun düşürülebilir?

Mustafa Suphi bir anarşist miydi?

Bu noktada henüz elimizde yeterli belge yok. İleride bu nokta da işlenirse açıklar. Fakat her hareketi dediğiyle değil, ettiğiyle ölçmek kaçınılmazsa, Mustafa Suphi hareketini ütopyik sosyalizmden ve Bakuninizmden ayırdetmek oldukça güçleşir.

Doğrusu, Rusya'da Bolşevik devrimin tarihçesini, yani salt siyasal Bolşevik devrimin akışını izlerken, tam Mustafa Suphi hareketi gibi değil fakat ona şöyle böyle benzer öyküler işitmiş olanlarımız çoktur. Fakat o zamanki siyasal Bolşevik devriminin bu kısmi ve ender görülen özelliklerini Onbeşler hareketine benzetmek, Bolşevizmin karacahili olmak ve deva bulmaz bir körlükle batağa saplanmak demektir.

Bolşevikler de, bazı yerlerde karşı-devrimi kızıl kuvvetlerle ezdikten sonra siyasal devrimi başardılar. Ama Mustafa Suphi hareketiyle Bolşevik hareketi karşılaştırmak için şu noktaları göz önünde tutmamız gerekir:

**1- Gericilik merkeziyle kopuşma:** Bolşevikler barikata çıkmadan 7 ay önce Çar devrilmiş ve hapsedilmişti. Rusya'nın her iki başkenti, gerek Petersburg, gerek Moskova bir hamlede karşı-devrim yuvası olmaktan çıkmıştı. Pek çok önemli merkezler gibi, devrimci işçilerin elinde bulunuyordu. Ülkede fiilen hakim olan örgüt, ezici halk çoğunluğunu oluşturan Sovyetlerdi.

Oysa Anadolu hareketi Müdafaa-i Hukuk adı altında bir burjuva milli örgütünün yönetimine girmişti. Ve taşra burjuvazisinin güdücülere, Bolşevizme dört elle sarılmış görünmelerine karşın, hâlâ bakanları, muhafız alayları, polisleri, mülkiye ve ordu güçleri bulunan Sultan'a toz kondurmuyorlardı. Mustafa Kemal, Ferit Paşa kabinesine, padişahı efendisiyle doğrudan temasa izin vermediği için çatıyordu. Büyük Millet Meclisi halka, bağımsızlık mücadelesinin amacını "Halife'i Zîşan Essultani" kurtarmaktan ibaret gibi gösteriyordu. Anadolu'da başlayan Kemalizm, kendisine, İstanbul'da tutsak düşmüş padişahın vekili, ondan izin almış onun adına hareket eden has yaveri süsünü veriyordu.

Demek, Rusya'da desantralizasyon son haddini bulmuş, bütün burjuva devlet aygıtının çark ve kayışları birbirinden çıkmış, darmadağın olduğu halde, Türk burjuvazisi halkın herhangi bağımsız ve devrimci ayaklanışına yol açmamak, "**vaziyeti tutmak**" için sultanın dokunulmaz kutsal bir hakim makam olduğunu ve tüm ulusun o makama bekçi köpekliği yapmaktan başka görev ve onur tanımadığını sonuna dek ilân ediyordu.

**2- Ordu:** Rusya'da orduya Asker Sovyetleri işlemişti. Ordunun bir kısmı Bolşevik parolalarını benimsemişti ve gerici Genelkurmayın değil, Sovyetlerin komutası altındaydı. Ordunun geri kalan kısmıysa tarafsızlaştırılmıştı.

Türkiye'de ordu kadrosu halifenin İstanbul'dan atayıp gönderdiği müfettiş "yaver'i has" Mustafa Kemal'in emrinde olduğu gibi, burjuva savunmacılığına azmetmiş bir durumdaydı. "Kuvayımilliye" denilen milis örgütünüyse, ordu kadrosu ilk fırsatta dağıtıp emrine almak için tetikte duruyordu.

**3- Demokrasi:** Rusya'da Çarlık devrildikten sonra tam 7 ay süren hakim devlet sistemi; burjuva demokrasisinin dünya-



da seyrek ve az görülür en yüksek kertesini tutmaya zorunlu olmuştur. Bu süre içinde halk kitlelerini kendi deneyimleriyle Bolşevik siyasetinin doğruluğuna ikna etmek mümkündür.

Türkiye'de Kemalizm, iliklerine kadar militarist bir disiplinle halkı her türlü demokratik hareket ve örgütten sistematik olarak soyutladı. Bir yanda halifeyi tutup karşı-devrimi kö-rüklerken, ötede halktan gelen her girişim yeteneğini şiddetle boğdu.

**4- Bolşevik hazırlık:** Rusya'da Bolşevik Parti 15 yıldır isyandan, meclis ve dernek faaliyetlerine kadar binbir tür siyasal ve sosyal mücadeleyle pişkin bir örgüt ve güç yaratmıştı. Leninizmin "**halkı deneye ikna etme**" taktiği, tüm geniş halk yığınlarını Bolşevizme sempatan etmişti. Ve Bolşevikler devrim ve ayaklanma bayrağını kaldırdıkları gün -Haziran ayında % 13 gibi azınlıkta kaldıkları- sovyetlerin içinde %51 oranında çoğunluğu elde etmiş bulunuyorlardı. Hatta Kurucu Meclis'te büyük toprak sahipleriyle burjuvaların oranı % 13 olduğu halde, Bolşevikler %25'diler.

Tek sözle, Türkiye'de bunların hiçbiri **yoktu**.

Bunların hiçbiri yokken, yani yönetim ve ordu militarist burjuvazinin elindeyken, en küçük bir örgüt henüz olmayan halk tabakaları adına, devrime ve bir tür ayaklanmaya girişmek, en sonunda Mustafa Suphilerin başlarına geldiği gibi kışkırtılan kara halkın cahil saldırıları önünde 15 küçük kalıp, Karadeniz'in mavi ve hırçın dalgaları arasında baltayla doğranmayı göze almak değil midir?

Bu bir kahramanlık olabilir. Fakat Marksist kahramanlık, yalnızca ölmeyi değil, kitleden kopuşmayarak ölmeyi bilmektir. Onbeşler'in Türkiye devrimci hareket tarihindeki nesnel konumları, öldükleri için değil, ölmeyi bilmedikleri için, Rusya tarihindeki Bakuninizm olur. Ya da, eğer mutlaka yakın Bolşevik tarihinden bir örnek almak gerekirse, modern Bakuninizmin, yani Troçkizmin başarılı olmuş, yani kaçınılmaz ve uğursuz sonuna kadar varmış bir şekildedir.

Burada başka bir itiraz gelebilir: Onbeşler hemen ve yalnız devrim ve ayaklanma yapmak için değil, Anadolu'da beliren anti-empyalist mücadeleyi tutmak için de geliyorlardı...

O zaman Mustafa Suphi ve yoldaşlarının karşısına Marksizm - Leninizmin şu görevi çıkıyordu: Başlayan milli harekette **Demokratik Burjuva** devrimini son kertesine vardırıarak proletarya devrimini ve halk Sovyetler iktidarını kurmak...

Yoksa, salt milli hareketi tutarak, ne olursa olsun burjuvazinin siyasi iktidarını güçlendirmek, elbet Marksist değil, Menşevik bir harekettir. O halde, yani **Demokratik Burjuva Devrimini Proletarya Devrimine çevirmek için**, ülke dışında ipten kazıktan kurtulmuş bir alay herifle, burjuva paşalarının ikiyüzlüce ve kahpece vaadlerine çocuk gibi kanarak harekete geçmek yeterli midir?

En küçük bir siyasal örgüt, kitleyle en basit temas olmaksızın, Onbeşler hangi sosyal gücü temsil ederek ve o güce dayanarak burjuva gibi kancık ve zalim bir sınıfla el ele verebilirdi? Burjuvazi, Onbeşler'in elini, onları Karadeniz'in dibine indirmek için tutmaz mıydı?

Onbeşler'in bozgun nedenlerini özetlemek için özellikle göze çarpan şu noktaları sonuç olarak çıkarabiliriz:

**1- Dünya ölçüsünde devrimde sırf dış yedek güçlere dayanmak:** Proletarya devriminin stratejisinde özgüç her zaman işçilerdir. Fakat dünya devrimin bir bütün oluşu, tarihte öyle anlar yaratır ki, henüz derebeylik ve kapitalizm-öncesi ilişkilerden ileriye varamamış ülkelerde bile, yerli burjuvazi zayıf, emperyalizm uzak, proletarya diktatörlüğü yakın, halk ezici çoğunluktaysa, sovyetler devrimini başarmak ve doğru sosyalizme geçmek olanaklıdır.

Çin örneği Leninizme bunu da kaydettirdi. Ama Marksistler için göz önünde tutulacak şey, daima az fakat öz bir işçi sınıfına sıkı sıkıya bağlı, bilinçli keşif kolu (öncü) kurmaktır. Bir ülkede böyle bir keşif kolu varsa, o zaman yakın proletarya diktatörlüğünün de yedek güç olarak yardımıyla, yerel koşullara uyarlanan bir Sovyetler devrimine geniş halk yığınları çekilebilir.

Onbeşler için böyle bir parti yoktu. Onlar yalnız dış güçlere, Proletarya Diktatörlüğüne dayandılar. O zaman, değil Sovyetler devrimi yapmak, hatta **Demokratik Burjuva Devrimini** geliştirmeye bile varmaksızın paşaların tuzağında mahvoldular.

Pekâlâ biliyoruz, Türk burjuvazisi de o dış güce, yani Proletarya Diktatörlüğüne dayandı. Bolşeviklerden para, silah, asker ve herşey aldı. Fakat bu aldığı araçları Anadolu'da kurduğu siyasal, yönetsel ve askeri burjuva örgütlerinin çerçevesine tabi tuttu. Yani önce iç gücünü örgütledi. Her türlü bağımsız halk hareket ve örgütlerini yaşatmamak için ne gerekse, her önlemi aldı. Ve ancak özel mülkiyeti güvence altına alarak Bolşevizme dayandı. O iki şeyi aynı zamanda başarmasaydı, Kemalizmin yerinde çoktan yeller eserd.

### **2- Bir ülke ölçüsünde nesnel ve gerçekçi olmamak:**

Devrimci hareket ve taktik herşeyden önce soğukkanlılıkla saptanan sınıf ilişkileri üzerinde yürür. Sınıf ilişkileri demek, bir ülkede komşu ülkelerde ve bütün dünyadaki sınıfların güç ilişkileri demektir. Herhangi bir Marksist hareketin ayıklığı, bu nesnel durumu dupduru görerek ona uygun öznel hamleler hazırlamaktır.

Onbeşler harekete geldikleri zaman, dünyadaki sınıf ilişkileri şiddetle devrim lehineydi. Fakat bu ilişkilerin Türkiye'deki özelliklerini, yani Türkiye halkının devrimci eğilimlerini öldürmek isteyen etkenleri, Mustafa Suphi ve yoldaşları dikkate alamadılar. Onbeşler salt kendi vicdanlarında buldukları devrimci ve ayaklanmacı kanatlanışın hızına uydular. Onların gözleri amaçlarının gücü ve ışığıyla kamaştı.

Onbeşler sınıf ilişkilerinin kendiliğindenci ve bazen kör doğa gücüne benzeyen eğilimlerini gerçekçiye, oldukları gibi göremediler. O eğilimlere dayanarak, halk kitlelerinin derin çıkarlarını, devrimci yöntemlerle bilinçle çıkartarak dövüşemediler. Ve dövüşmeden öldüler.

**3- Öncü ölçüsünde gizli faaliyeti hiçe saymak:** Komünist örgüt herşeyden önce devrimci ve altüstlükçü bir örgüt demektir. Dünyada hiçbir hakim sınıf, bıcağını çekmiş hasmın göğsüne saplamak üzere açıkça yürüyen mahkûm sınıf örgütüne, "gel buyur, vur! Sen haklısın... Ben ölmeliyim..." demez.

Tersine, öyle bir örgütü her zaman pusuya düşürmek için onu izler. Daha yakından ve açıktan açığa izlemek istediği legal sosyalist ve komünist partilere izin verdiği zaman bile, amacı yalnızca tuzaktır.

Onun için Leninist örgüt ilkesi herşeyden önce siyasal keşif kolu mücadelesinde en güçlü gizlilikle olabildiğince geniş legal faaliyeti sentez halinde birleştirmektir. Modern savaşın en basit ve besbelli ilkesi, düşmana hedef oluşturmama esası, Onbeşler için hiç **yoktu**.

Onbeşler topu tüfeğiyle, başta bando mızıkasıyla Anadolu Sovyetler hükümetini kurmaya geliyorlardı. Askerlikten anlayan pašalar için, bu kusursuz açık hedefi bir kurşunda devirmek bu yüzden çok kolay oldu.

Böylece zavallı Suphi "**Ayasofya'nın kubbesinde uluslararası sosyalist iktidarın al bayrağını dalgaları**" göremeden saflığına, temizliğine ve mertliğine kurban gitti.

**4- Örgüt yokluğu:** Kendiliğinden anlaşılır. Onbeşler olgun bir proletarya örgütü anlamında örgüt değildi. Bir dalga, bir hücum kıtası, akıncı bir deli seldiler... Geldiler ve geçtiler.

## Halk İştirakiyyun Fırkası

Türkçe'de "sel gider kum kalır" derler. Onbeşler'in kanlı sonuyla dünya devrimi ve Türkiye'nin devrimci gidişi dinmedi. Tam tersine Anadolu hareketi asıl ondan sonra genişledi. Onun için Onbeşler'in hamlesini yaratan koşullar devam ediyordu. Yalnız bu koşullar Türkiye komünist hareketine Onbeşler'in kanlı dersini de katmıştı.

Göreceğimiz gibi, Halk İştirakiyyun hareketi, Onbeşler hücum dalgasından bazı dersler çıkaracaktı. Ama:

1) Onbeşler'in olumlu alanlarından çok olumsuz yanlarına mirasçı olmaktan kurtulamayacaktı;

2) Onbeşler'den bambaşka bir alana, parti örgütü, meclis faaliyeti ve ilh. gibi yeni yeni alanlara döküldükçe, Onbeşler'de görülmeyen yepyeni ve oldukça feci hatalara düşecekti.

Yani Halk İştirakiyyunculuk, bir yanda Türkiye'de başlamış sosyal devrim hareketinin eski hatalarından yakasını kurtarmazken, ötede yeni yeni öldürücü potlar kıracaktı.

Suphizme bir tür Bakuninizm demiştik. Rusya'daki devrimci hareketle karşılaştırmamızı yürütmek için "**Halk İştirakiyyun**" örgütünü de Rusya'daki **Halkın Dostları** (Narodnovolt-si) hareketine benzetelim. Zaten adları da benziyor. İkisinin de başında "**Halk**" var... (Bugünkü "Halk" Partisi gibi?)

Adına biraz daha dikkat edelim: "Halk İştirakiyyun" deyişi, kelimesi kelimesine "Sosyal Demokrat"ın alaturkasıdır. Dünya savaşında topu atan, dünya devriminin döneğe düşmanı Sosyal Demokrasi, hangi şeytanın cilvesiyle Türkiye'de bir Bolşevik eğilimi temsil etmeye özenmişti?

Oysa adla kişi, biçimle içerik, aynı olamaz. Engels'in "sosyal demokrat" sözcüğü için dediğini ve Lenin'in "Bolşevik"

kavramı için uyguladığını unutmamalıyız: Adının sözlükçe anlamı ne olursa olsun, "Halk İştirakiyyun"un asıl içyüzü neydi?

Yukarıda söylemiştik: Olmak istemek başka, olmak başka şeylerdir. Halk İştirakiyyun belki de bu salavatlı adıyla hiç değilse bir sosyal demokrat olmak istemişti. Oysa hemen haber verelim, onu bile olamadı.

Devrimin döneği ve can düşmanı Sosyal Demokrasi, türlü soysuzluğuna karşın:

1) Pratikte işçi sınıfını hareket başlangıcı sayar ve örgütçü yetenek gösterir.

2) Teoride Marksizmi biçimsizleştirerek kendisine göre "güçlü" bir teorik oportünizm sofizmini hazırlar...

Göreceğiz. Halk İştirakiyyun'da bu iki nokta, gerçek birer noktadır. Yani eski Arap harflerindeki sıfır durumundadır.

Demiyoruz ki, Halk İştirakiyyunculuk Sosyal Demokrasiden daha bilinçli bir devrim düşmanıdır. Hatta Halk İştirakiyyun akımının Avrupa Sosyal Demokrasisiyle hiçbir ilgisi olmadığı gibi, örnek Sosyal Demokrasiden çok daha içten ve "iyi niyetli" bulunduğu da söylenebilir. Ama konumuz "niyet"lerle değil, "hizmet"lerle ilgilenmektir. Yani burada Halk İştirakiyyun'un, niyeti ne olursa olsun, kısmeti ne oldu, amaç bunu bulmaktır.

Evet, Halk İştirakiyyun'un -niyeti herhalde değil, fakat-kısmeti, Rusya'daki Halkın Dostları'ndan ileri geçememektedir. Halk İştirakiyyun'un işçi, köylü lâflarını bol bol harcadığı kabul edilebilir. Ama onun ağır basan yanı, sınıfların üstünde, hatta sınıflardan bambaşka bir halk hayal etmesindedir. Denilebilir ki, Halk İştirakiyyun, her zaman Türk işçisine ve köylüsüne hitap ettiği halde, Türkiye işçi ve köylüsünü hiçbir zaman görmemiştir.

En ayık zamanlarında bile İştirakiyyunculuk Bolşevizmle burjuva filantropizmini [insancılığı] birbirine karıştırmaktan kurtulamaz. Teorik konfüzyonizmi [karmakarışıklığı] ve pratik örgütçülüksüzlüğü ve kargaşalığı ile Narodnovoltsi'ye çok benzeyen ve aynı kategoriye giren Halk İştirakiyyun hareketi aynı zamanda ondan büsbütün farksız değildir. Farklılığı şu iki noktada toplanır:

1) Halkın Dostları salt konspirasyoncu bir örgüttü. Halk İştirakiyyun daha çok legal bir faaliyet oldu.

2) Halkın Dostları, "ıslanmak için evini yakan" (Lenin) birer terörist kahramandı. Halk İştirakiyyun bu alanda bazı heves ve girişimlerden ileriye geçemeyip yaya kaldı. Yalnız bazı alanlarda çeteciliği tutmakla yetindi. Bu farklılığı neyle açıklayabiliriz? İki nedenle:

**a) Köken itibarıyla:** Halkın Dostları düpedüz anarşizmin babalarından esinleniyorlardı. O esin Halkın Dostları'nın kendi sosyal durumu ve kavrayışlarıyla birleşince terörizmi doğuruyordu. Halk İştirakiyyun, bu halk dostluğunun maskesini düşürmüş, terörizmi görmüş olan Bolşevizmden bir şeyler öğreniyordu. Fakat Halk İştirakiyyuncuların dayandıkları sosyal güç, bu öğrenilenleri iğreti bırakıyordu. Ancak terörizmin gereksizliğini kısmen anlamış görünüyorlardı.

**b) Zemin ve zaman itibarıyla:** Halkın Dostları ikide bir verilip alınan burjuva reformları sırasında en zorba Çar zulümüyle karşı karşıya kalıyorlardı. Halk İştirakiyyun ise pek cılız, pek sinsi ve açıktan açığa zulüm yapamayacak kadar güçlü durumda olan Anadolu kapitalizminin, Bolşevizmle iyi geçinmek için her türlü geri çekilme ve manevra taktiğine zorunlu olduğu dönemde ortaya çıkmıştır. Onun için şiddetle gizli kalması olanaklı oldu. Hatta burjuvazinin manevrasını içten sanarak haddinden fazla açık, legal kaldı.

Halk İştirakiyyun'un hangi zamanlarda yaşadığını ve neler yapabileceğini herkesin sezişine bırakmak için, o zamanki burjuvazinin Bolşevizmle olan ilişkisi üzerine bir iki kısa cümle verelim. Bu cümleleri özellikle Türkiye'de Bolşevizm akımına karşı çıkarılan Yenigün'ün 22 Eylül 1920 tarihli sayısından ve Yunus Nadi'nin kendi dilinden alalım. Burjuvazinin sanki Bolşevik oluverecekmiş gibi, Sovyetler karşısında nasıl istavroz çıkardığını dinleyelim (Bolşevizmin bütün tezlerine hep "âlâ", "bu da âlâ" denildikten sonra şöyle devam ediliyor):

*"O halde?.. O halde işleri yalnız yüzeyinden görenler ve kelimelerinden okuyanlar hemen kolayca deyiveriyorlar ki: 'Haydi biz de Bolşevik olalım!'"*

Şimdiki kalın burjuvazi o zaman böyle bir öneriyi dehşetle reddedecek sanırsınız. Hayır, o yalnızca soruyor: *"Olalım da ne yapalım? Ve ondan önce zaten nasıl Bolşevik olalım?"*

Görüyorsunuz ya, kolayını bulsa burjuvazi de "hemen" Bolşevik oluverecek. Devam ediyor: *"Bu bir tarikat mıdır ki gidip şeyhinden inayet alalım. Yoksa bir meslek midir ki usul ve erkânına uyarak hareket edelim?"*

Sonra nasıl bir kördövüşüdür gittiği, kimsenin kimseden pek haberi olmadığı şöyle anlatılıyor:

*"İşte buralarını onda ikimizin bildiği yoktur. Ülkemizde pek bir düşünce sapıtmasına yol açan bu lâf-ı güzaf yığınının yaptığı bir etki varsa, o da bazılarına göre bu bahaneyle üç beş zenginlik servetlerinin talan edileceği hayalinden ve üç beş zengine göre bu sınırı bilinmeyen sonun silik ve kargaşalı korkularından ibarettir. Çünkü işitmişlerdir ki, Rusya'da bu böyle olmuştu."*

Fakat Yunus Nadi Bey bunun hiç de böyle olmadığını söyleyerek, "gasp ve hırsızlığın örneğinin idama kadar" gittiğini anlatır. Ve der ki:

*"Evet, biri çıksa da bunların en doğru bilgi ve belgelerini göstererek söylesen, bizim buradaki gayretkeşlerin apışıp kalacaklarında kuşku mu olur?"*

Bunun üzerine Bolşevik olmayan koca Yunus derhal "Mark-sist" oluverir. Örneğin Bolşevikler bütün komünist ilkelerini uyguladılar mı? Hayır. Neden? Çünkü Bolşevizm ilkeleri her ülkeye göre uyarlanır:

*"Komünizm denilen şey de her yerde belirli kuralların, belirli süreler içinde, belirli şekillerle uygulanması demek değildir! Peki amaç durum ve konuma emeğin mi hakim kılınması demektir? Bu amacı bugün için ben şu yolla şu kadar sağlamaya çalışırım, sen de başka bir yolla başka bir derece ve miktarda... Buna sosyalizm babalarından kimse itiraz etmez."*

Dikkat edin, Anadolu burjuvazisi "sosyalizm babalarının" dediğinden dışarı çıkmıyor. Ve Bolşeviklerden çok Bolşevik olduğunu "bilim" yoluyla "kanıt"lıyor.

Sonuç? "Bağıran Yunus" efendi, şimdi hepsini "deha"ya atfettiği Türkiye'deki reform ve yeniliklerin nasıl Bolşevizmden "esin"ler olduğunu açıkça ve inkâr edilemez bir şekilde şöyle itiraf ediyor:



"Sonuç olarak, bildiririm ki, biz Türkler emperyalist ve kapitalist aleme karşı (yeni 1920 Türk burjuvazisi yalnız emperyalizme karşı değil, bizzat kendi kendisine, "kapitalistler"e karşı saldırıyor) mücadele etmekte bugün Ruslarla aynı safta yürüdüğümüz gibi bu **hareketlerin paralellüğinden esin ve güç alacak olan, iç reformumuzu başarmak kanısında ve zorundayız da.** (abç)"

Son söz şöyle bağlanıyor:

"Bu bir devrimdir. Amenna. Fakat bizim devrimimiz Rus devriminin öyle bazılarının yaptığı gibi, ünvanına varıncaya kadar, kelimesi kelimesine, noktası noktasına kopyası olacak değildir. Devrim, anlayış, imana bağlıdır ki, uygulama açısından her ülkenin kendine özgü gereklerine uydurarak oluşur. Kısacası, (ey dinleyenler sakın gülmeyin!) biz de sosyalizm vadisinde devrimciyiz. Fakat taklitçi ve dolayısıyla Bolşevik değiliz!"

İşte, Halk İştirakiyyun bu hava içinde köpürüp kabarıyor. Fakat köpürüş ve kaynayış Ankara istasyonundan dışarıya ve burjuvaziyle aydın Küçükburjuvazinin kafataslarından öteye sızıyor. Bir bardak suda fırtınadır. Geniş köylü kitleleri ve işçi sınıfı bu dalgayı "anlayamaz". Sosyalizmi ancak yüksek eğitim görenler kavrayabilir. Öyleyse Yunus Nadi Bey de dahil olmak üzere, Büyük Millet Meclisi'nin birkaç derebeyinden başkası hep "**sosyalist**"!

Bu konuyu kısa kesmek için, Halk İştirakiyyun'u batıran niteliklerini saptayalım. Sözlerinden çok işlerinden saptayalım. Çünkü o sırada Bay Yunus bile "sosyalizm vadisinde" kulaç atmaktadır. Halk İştirakiyyun'un özü şöyle özetlenebilir.

**1- Teorik kofluk:** Burjuvazi yanılmıyordu. "**Bolşevik olalım**" diyenlerin "**onda ikisi**" Bolşevizmin B'sini bilmiyordu. Rusya'da müthiş Çarlıkla birlikte bütün kapitalizmi deviren bir hareket görülüyordu. Sanılıyordu ki, bu hareket hemen oracıkta birkaç kişinin aklına gelivermiş de, o saat uygulanmıştır.

Bolşevizmin 50 yıllık kızgın araştırmalardan sonra Marksizm temeli üstünde doğduğunu, tam 15 yıl en yaman ve keskin deneyimleri yaşadığını ve bu sırada dünyanın en devrimci teorisi Marksizmi, Leninizm şeklinde geliştirerek bütün yığınlara keşif kolu olabildiğini aklına bile getiren yoktu.

Partide teori adına şuradan buradan kapma, genellikle Küçükburjuva bonsanslarından [sağduyusundan] doğma birkaç basmakalıp lâfla, nasılsa yarı Farsça, yarı Çağatayca Türkçe bir çeviriye uğratılmış bir "**Bolşevik Partinin Programı**" elde bulunuyordu. Bu program bütün Halk İştirakiyyun Partisi'nin biricik ideoloji hazinesiydi.

Onun için partide düşünce tartışması yoktu. Parti dışında ilke mücadelesi yoktu. Düşünce ve ilkeler yerine, en parlak söz söyleyen Proudhonizmlerin dedikodulu horoz dövüşleri alıp yürüyordu.

Halk İştirakiyyun'un son ve en bilinçli kıvılcımları demek olan Eskişehir'de işçiyle buluşma akımı bile, hâlâ Bolşevizmi insancılıkla karıştırıyordu. Örneğin, işçiyi ayaklanmaya davet etmek için (hangi provokasyondan geldiği sonra anlaşılan bir solukla): "Bolşevizmin insani esaslarını ülkemizde görmek istiyoruz!" deniyordu.

"*Öncü teorisiz öncü pratik olamaz.*" (Lenin) Halk İştirakiyyun akımı, değil Bolşevizmin özlü teorisini bilmek, Bolşevizmle ezilen milletler arasındaki ilişkinin, yani içinde buldukları "milliyet" davasının bile tek sözle karacahiliydi. Halk İştirakiyyun'un en daltaban yazıcısı, 1925 İstiklal Mahkemesinde, bir fırsatla Moskova'ya gidip, orada Zinovyev'den -kimbilir nasıl?- dinlediği milliyet sorunu hakkında bir fikir edindikten sonra ayaklarının suya erdiğini ve o zamandan beri Bolşevizmi anlar olduğunu ve anlar oldu olasıya komünizmden caydığını, hiç sıkılmadan gür sesle haykırarak berat kararı almıştı.

**2- Taktik boşluğu:** Teori kofluğunun kaçınılmaz sonucu, esen havaya ve yele uygun bir siyaset ve taktiktir. "**İlk Konaklar ve Konuklar**" dediğimiz "**Ütopist Komünizm dönemi**", yani gerek **Onbeşler**, gerek **Halk İştirakiyyun** öz açısından salt birer **ajitasyon** başlangıçlarıydı.

Fakat nasıl ajitasyon?

Bütün propaganda ve örgütten kopmuş ajitasyonlar gibi deli dolu, doludizgin... Kulakları Bolşevizme doğru kabartan koca davul gibi gürültülü... İşte Halk İştirakiyyun'un taktiği denince akla gelen şey, bu yalnızca göğüs bağır döven duygusal ajitasyon yaygaracılığıdır. Bütün haykırılan şey, hep şu

olur: "Dünyanın her yanında Bolşevikler kalkıştı. Tüm ülkelerde kapitalistler alaşağı edildi. Bir biz kaldık. Haydi arkadaşlar, biz de kalkalım, ve ilh..."

İşçi ve köylüler kalkışırlarsa **somut** olarak ne yapacaklardır. Nerede, ne zaman, nasıl kalkışacaklardır? Burjuvazinin direncini ne yolda kıracaklardır? İşçi ve köylülerin ayaklanışını hangi örgütler yönetecektir?

O gibi konular akla bile gelmiyordu.

Oysa burjuvazi, askeri, mülki ve siyasal örgütüyle bütün Anadolu'yu elinde tutuyordu. Böyle zalim bir sınıfın köprüyü geçinceye kadar Bolşevizme dayı demesine inanarak, onun geniş, merkezietli ve disiplinli örgütüne karşı, yalnızca ajitasyonla karşı çıkmak neye yarayabilirdi?

Bu ajitasyon taktiği örgüt faaliyetine dökülmedikçe ve dökülmediği oranda, burjuvazi tarafından iyice sapıtsın diye pohpohlanıyordu bile. Fakat örneğin milli harekete katılabilecek milis bir **Yeşilordu** örgütüne girişmek, burjuvazinin en köklü önlemlerini davet ediyordu. Çerkez Ethem bastırılırken, Eskişehir'de işçi ve köylü kitlelerine yanaşmak isteyen ve Şerif Manatov'larla birlikte gayrete gelerek ilk kez **"Türkiye Komünist Partisi"** deyimini kullanan, Halk İştirakiyyun'un son ve umutsuz girişimi zamanında bile, sözünü ettiğimiz boş ajitasyondan gerçekçiliğe, gerçek Leninist taktiğe geçiş eseri görülmüyordu.

Örnek olarak, en son hamlede, Eskişehir işçilerini ve köylülerini ayaklanmaya davet eden bir bildiriden bazı parçaları okuyalım:

*"Amele... Köylü: Yıllardan beri dünyayı her yandan saran kapitaliz zinciri (kapitalist sözcüğünü kullanmayan İştirakiyyuncu, kapitaliste "kapitaliz" diyor) bugün Rusya fukara'i kasibesinin (kapitaliste 'kapitaliz' der, sonra proleterleri "fukara'i kasibe", kazançlı züğürt yapar... İştirakiyyun'un ajitasyonu bile bir medreseci çeviri çorbası olur.) parçalayıcı bir darbesiyle kopup mahvolurken, doğu ve batının bütün ezilen ve suçsuz işçi ve köylü halk kitleleri yeni bir yaşama susamış, ayaklanıyorlar."*

Dili ne olursa olsun, bu başlangıca diyecek yoktur. Sonrasını okuyalım:

"Bugün Doğuda doğan yeni güneş, sizin sararan namuslu alınlarınıza renk ve hayat vermek için çalışıyor, çalışacak, başarılı oluyor ve elbette başarılı olacaktır."

Sovyetler devriminin anlamı bütün işçi sınıfının kurtuluş işareti olduğuna göre, bu ikinci cümlede, sanki dıştan ya da gökten bir güç gelerek "namuslu alınlar"a, "renk ve hayat" verecekmış gibi bir anlam ve pasiflik sezilmesine karşın, söz olarak güzeldir. Ancak "kirli eller" saydığı karşı-devrimci girişimler için: "Ve her yerde bu kirli eller her zaman atıl ve zararsız bir duruma getirilmiştir." deniliyor. Bu deyişler ajitasyon pahasına da yapılsa, cesaret vereyim derken, 1921'deki dünya durumunu oldukça abartılı ve yanlış göstermek değil midir? Geçelim. Ardından komünizmin amacını şöyle açıklıyor

"Bunun garaz ve hedefi dünyayı kendilerine yemlik eden kara devleri ezmek ve dünyayı dünya, insanları insan etmektir."

Önce "kara devler"den amaç emperyalistler ise, neden bu halkın anlayacağı somut anlamlarıyla sorun konulmuyor?

İkincisi komünizm elbet sınıfsız özgür insan toplumdur. Fakat oraya varmak için olanları sınıf açısından görmek ve hakim sınıfları yok etmek ilk zaruret midir? Kapitalist toplumda kapitalist de, emperyalist de bir insandır, proleter de bir insan. Halkı ayaklanmaya çağırırken, ona hedef olarak "insanı insan yapmak" işi gösterilirse, kitleler bu Sokratvari vaazdan ne yapacaklarını anlayabilirler mi?

Neyse. Türkiye -hayır, Türkiye değil, Eskişehir- işçi ve köylüsüne somut olarak gösterilen "görev"e bakalım:

"Bununla birlikte, bugün size de düşen görev **bu akıma bağlı olmak** (abç) ve bir an önce Bolşevizmin nurlu güneşinden solgun ovalarımızı, sararan benizlerimizi, sönmek üzere olan yuvalarımızı, eğitimsiz kalan çocuklarımızı, aç ve yoksul kalan arkadaşlarımızı kurtarmak ve diriltmek için **çalışmaktır**. (abç)"

"Nurlu güneş", "solgun ova", "sararan beniz", sönen "yuva", "eğitimsiz çocuk", "aç ve yoksul arkadaş"... Hep birbirinden parlak sözler. Ama akli başında hangi işçi ve köylü, yalnız bu sözlerin parlaklığına kapılıp hangi silaha sarılabildi? Burjuvazi ondan daha parlak ve dişe dokunur söz söylemiyor muydu?

Halk İştirakiyyun'un görüşüne göre, dünyada bir devrim seli boşanmış, önüne düşeni koparıp sürüklüyor. Şu durum-

da Türkiye işçi ve köylüsüne "düşen görev bu akıma bağlı olmak"tır. Neredeyse, kurtuluş hareketinde halk bir saman çöpü, bir cansız balık gibi akıntıya kapılıp devrim deryasına kavuşacak... Sözde ayaklanma çağrısından halkımız yukarıda sayılan şeyleri "kurtarmak ve diriltmek için" (silaha sarılmak ya da sokağa, barikata fırlamak değil) "çalışmak" göreviyle yüz yüze bırakılıyor.

Ne biçim çalışmak? Mustafa Kemal de "zavallı halk"tan söz ederken onlara bol bol "çalışmak" gerektiğini haykırıyor mu? Oysa kendi sınıfıyla karşı karşıya gelirken Paşa büsbütün gerçekçidir. Eskişehir'de çiftçilere ne kadar para ve makine dağıtıldığını söyletir. Eğitim işinde üç eve bir okuyan çocuk düştüğünü hesaplayarak az bulur. Ve yapılacak şeyleri şöyle anlatır:

*"Efendiler, az zaman içinde ülkemizin önemli merkezlerini demiryoluyla birbirine bağlamak gerekir. Ülkede varolan modern hazineleri işletmek gerekir. Ekonomik faaliyetin servet haline dönüşmesi için en gerekli şeyler yollardır, hızlı taşıma araçlarıdır"* diyor ve "büyük çiftçilerin ve onların muhtaç olduğu alet ve edevattan" söz açıyordu. **(İzmir Nutku)**

Fakat bunları bile lâf olarak söylemekle kalmıyor, burjuvazinin örgütünü her gün biraz daha güçlendiriyor ve ona açık yeni hedefler göstererek, halkı peşinden sürüklemesine yardım ediyordu.

Halk İştirakiyyun Fırkası ise yalnız şöyle dövünüyordu: *"Haydi arkadaşlar, haydi işçi ve köylüler, diriliniz ve deyiniz ki, biz de Bolşevizmin insani esaslarını ülkemizde görmek istiyoruz. Haydi arkadaşlar, haydi."*

Böylece sanki bir yandan bir mucize doğmasını bekliyordu. Mustafa Kemal ise:

*"Ulusu örgütsüz ve hedefsiz bırakamayız. Bırakırsan ulus elimizden gider. Arzularımızın her zaman teorik alanda kaldığını görürüz."* **(Eskişehir Nutku)** fikrini ve işini hiç unutmuyordu.

En sinikçe gerçekçi olan örgütlü bir burjuvazi karşısında o kuruntucu Küçükburjuva kuruntularıyla ajitasyon taktiği kurmak, burjuvazinin mazlum ve budala rolünü oynayarak çevirdiği manevraya alet olmaktan başka bir şey değildi.

Düşünülsün: İçinde en küçük bir ciddi örgütü bulunmayan Eskişehir işçi ve köylülerine "haydi" diyor, ayaklanmaya!.. Varsayalım ki, işçi ve köylüler ayaklansalar ne olacaktı? "İç isyanları bastırmak, Yunan saldırısını durdurmaktan elbette daha önemlidir" diyen bir burjuvaziye öyle küçük yerel ayaklanmayı boğdurmak değil miydi?

Bugün Halk İştirakiyunculuğun örneğın isyan taktiğine neden itiraz ediyoruz? Çünkü o isyanın bir güzel sanat olduğunu bilmedi. Çünkü o isyana hazır olmak için bir şey yapmadı. Çünkü o isyanın burjuva zulmüne ve kahpeliğine karşı silahlı, yılmaz ve dönmez bir saldırı olduğunu anlamadı ve kitlelere de anlatmaya girişmedi. Çünkü o isyanı Mehdi-Resülullahlar gibi, bir ülkenin bir şehirciğinde yapmak isterken, bütün ülkeyi hesaplamadı ve dünyayı olduğu gibi görmedi... Özetle, çünkü o isyanla oynar göründü, fakat asla isyancı olamadı.

**3- Sınıf kaygısızlığı:** Teorik kofluk, sınıf ilişkilerini keskince koyamamak, sonuçta taktikçe çöküşe uğramak demektir. Halk İştirakiyyun sık sık işçi ve köylüden söz etmiştir, fakat herhalde bunun derin Marksist anlamını bilerek değil... Çünkü faaliyetinde iki şekilde sınıf açısından uzak kaldı:

- a) Ya işçi sınıfına dayanmadı;
  - b) Ya da ancak bir kısım işçilere dayandı...
- Kısaca işaret edelim.

**a) İşçi sınıfına dayanmadı:** Halk İştirakiyyun'un içinde bilinçli işçi eleman yerine bir takım ne idüğü belirsiz burjuva ve Küçükburjuva elemanları tıklım tıklım doluydu. Halk İştirakiyyun'un gönlü büyüktü, hemen iktidara geçmek bile vardı niyetinde.

Hangi güçle iktidara geçecek? İşçi sınıfıyla en küçük bir örgüt bağı yok. Ara sıra orak çekiçli gösterilerle ortaya çıkan İmalat'i Harbiye işçileri, burjuvazinin ikiyezli iltifatları yüzünden açık ve bağımsız bir ajitasyon deresine bile varamıyordu.

Onun için sınıf yolundan saptı. Sınıfsızlarla iş görmeye kalktı. Proletaryadan çok, lümpen proletaryaya güvendi. Bu yanlışlığını en sonunda yaşamıyla ödedi: Çerkes Ethemlerin açıkça karşı-devrim cephesine geçişi Halk İştirakiyyun'un zaten kitleden tamamen soyutlanmış ve boşlukta duran köklerini söküp atma olanaklarını hazırladı.

**b) Türkiye işçi sınıfına değil, bir kısım işçiye dayanmakla kaldı:** Halk İştirakiyyun milli hareketi güden milli burjuvazinin ideolojisinden ve taktiğinden şiddetle etkileniyor ve hemen hemen milliyetçilerin sol kanadı gibi hareket ediyordu. Bu durum, İştirakiyyun'un bütün Türkiye ölçüsünde başlı başına bir sınıf siyaseti izlemesine engel oldu.

Sözgelimi, Halk İştirakiyyun sınıf kaygısızlığıyla suçlanırken, "bizde öyle bir işçi var mıydı ya?" tarzında oportünizmin koyusuyla zırhlanmak ister ve Çerkes Ethemlerin Küçükburjuva aydınlarının, burjuva entrikacılarının kucağına düşmesini, Türkiye'de işçi unsurunun kıtlığıyla açıklamaya başlar.

Oysa bu yan Halk İştirakiyyun'un sınıf körlüğünü kanıtlamaktan başka bir şeye yaramaz. Türkiye'de yok olan işçi sınıfı değil, işçi örgütüydü. Yoksa işçisiz bir Türk burjuvazisi bulunacağı gibi garabetlere düşmekten kurtulunamaz. İşçi sınıfı vardı ama Halk İştirakiyyun onu:

- a) Göremedi;
- b) Örgütlememi.

Türkiye işçisi en çok büyük şehirlerde toplu bulunuyordu. Bunlardan en büyük ikisi İstanbul ve İzmir'di; ki her ikisi de işgal altında bulunuyordu.

Milli burjuvaziyle İstanbul'un arası açıldı. Çünkü İstanbul'un kozmopolit kalın burjuvaları Sultanla ve emperyalistlerle el ele vermişlerdi. Fakat onlara karşın taşra burjuvazisi yine İstanbul ve İzmir'deki sınıfdaşlarıyla teması bırakmamıştı.

Ya Halk İştirakiyyun ne yaptı? O İstanbul'a karşı aldığı tavırda millicilerden daha millici kesildi. İstanbul'da gerici bir saltanata ve burjuvaziye karşılık, devrimci işçi kitleleri vardı. Halk İştirakiyyun sanki Anadolu işçileri başka, işgal alanda bulunan işçiler başka iki yıldıza aitmişler gibi davrandı.

Marksist partiler bütün proletaryanın genel sınıf çıkarlarını ve mücadelelerini temsil ettikleri halde, Halk İştirakiyyun dar bir yerelciliğe saptı. Bütün Türkiye işçi sınıfını değil, salt Ankara'nın tek tük işçileriyle ve sona geldiği zaman da, Eskişehir'deki işçilerle ilgilenmeyi hatırlayabildi. Serseri proleterlerin, deklaselerin (sınıftan kopmuşların) partisi haline geldi. Kalabalık büyük şehir işçilerini çevresinde toplayarak

çalışkan halk yığınlarına keşif kolu yapmayı düşünemedi. Onun için hiçbir zaman bir sınıf partisi olamadı.

**4- Örgüt yokluğu:** Onbeşler'i ikisi taktik ve ikisi de örgüt işine ait olmak üzere, dört neden yok etti. Bunlar:

- a) İç güce değil, yalnız dış güce dayanmak;
- b) Gerçekçi olmamak;
- c) Örgüt yokluğu;
- d) Gizlilik yokluğu...

Halk İştirakiyyun bu dört kötü mirasa da kondu. Yalnız Onbeşler'de şahlanan kahramanlık, İştirakiyyun'da münafık dedikoduculuğa ve kariyerist horoz dövüşlerine soysuzlaştı. Onbeşler'de mutlak olan kusurlar da Halk İştirakiyyun'da göreceleştı. Örneğın:

**a) Dış güçlere dayanmak:** Onbeşler'de mutlaktı. Onlar dışarıdan asker toplayarak içeride devrime kalktılar. Halk İştirakiyyun'un en güçlü dayanağı Bolşevizm oldu. Hep Sovyetler'e, dış güçlere yaslanarak yaşadı. Yani dış güçlere dayanış ağır basıyordu.

Fakat iç güçlerle de ola ki teorik kofluk, taktik boşluğu, sınıf kaygısızlığı altında olsun, şöyle böyle bir temas arzusu, bir "halka doğru" oluş vardı.

**b) Gerçekçi olmamak:** Onbeşler, devrim yolunda ölmekten başka bir şey istemeyen fedailerdi. İdealistliği, ülkücülüğü en mutlak anlamıyla maddeci gerçekçilikten uzak tuttular.

Halk İştirakiyyun bir fırsatını düşürüp iktidara geçebilme umudunun sarhoşuydu. Onbeşler'de bulunmayan gerçekçilik, Halk İştirakiyyun'da ara sıra bir parıltı gibi yanıp söndü.

Hele son günlerinde gerçekliklerin acı yüzüyle karşı karşıya gelince daha gerçekçi olmak zorunda kaldı. Ama artık iş isten geçmişti. Çerkes Ethem olayından sonra basılan bildiri buna örnekti. Arif Oruç ile arkadaşlarının Eskişehir'de yayınladıkları ve Gazi hazretlerinin başkanlığındaki milli hükümetin Hürriyet ve İtilafçılardan hiç farkı olmayan aldaticı bir yönetim olduğunu ilân eden içyüzü bilinmez bildiriden şu iki sayfa-yı olduğu gibi aktaralım:

*"Uluslararası sermayeye düşman olduğunu kapitalist hükümetleri yıkmaya ve bütün dünyada sosyal devrimi yapmaya azmettiğini her yana ilân eden ve İslam dünyasına da*



bu amaçla yardımını vaadeden Rus Sovyet hükümetini bir dayanak olarak halka gösterdiler. Hatta bir süre sonra resmi bildirimlerle Rus Sovyet hükümetiyle ittifak olduğunu ve bunlardan para, top, silah ve hatta asker geleceğini bile ilân ettiler. Fakat burjuva elinde bulunan bu hükümet de işgal siyasetini elden bırakmadı. Burjuvaların etkisi altında milliyetçilikten uzaklaşmadığı gibi, Rusya'daki akımı da alkışlamaktan vazgeçemedi. Milliyetçilikten ayrılmadığını aylardan beri eski yönetimi korumakla ve özellikle komünizm akımlarına fiili müdahalelerle kanıtladığı gibi, işgal siyasetini elden bırakmadığını da Rusya Sovyet hükümetine ve hatta Üçüncü Enternasyonale maskeli milliyetçi siyasetçilerini delege olarak göndermekle kanıtladı.

"Özetle: Yukarıda anılan gerçekliklere dayanarak Türkiye Komünist Partisi varolan durumda, bir yandan otokrat, diğer yandan aldatıcı iki politika sisteminin mevcut ve hükümferma olduğuna, daha açık bir deyişle, bir yanda İngiliz siyasetine alet olan Hürriyet ve İtilafçılar, diğer yanda halk için onlardan farkı olmayan ve fakat maskeyle ortaya çıkan eski İttihatçılar olduğuna kanaat ve bu kanıyı resmen ilân ve her iki hükümetle hiçbir ilgisi olmadığını bildiren dünya devriminin bir ordusu olarak kızıl bayrak altında bütün dünyadaki komünist arkadaşlarıyla birlikte çalışmayı bir boyun borcu sayan Türkiye Komünist Partisi meslektaşlarını saygı ve içtenlikle selamlamayı bir onur sayar ve onların başarılarını kendi başarısı olarak görür. Yaşasın uluslararası sosyal devrim.

### **Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi**

Fakat geç kalınmıştı, geç.

Diğer iki noktayı örgüt bölümü içinde birleştirirsek, Onbeşler'de örgüt ve gizlilik hemen hemen yoktu. Halk İştirakiyyun'da (Anadolu sosyalizminde) bu iki yana "yok" denemez, fakat "**yoksul**" denebilirdi. Onbeşler örgütü ve gizliliği Türkiye için yoktu. Anadolu sosyalizminin Türkiye için "örgüt yoksulluğu" denince iki şey anlıyoruz:

**1- Yasa yoksulluğu:** Yasa (tüzük) yok demek örgüt yok demekse, yasa (tüzük) yoksul demek de örgüt yoksul de-

mektir. Yasa yoksulluğunu özetleyen gedik, bir sözcükle **üye yoksulluğu** demektir. Marksist partilerde birinci üye maddesi yasanın ruhudur. Çünkü partiye girecek olanlar o maddenin süzgecinden geçirilirler.

Anadolu sosyalizmi için öyle bir süzgeç yoktu. O her gönüllünün yazıldığı bir gösteri çetesine benziyordu. Sırası geldi, Büyük Millet Meclisi -Bolşevizmle dost olmak için- üyesinin en kodamanlarını ve çoğunluğunu Halk İştirakiyyun'a hararetle üye yazdırdı.

Bir işçi derneği bile içine giren elemanların hiç değilse işçi olmasını aradığı halde, Ankara'daki Komünist ve İştirakiyyun gibi proletaryanın siyasal öncülüğü iddiasına kalkışmış olan bir aygıt, insancılık, sosyalistim, Karl Marks'ı ben de okudum, Kropotkin'e bayılırım diyeni sorgusuz içine aldı. En karakersiz Küçükburjuva aydınından en sunturlu koyu şoven ikiyüzlü burjuvalara, polis ajanından yarı softalara, yarı derebeylere kadar herkesi hoş geldin sefa geldinle karşıladı ve baş köşeye geçirdi. Ankara Komünist Partileri herkesi üye yazdılar. Yalnız işçiyle köylü hariç!

**2- Gizlilik yoksulluğu:** Gizlilik Halk İştirakiyyun için ve öteki komünist partiler için yok değildi, ama yoktan betedi. Yasa yokluğunun yaratağı üye maskaralığı içinde gizli bir iş yapmaya kalkmak, kepazece burjuva oyuncağı haline gelmekten ileriye geçemezdi. Onun için Ankara İştirakiyyuncuları yukarıda söylediğimiz kangrenli yapıları yüzünden gizli iş yapmamakla kalmıyorlardı, gizli sanıp da yaptıkları ve düşündükleri işlerle burjuvaziye bir an önce yem oluyorlardı.

Bir örnek: Burjuva ordusu iç kardeş kavgasında hiçtir. Bunu Anadolu bağımsızlık mücadelesi bir kez daha kanıtladı. Örneğin ayaklanmacılar; "padişah askerliği affetti" dediler mi, ordu, paşanın dediği gibi "kolayca iğfal olunarak" darmadağın oluyordu. Mustafa Kemal bunu Nutuk'unda şöyle itiraf ediyor:

*"Birçok yerde bazı düzenli ordu erleri asilerle çarpışmaksızın, tam tersine silahlarını bırakarak köyelerine, memleketlerine savuşuyorlardı. Milli müfrezelerin devrim amacını daha kolayca anladıkları ve asilerin aldatmalarına kapılmadıkları anlaşılıyordu. Bu nedenle Osmanlı ordusunun bakayası [kalıntısı] denilebilecek olan o tarihlerdeki bozgun ve bezgin ve yeni*

*devrim ülküsüne göre yetiştirilmemiş birlikleriyle devrimi başarma konusundaki zorluk duyulur bir derecedeydi."*

Oysa Kemalizm için, gördük: *"İç ayaklanmaları bastırmak elbette Yunan saldırısını durduraktan daha önemi'ydi. Bu yüzden Gazi'ce "pek yakın ve bilinir arkadaşlar" tarafından "sözümüne gizli bir örgüt niteliğinde kurulmuş ve oldukça genişlemiş" bulunan Yeşilordu örgütlendi.*

Ne var ki, Yeşilordu yavaş yavaş halk ordusu haline geliyordu. Halk ordulaşırsa, tepedekilerin burjuvaziye özgü olan elçabukluklarına karşı kendi hedeflerini aramaya başlayabilirlerdi: O zaman bir sosyalist partisi o orduya kurmay kesilebilirdi. Bunu sezen burjuvalar işi derhal kökünden çözmek için gizli program ve ilh. ile özel bir güç olan Yeşilordu'yu Gazi'ye ve hükümete şikayet ettiler. M. Kemal *Nutuk'unda: "Örgüt, millî müfrezeler yaratmak gibi sınırlı bir alandan çıkmış"* sayıyor ve Genel Sekreter Hakkı Behiç'e örgütü derhal dağıtmasını emrettiğini bildiriyor.

Hakkı Behiç kafa tutuyor. Zaten Yeşilordu'da Çerkes Ethem ile Tevfik müfrezeleri **"esas"**tır... Onları temizlemedikçe işin önüne geçilemeyecektir.

Burjuvaziyi Yeşilordu'nun aldığı doğrultudan haberdar eden kimdir bilir misiniz? İştirakiyyun Partisi'nin başlarından Erzurumlu Nazım Nâzmi'dir. Bu bön adamcağız M. Kemal'in daha esaslı "sosyalist" olacağına bilerek ya da bilmeyerek kanmıştır. Belki de rakiplerini ele vermek için suret-i haktan görünmek istemiş ve bir mektupla Gazi'ye şu haberi vermiştir: *"Başarılı oluyoruz!"*

Böyle. O zaman burjuvazinin etekleri tutuşuyor. Bu birinci provokasyondur.

İkinci provokasyon daha sistematik ve ustacadır. Anadolu sosyalistleri ve İştirakiyyun, Eskişehir'de **Yeni Dünya** gazetesini çıkarmışlardı. Bu gazetede *"düşünce ve amaçlarını saldırgan bir tarzda yayınlıyorlardı."* (**Nutuk**, s.294)

Paşa hemen Çerkes Ethem "Kuvve-i Seyyare"lerinin Miralay İsmet komutasına girerek orduya maledilmesini bildirdi. Ancak kendisi hep perde arkasındadır. Ortada İsmet'le Tevfik Beyleri çarpıştırır. Kendisi Kuvve-i Seyyare yandaşı gibi görünür. Son darbeyi vuruncaya kadar suret-i haktan görünmesi gerekir.

Çerkes Ethem, 22-23 Kasım tarihlerinde Batı Cephesi Komutanına (İsmet Bey'e) milis kuvvetleri şöyle tanıtıyor:

"Bu serserilerin başına ne bir subay, ne de bir hesap memuru koymak olanaklı olmamakla birlikte kabul ettirilmesi olanaklı da yoktur. Çünkü **subay gördüler mi azrail görmüşcesine isyan ediyorlar.** (abç) Bizim müfrezelerimiz: Pehlivan ağa, Ahmet Onbaşı, Sarı Mehmet, Halil Efe, Topal İsmail gibi adamlar tarafından yönetilmektedir." (**Nutuk**, s.319)

Emirberlikten yetişme Çerkes Ethem "serseriler"ine hakim olamıyormuş gibi davranıyor, İştirakiyyuncularla alttan alta plan kuruyor. Bunu gizli sanıyorlar. Fakat burjuvazinin herşeyden haberi olmaktadır. Burjuvaziye gerekli olan şey, ülküsüz ve kör itaatle öl deyince ölecek burjuva ordusudur. Halk ordusu karakterine girecek bir Yeşilordu, Yeşilordu da olsa, kapitalistler için korkunçtur. Bir an önce yok edilmelidir.

Gazi'nin Nutuk'unda şunları okuyoruz: "*Fakat ciddi inzibat ve kayıtsız şartsız ve tereddütsüz itaat isteyen ciddi askerlik görevlerinin ancak düzenli orduyla yerine getirilebileceği gerçeğini unutmaya elbette gerek yoktu.*"

İki taraf da epey yol almıştır. Şu farkla ki, İştirakiyyuncuların boğazlarından geçen lokma bile dakikası dakikasına Kemalizme bildirildiği halde, burjuvazinin hazırladığı tuzağı karşı taraf fark bile edememektedir.

Önce, milis güçleri Yunan saldırısının ateş hattına sokarak yok etmek düşünüldü. Olmadı. Bunun üzerine kolay kahramanlardan Kılıç Ali ve Celaller (bugün İş Bankası ve birçok şirketin yöneticileri) ağız yoklamak ve Ethem'i faka bastırmak için gönderildiler. Ethem bunları tutukladı ve istediği gibi bir telgrafı bu aslanlara dikte ettirerek imzaları altında Gazi'ye göndertti.

Gazi bu oyunu da anlamazlıktan geldi. Ethem'le gene de dostça görüşmelerde bulundu. Derken İştirakiyyunculardan bir heyet: *Yeni Dünya'dan* Hayri, Arif Oruç'un hemşerisi Nizamettin, Müşir Fuat Paşazade, Hidayet ve arkadaşı Şükrü, propagandacı olarak Eskişehir'e "gizlice" gönderiliyor. Bunlar "*kendi akıllarınca başka bir tür hükümet kurma düşüncesinde*"ymişler. (**Nutuk**, s.339)

İşte, ikinci önemli provokasyon bu heyetin içindedir. Seçilmiş gizli heyet üyesinden "propagandayı düzenleme ve yönetmeye memur olanı", yani en sorumlu sayılan İştirakiyuncu üye, Gazi'ye gidip herşeyi bütün planlarıyla birlikte muhbiriyor.

O sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi henüz gücü milis kıtalarında görür. Fakat daha sonra, Birinci İnönü başarısıyla birlikte, herşey kökünden temizlenir gider.

**5- Meclis kakavanlığı (Cretinizm):** Ankara İştirakiyunculuğunun Narodnovoltsi'den ayrılıp sosyal demokrasiye benzediği bir yanı da meclisçiliğidir. İştirakiyunculuk geniş kitleler içinde kök salamayınca, var gücü Meclis'i "feth" etmeye verdi. Oysa piyango bileti satar gibi Meclis üyelerine Halk İştirakiyyun Fırkası'nın karneleri satılıyordu. Canı çeken bir tanesini alıp göğsüne takıyor, böylelikle Bolşevizme hoş görünülmeye çalışılıyordu.

"*Bolşevik olalım*" lafı bundandı. Komediye burjuvazi oynuyor, İştirakiyuncular alkışlıyorlardı. İştirakiyunculuk Meclis kakavanlığında o kadar ileri gidiyor ve burjuva meclisini öylesine bir şey sanıyordu ki, Meclis çoğunluğuyla hükümete çıkmaya ve hükümet aracılığıyla devrime varmaya bayağı inanıyordu. Parti bütün bütüne Meclis'e kuyruk olmuştu.

Oysa "Büyük Millet Meclisi"nin nasıl seçildiğini ve Genelkurmay ile Meclis başkanının ne dereceye kadar mükemmel bir oyuncağı olduğunu herşey göstermişti.

Sosyalizmde meclis, meclis dışındaki mücadele için kullanılan bir araç olduğu halde, Halk İştirakiyyun Fırkası'nda tersine Meclis dışındaki ajitasyon, sırf nasılsa Meclis'te bir çoğunluk kopartmak için yapılıyordu. Oysa somut ve nesnel durumuyla Meclis'te çoğunlukla değil, azınlıkla bile etkili rol oynayabilmek için, kitle içinde kökleşmiş bir örgüt düşüncesi akla bile gelmiyordu. O, hisayla [hadımlıkla] bakan çıkarmaya bakılıyordu. Nihayet, bir gün Meclis kakavanlığı da beyinüstü gitti. 89 oya karşı 98 oyla İçişleri Bakanı olan Nazım'ı Mustafa Kemal büyük bir rezillikle "istifaya zorladı".

Özetle:

1) Halk İştirakiyyun'da ve Ankara komünizminde gizlilik neden yoksuldu? Çünkü parti genel olarak tüzük bakımından,

özel olarak üye bakımından yoksuldu. Parti üyeye neden yoksuldu? Çünkü örgüt teorisi yoksuldu.

2) Halk İştirakiyyun'daki Meclis kakavanlığı nedendi?

Taktik boşluğundandı. Taktik boşluğu nedendi? Sınıf kaygısızlığındandı. Sınıf kaygısızlığı nedendi? Teori kofluğundandı...

Böylece teorik sefalet Halk İştirakiyyunculuğu en berbat pratik sefalete ve bozguna düşürmüştü.

**Aydınlıkçılık ve Gözlemcilik =  
Kuyrukçuluk Hazırlık Konak ve Konukları:  
Marksizme Doğru**

Lenin, Rusya'daki devrimci hareketin tarihçesine işaret ederken, o zamana kadar gelmiş geçmiş bilimsel sosyalizm akımları için genel bir kural kaydeder. **(Ne Yapmalı?)** Lenin'e göre, her ülkede sosyalizm hareketiyle işçi hareketi önce ayrı ayrı başlarlar. Sonra birleşirlerse, her ikisi de güçlenir. Birbirinden uzaklaşırlarsa, ikisi de soysuzlaşırlar. İşçi hareketine işçiler başlar, devrimci hareketi de aydınlar açar.

Bu genel kuralı Avrupa'nın birçok ülkesi gibi Türkiye de doğruluyor. Marksist hareketimizin başlangıcıyla işçi hareketinin akışı arasındaki ilişki bundan başka bir şey değildir.

İlk devrimci başlangıçlar (Onbeşler ve Halk İştirakiyyun ve ilh.) aşağı yukarı burjuva ve Küçükburjuva aydınlarının hareketi oldu. Ve Lenin'in koyduğu kurala göre, kitlelerle buluşamadığı oranda hemen yok edildi. Türkiye'de devrimci hareketler Dünya Savaşı'ndan ve Bolşevik devriminden sonra belirdi. Fakat nedense milli burjuvazinin damgasını altında taşır oldu.

Burjuva yerelliğinin nedenini söyledik: İstanbul'un kalın burjuvaları (kompradorları) Meşrutiyet zihniyetinden ve emperyalizmden kopuşamıyordu. Onun için taşra burjuvazisi İstanbul'a karşı bir tavır almaya mecbur oldu.

Oysa Türkiye'de devrimci ve hele Marksist niteliğini taşıyan hareketler daha evrensel bir sınıf ve halk açısından yola çıkmalıydı. Anadolu proletaryası ile İstanbul proletaryası diye iki ayrı şey varmış gibi bölümlülüğe, sınırlılığa saplanıp kalmamalıydı. Ama hatırlayacak olursak, Ankara ve Eskişehir'de kendine "komünist" diyen bir örgüt, doğru iktidar mücadelesine

sine kadar giderken, İstanbul proletaryası içinde bilinçsiz bir yankı bile uyandıramıyordu. Aynı İstanbul'daysa, ayrıca gelişen ve bilinçlenen başka bir sosyalizm ve Marksizm faaliyeti işlemeye başlamıştı.

Ne var ki, taşra burjuvazisiyle İstanbul burjuvazisi birbirlerine kediyile köpek gibi bakıyorlardı ya. Ankara ile İstanbul devrimci hareketleri arasında, basit ve rastlantısal sempatiler bir yana, sıkı bir emek birliği ve örgüt birliği değil, iyi kötü sağlam bir iletişim bile yoktu.

Gerçi, benim de burada ayırdığım gibi, Halk İştirakiyyun hareketiyle, İstanbul'da başlayan sosyal hareket, birbirinden çok başka iki konağı temsil ediyorlardı. Bunlar kaynaşıp yeni ve ileri bir konağa sıçrayamazlar mıydı?

Elbette sıçrarlardı. Ama tek tük temas fırsatlarına karşın, taşra ve İstanbul devrimci hareketlerinde Türkiye proletaryası ölçüsünde bir sentez yaratılamadı. Ankara İştirakiyyunculuğu doğduğu yerde boğulurken ve kendi başına bir alem gibi yıkılırken, İstanbul hareketi bağımsız bir hayat sürmekte devam etti.

Acaba bu durum yararlı olmadı mı? İştirakiyyunculuk İstanbul'la buluşsaydı; onu da kendi uğursuz sonuna doğru sürükleyebilir miydi?

Teorik olarak tersine, her iki hareketin birleşmekle güç bulacağını varsaymak olanaklıdır. Ancak somut yaşamda böyle bir şey olmadı. Demek olamayacaktı. Bu alanda kuru hayıflanmalardan çok, ilerisi için, hareketin bütün Türkiye ölçüsünde sentezleşmesi için tarihsel bir ders çıkartmak ve bu dersten Marksistçe yararlanmayı bilmek daha gerçekçilik olur.

Bununla birlikte eylem alanında ayrı kalış, bu iki hareket için salt kötü bir rastlantıdan ya da bir anlayamamazlıktan, anlaşamamazlıktan ibaret değildir. İki hareket kökten ve ana kavrayışlar bakımından iki ayrı aşamayı temsil ediyorlardı. Teorik temelce iki başka zihniyeti ifade ediyorlardı. Halk İştirakiyyun ve Anadolu sosyalizmi ile İstanbul'daki Marksizm akımı arasında bu durum fiili kaynaşmaya bir engel oluşturuyordu.

Kaynaşılmazdı derken, kuşkusuz, Halk İştirakiyyun ile Marksist hareketi genel birer akım olarak göz önünde tutu-



yorum. Yoksa kişisel kaynaşmaları, geçişleri olanaksız saymıyorum. Kuşku yok ki, Ankara sosyalizminin en sadık ve en iyi unsurları bugüne kadar hareketimizde Leninist mücadeleye katılma bilincini göstermişlerdir. Nitekim Rusya'da da, Lenin önce Halkın Dostları örgütünde çalıştı. Fakat sonra o örgütün "mezar kazıcılığını" yapan ve Bolşevizmin temellerini atan da aynı Lenin oldu.

Bir özelliğin hakkını yemeyelim. Halk İştirakiyyun ile İstanbul'da başlayan Marksist hareket eğilimleri iki farklı kafa, iki farklı beden, iki farklı dünya demekti. Yeni Marksist ve Leninist akım, hataları içinde boğulup gitmiş Halk İştirakiyyun ve Anadolu komünizmi dersinden olumlu dersler çıkarmaya çağrılı bambaşka bir dönüm noktasıydı.

İstanbul'da başlayan yeni sosyalist harekete "Marksist" dedik. Çarlık toplumunda ilk Marksist akım, bir akım olarak ne zaman ve nasıl başladı? Hatırlıyoruz. Rusya'da 1870'den sonra oluşan "Zemiye i Volya" (Toprak ve Özgürlük) hareketi 8-9 yıl kadar sonra, 1) Narodnovoltsi (Halk Dostları) ve 2) Çerno Peredyeltsi (Paylaşma ve Dağıtım) hiziplerine bölündü. Bu ikinci hizip daha çok sınıf bakışı çevresinde bir derlenmeydi.

1881 den itibaren Halkın Dostları'nın son ve ezici darbeyi yemesi (Lenin'in ağabeyiyle birlikte sonuncu Halk Özgürlüğü kahramanlarının asılmaları) üzerine adı işitilmez oldu.

İki yıl sonra, 1883'te Vera Zasulic - Plehanov - Akselrod sehпасının Rusya dışında ilk Marksist nüveyi kurduklarını görüyoruz: **Emeğin Kurtuluşu Grubu.**

Türkiye'nin Marksist hareketi de, dışarıda ve hatta devrim dalgasının gereği olarak Marks'ın ülkesinde, Almanya'da başladı. Ve **Emeğin Kurtuluşu**'na karşılık, **Kurtuluş** denilen derginin çevresinde toplandı. Ünlü meşrutiyet burjuvazisi, Avrupa'nın ve efendisi Almanya'nın kültüründen, tekniğinden yararlanmak üzere Almanya'ya ve Avusturya'ya, İsviçre'ye, Fransa'ya birçok genç göndermişti. O sırada İstanbul'da işçi hareketi Türkiye tarihinin yeni bir sayfasını açıyor, Anadolu'daki anti-emperyalist mücadeleye kanıyla canıyla ettiği yardımın gücü ölçüsünde siyasal haklar istemeye hazırlanıyordu. Birkaç aydının, hatta solcu burjuvaların kalem birliği ettikleri bu der-

gicik, kırmızı kabuğuyla yeni bir ideolojinin sönmeye mahkûm kıvılcımına benziyordu. 5-6 sayıdan sonra söndü.

Fakat kıvılcım bir kez düşmüştü. **Kurtuluş** daha çok sosyolojiyle de uğraşmak isteyen, edebi bir dergiydi. İçinde Marksist olanlar da olmayanlar da yazdı. Fakat bütün yazarlar gibi, yazılanlar da yalnızca emperyalizme düşman, yeniliğe dost bir aydın radikalizmini temsil ediyordu. Rusya da olduğu gibi, Türkiye'de Marksist edebiyat bir aydın akımı olarak başlamıştı.

Karşılaştırmamıza devam edelim: Rusya'da 1881 yılında dağılan Küçükburjuva sosyalizmi, "Halk Özgürlükçülüğü" yavaş yavaş Sosyalist Devrimcilere yerini bıraktı ve Küçükburjuvazi içinde kaldı. 1890'dan itibaren işçi sınıfı çevresinde reformcu **"Legal Marksizm"**, 1899'dan itibaren **Credo** ve aynı tarihlerde işçi mücadelesinde aynı teraneleri tutturana **Ekonomizm** akımları belirmişti.

Bunlardan birincisi, (Legal Marksizm) işçiler için reformları; ikincisi, Credo, salt ekonomik mücadeleyi; üçüncüsü, Ekonomizm, ekonomik mücadeleden siyasal mücadeleye gelişmeyi layık görüyordu. Her üçü de gizli ya da açık bir şekilde siyasal mücadeleyi kapitalistlere bırakıyordu.

Çünkü Rusya'da henüz burjuva devrimi başarılmamıştı. Bununla birlikte, o zamanki Rus burjuvazisi bizim meşrutiyet burjuvazisinden daha az etki sahibi değildi. Rus burjuvazisine Çarın yaptığını, Türk burjuvazisine Çardan daha tehlikeli olan yabancı sermaye yapıyordu.

Yabancı sermaye Rusya'da da **Sultandı**. Fakat Türkiye'de doğrudan doğruya **hakim** bulunuyordu. Hele bizde Marksist akımın doğduğu günler, emperyalizm İstanbul'a doğrudan doğruya **el koymuş** bulunuyordu. İstanbul'da Marksizm akımı, salt edebiyat vadisinde kalamazdı.

Kaynaşan işçi hareketi kendi siyasal bilincini (bilimsel sosyalizmi) bir mıknaş gibi çekiyordu. Marksistlerin en bilinçli ve en örgütçü yeteneklileri sözle Marksizm olamayacağını bilerek, kitle içine sokulma yollarına başvurdular.

Önce legal alanda toplanılan **İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası**, Türkiye de işçi sınıfının ilk bilinçli keşif kolu olma amacındaydı. Fakat Halk İştirakiyyun'un geleneği onu da çarptı:

Türkiye'de yalnızca legal Marksist örgütü hakim sınıflar yaratmıyorlardı.

Ondan sonra, ister istemez, yalnız "komünist" adı altında illegal faaliyete geçildi.

Hareketin öz çekirdeği belki her zaman Marksist (bilimsel sosyalist) kaldı. Fakat Marksizmin ilkeleri ne kadar bilinirse bilinsin, o ilkelerin bizzat Türkiye yaşamında hareketin akışınca geçirilecek acı tatlı deneyimlerle sindirilmesi ve özüm- lenmesi zorunluluğu kaçınılmaz bir kural halindeydi. Kitapla hayat burada da ayrılıyordu.

Subjektif çabalarla nesnel koşulların çarpışması Türkiye'de de bazı hazırlık sentezlerinden basamaklar kuracaktı. Ve bu basamaklara basıp geçmedikçe, Leninist parti bilincine yükselme imkanı yoktu.

Bu durum fatalizmle değil, determinizmle açıklanacak bir gelişim yasasıydı. Bu açıdan Türkiye'de Marksist akım daha ilk günlerden beri Komünist Enternasyonal'in ortodoks bir şubesi olma iddiasıyla ve komünist adıyla ortaya çıkmış olmasına karşın, bir kalemde Marksist olamadı, olamazdı.

Bazı konakları belki -geç gelme "erdem"inden yararlanmayı bilirse- başka herhangi bir ülkeden daha çabuk ve daha kolay atlayabilirdi. Ama hemen, hiç değilse (keşif kolunun) bilincinde iyiden iyiye aydınlanmadıkça o konaklar "yok" ya da "yasak" edilemezdi.

Ne gerek. Rusya'da da Legal Marksizm, popülizm, credoculuk, ekonomizm ortalığı karman çorman ederlerken ortodoks Marksistler yok muydu? Vardı. Fakat bu ortodoks düşünceli kişilere karşın hareketin topu birden ve devrimci topluluğun genel eğilimi birdenbire öz komünist olabildi mi? Hayır.

Binbir yabancı sınıf ve zümre sapıtmaları, Marksist ideolojiyi kendi kategori eğilimlerine göre anlatmakta devam etmiyorlar mıydı? Evet, ediyorlardı.

Marksizm her zaman Marksizmdi. Fakat her Marksistim diyen, Marksist olabilmiş miydi? Bir daha hayır. Olamamıştı.

Rusya'da Marksizmin doğuşuyla, öz Marksizmin bütün diğer **"Marksizmi biçimsizleştirici"** sapıtmaları teori ve pratikte maskesini indirerek bağımsız ve tutkun bir akım duru-

muna gelmesi arasında, yani Marksizmin kuruluşuyla Leninizmin başlaması arasında ne kadar zaman geçmişti?

Eğer Leninizme dönüm noktası olarak **Ne Yapmalı?** kitabıyla **Iskra** dergisini ele alacak olursak, bu zaman arası 1881'den 1901'e kadar tam yirmi yıl sürer. Sosyal gelişim, sınıf mücadelesinin gelişimi nasıl belirli yasalara bağlıysa, tıpkı öyle, sınıf mücadelesinin en yüksek belirtisi ve ifadesi demek olan siyasal parti mücadelesi de elbet yasaların determinizmine bağlıdır.

Rusya'da hükmünü yirmi yılda geçiren kanun Türkiye'de kaç yıl istedi? Burada sorulabilecek soru budur. Yoksa, aynı kanun acaba Türkiye'de de olabilir mi, olamaz mı değil. Komumuzu bu şekilde somutlaştırdıktan sonra, ona doğrudan doğruya somut bir doğrultu verebiliriz. Türkiye'de Marksizmin hazırlık ve doğuş mücadelesi döneminde iki akımı ele alabiliriz:

- 1- Legal Marksizm;
- 2- Ekonomizm.

Rusya dışında kalan ve Legal Marksizmle ekonomizm arasında ikisi ortası piç ve ömürsüz bir akım olarak katan Credo'yu bir yana bırakıyoruz.

Daha somut koyalım. Türkiye'nin:

- 1- Legal Marksizmi "**Aydınlık dönem**indir.
- 2- Ekonomizmi bizim "**Gözlemcilik**" adını vereceğimiz konaktır.

Sorun bir kronoloji, bir nicelik değildir. Bir olay ve nitelik olarak vardır. Bununla birlikte, o iki konağı zamanca da bir tartışmaya vurmak yararsız olmaz:

**1- Aydınlık Dönemi:** (İştirakiyunculuğun ve Anadolu komünizminin 1921'den sonra ortadan kalktığını kabul edersek) Aydınlık dönemi 1922-1925 arasında üç yıl sürer.

**2- "Gözlemcilik ve Denetçilik":** 1926-1927 arası olmak üzere iki yıl sürer.

Bütün bu iki konak, Rusya'nın 20 yılına karşılık Türkiye'de 5 yıl süreyle geçilmiş sayılabilir. Bu iki akım Rusya'da olduğu gibi, Türkiye'de de nerede başlar, nerede biter, öyle saniyesi saniyesine ve noktası noktasına kestirilip atılacak kadar belli

ve sınırlı değildir. Bütün oportünizmler gibi, soysuzlaştırılan sonraki Aydınlıkçılık ve Denetçilik akımları birbiriyle sarmaş dolaş, içli dışlı olmuş aynı sapıtmanın türlü türlü ifadeleridir. Yalnız her sınıflama gibi yapma da olsa, bir sınıflama yapmak gerekir.

Tarihsel gelişim konak ve konukları üstünde düşünürken, terimlerle senli benli olmak, ideoloji anarşisinin en tehlikeli-sine düşmektir. Bir delinin saçmasını seksen akıllı çözemez derler. Tıpkı bunun gibi, uluorta atılmış bir sözcüğün altından kalkmak için, bazen bütün bir yerleşik kanılar ordusuna karşı meydan savaşına girmek gerekir.

Bir kelime hiçtir. Bir örgütü hasta etmez. Hatta Lenin'in Bolşevik yasasındaki birinci madde üzerine Martov'a verdiği yanıtta söylediği gibi, bir yasa maddesi bile partiyi öldüremez, ama partide bir çatlak yaratır.

Örgüt tarihçesinde belirli konaklara yanlış adlar takmak da böyledir. İlk bakışta o kadar zararlı görülmeyebilir. Fakat gene Lenin'in dediği gibi, bir sözcüğün anlamı derinleştirilirse, uzanan köklerinin bütün inceliklerine dek inilirse, her türlü ilişkileri araştırılarak bulunursa, o bir sözcük olmaktan çıkar, ideolojik bir ayrılığın dönüm noktası olabilir.

Bilmeyerek yanlış sözcük kullanılabilir. Bu bir hatadır. Fakat anlamı öğrenildikten sonra da aynı sözcüğün üstünde ısrar edilirse, suçta kasıt, kasıta bir anlam ve anlamda belirli bir eğilim kendini gösterir.

O zaman artık bir sözcük yanlış, bir sözcük oyunu karşısında değiliz, belirli bir eğilimle yüz yüzeyiz. Hele bu eğilim yayılırsa, "şuyû bulur"sa, yanlışlığın derecesi oranında önüne geçilmesi gereken bir tehlike haline gelir.

Türkiye'nin devrim hareketi tarihçesinde bu tehlikeyi bulmamak olanaklı değildir. Belirli bazı sözcükler, salt sözcük olmaktan çıkıyor. Bu sözcüklerin altında saklanan anlamlar, kavramlar, gerçeklikler değil, o sözcükler hesaba katılarak düşünölmeye başlanıyor. Oysa adla maddesi arasındaki farklar, hele bugünkü toplumda göze batacak derecelere çıkar. Nice "kahraman" ya da "aslan" adını taşıyan insanlar vardır ki, birer kedi yavrusudurlar.

Dikkat edin. Türkiye'de hangi hisse senetli şirketin başında "Türk" sözcüğünü görürseniz, bilin ki, o şirketin hakim sermayesi ya İtalyan, ya Fransız, ya İngilizdir, ve ilh. Bir sözcükle, "Türk" değildir.

Bu manzarayı parti ideolojisine bulaştırmamalıyız. Yani bilimsel terimlerle senli benli olmamalıyız. Oysa oluyoruz.

Sosyal-demokrasi anlamsız bir bileşimdi. Rusya'da altından Leninizm de çıktı, en beter oportünizm ve şovenizm de çıktı. Bolşevizm, çoğunlukçuluk anlamına geliyor. Yani sözlükçe epey boş bir sözcük. Fakat bugün dünyanın en keskin ve en devrimci muzaffer ideal sosyalist partisi örneği budur. Ad aldatıcıdır.

Her olaya bir ad takmadan önce o olayın anlamını ölçmek biçmek yerinde olur. Yoksa her sakallıya baba demekten daha zararlı bir durum yaratılabilir.

İşte bu düşüncelerdir ki, Türkiye'de devrimci hareketin tarihçesine işaret etmek isterken, çevresinde gürültü koparılan sözcükleri değil, bizzat gürültülerin kendilerini ele aldım ve alacağım. Bu ikinci bilimsel sosyalizm hazırlık konakları hakkında da başka türlü yapamazdım.

Onbeşler, Halk İştirakiyyun ve ilh., komünist adını alıyordu. Haklarını vermeye çalıştım. İstanbul'da başlayan Marksist hareket de az zamanda komünist adını aldı. Ve gerek Aydınlık sonları, gerek Kuyrukçuluk konakları hep komünist sözcüğünün şiperi arkasında olup bitti. Onların da haklarını yememeğe uğraşıyorum.

Tıpkı bunun gibi, bilimsel sosyalist hareketten ayrılmış sapıtmaları da kendi adlarıyla çağırarak zorundayız. Yolumuzu, konağımızı, önümüzü, ardımızı böyle görebiliriz.

Bizde **Menşevikler** sözcüğünün uğradığı kullanışları kastediyorum. 1927 ye kadar geçen Aydınlık sonları olsun, Kuyrukçuluk olsun, ideoloji açısından hepimizin ağzında bir sözcükle açıklanmış gibi gözüküyor: **Menşevizm!** Bu, yalnızca "dile kolay gelmiş" bir deyim olarak değil, devrim tarihçemizin gelişim konaklarına karşı kaygısızlığımızın derecesini göstermek itibarıyla da dikkate değer.

Leninizmden bir şey ezberlemişiz: Kim işçi sınıfının devrimci idealinden şaşmazsa ona "komünist" diyoruz. Bu yoldan

sapıtmanın da zemini, zamanı, özelliği ve nüansı ne olursa olsun, bir sözcükle tanımlanması şart gözüküyor: Menşevizm... İki rahmetten biri: Ya Bolşevik, ya da Menşevik olunur.

Ancak bu sade suya "devrimcilik", diyalektik maddeciliğin tarihini skolastikle karıştırmak ve Leninizmin militanı değil softası olmaktır.

Halk İştirakiyyun neden bir popülizm oldu? Çünkü onun öz karakteri ajitasyon, propaganda ve örgüt alanlarında işçi sınıfından yola çıkmadı. **Sınıf** bakımından kaygısızdı. Onun üstün yanı "**Halk**" İştirakiyyunculuğuydu.

Bilimsel sosyalizm de halka inanır. Yani işçi ve köylü ittifa-kından yürür. Fakat bu gidiş şekilsiz bir halkçılık değildir. Di-yalektik bir mücadele tarzıdır. Bolşevizmin özü "**proletarya**" İştirakiyyunculuğudur. Ölçüsü, işçi sınıfının devrimidir. Köylü ve Küçükburjuvazi, bu öz gücün çevresinde içi zaman zaman değişen bir yedek güçtür.

Oysa Halk İştirakiyyun, sözde proleterci ve köylücü olma-sına karşın, işçiden kaçtı, köylüden soyutlandı. Küçükburjuva bir aydın mahfili olarak kaldı.

**Aydınlık ve Kuyrukçuluk:** Legal Marksizmle ekonomiz-min Türkçe'leridir. Fakat Menşevizm değildirler. Legal Mark-sizmle Ekonomizm sınıf kaygısı bakımından popülizmden (Halk İştirakiyyun'dan) ayrılır, yani işçi sınıfına yapışmış bir akımdır: Halk İştirakiyyun gibi işçilerden kopmuş değildir.

Elbette Ekonomizm Legal Marksizmin çocuğu olduğu gibi, Menşevizmin de babasıdır. Fakat kim diyebilir ki, hepsi bir sülaledendir diye; dede - oğul - torun aynı şeydir, farksız bir tek bedendir.

Karşılaştırmamızda daha duru olmak için, Leninizmin tari-hindeki konakların öz karakterlerini hatırlayalım. Marksizmde her siyasal mücadelede olduğu gibi, üç belli başlı temel vardır:

1- Program; 2- Strateji ve taktik; 3- Örgüt...

İşte Leninizmin tarihinde:

1- Program sapıtmasını Legal Marksizm temsil eder.

2- Taktik sapıtmasını Ekonomizm temsil eder.

3- Örgüt sapıtmasını Menşevizm temsil eder.

Türkiye'de sosyalist hareketin konaklarını ölçerken aynı şe-mayı (biraz fazla şematik de olsa) tekrarlayabiliriz:

1- Program sapıklığı: Aydınlıkçılıktır.

2- Taktik sapıklığı: Kuyrukçuluktur.

1927'de Marksist partide görülen kopuşma bir **Taktik** kopuşmasıydı. Oysa Bolşevizmle Menşevizmi ayıran, taktikten çok örgüt, tüzük, üye kabulü, birinci maddeydi. Bunu kavramamak, devrim tarihçemizde bağışlanmaz bir konfüzyonizmdir. Sonucunun nerelere kadar varacağı bilinmeyen bir karmakarışıklılıktır.

Yolu şaşdırmamak için konakları iyi tanımaya zorunluyuz. Onun için kuyrukçu ve denetçilerle Aydınlıkçı sapıklara -çünkü her iki akım sırasında Aydınlıkta da ortodoks Bolşevikler yok değildi. Burada "Aydınlıkçı" deyince sapıkları hatırlıyoruz. Çünkü o konağa damgasını basan onlardı- Menşevik demeyeceğim. Menşevizmi hareket tarihimizin 1927'den önceki karanlıklarında değil, 1927'den sonra aydınlanan ufuklarda arayacağım.

Örgüt sorunu, tüzük sorunu: Program ve taktik sorunları çözümlendikten sonra, 1927'den sonra "**örgüt sorunu**" olarak ortaya çıkabilir. Kimin Menşevik, kimin Bolşevik olduğu 1927'den sonra belli olacaktır. Bu noktaya bu kadar önem vermem bundandır.



## **Aydınlıkçılık ve Gözlemcilik= Kuyrukçuluk Konağının Kendisi**

Tekrar edeyim. Sosyal kategoriler gibi, siyasal kategoriler de mutlak şekiller değildirler. Rusya'daki Legal Marksizm ve ekonomizmle Türkiye'deki Aydınlik ve kuyrukçuluk genel ve hakim nitelikleri itibarıyla birer konaktır. Fakat her noktada aynı olacak değildirlerdir.

1922'lerdeki Kongre ikinci sayılmıştı. Fakat bu gerçekte Rusya'nın 1898'deki birinci kongresine çok benzer. Her iki kongrenin de öz hedefi, dört bir yana dağılmış bulunan devrimci hareketleri -şimdilik eğilimleri ne olursa olsun- şöyle bir derleyip toparlamaktı. Dağınık akımcıkları Aydınlik grubu çevresinde partileşmeye doğru hazırlamaktı. 1926 Viyana Konferansı, Aydınlikçılığın her alandaki darmadağınıklığına vurulmuş ilk sınır, parti programının özleştirilmesi idi. Bu şekilde Aydınlik dönemine veda ediliyordu.

Fakat programda birlik, taktikte selameti gerektiremezdi ve gerektirmedi. Nitekim daha iki yıl, 1926 ve 1927 yılları, programa karşı, Leninizmin siyasal açıklamalarda ve bütün milli hoşnutsuzluklar ölçüsünde suçlama ve ajitasyon taktiği, kuyrukçu ve Legal Marksizmin iğrenç bazı zorunluluklarla devamı olan ve bilinen "**Seka**"ya kabul ettirilemiyordu.

1926'nın son aylarına doğru yapılan Konferans, Lenin'in "Kvosti" (kuyrukçu) dediği, bizde "müterakkipçilik [gözlemcilik]" adını verebileceğimiz Seka'nın oportünizm manevralarını (genellikle "kuyruk"lardan ibaret olarak topladığı) bir sözde çoğunlukla çevirmeye kalkışmasıydı; fakat sonuç itibarıyla ya da Seka iler tutar yerinin artık kalmadığını görerek, bir sürü büro ve şube içinde hareketi bürokrasiye boğmak üzere karşı koyanların disiplin gücünü sömürerek -o zaman

söylediğim gibi- batmak üzere olan bir gemiyi boş yere bir daha **"yamalamaya"** kalkışması oldu.

Gözlemciliğin Leninist taktik karşısında ne afakonlar ge- çindiğini, nasıl en utanmazca yalan ve tahriflerle kuyruğunun kuyrukları olan kendi çoğunluğunu nasıl merhamete getirmek ve doğru yolda yürüdüğüne inandırmak istediğini görmek gerçekten bir yıl sonra kuyrukçuluğun düşebileceği kenefi tahmin etmeye uygundu.

Bereket bugün Leninci sosyalizmin oportünizmle boğazlaş- tığı zamandaki gibi, devrimci militanlar çorak bir alanda tek başlarına kalmış değıllerdir. Uluslararası Marksizm, varılmış geçilmiş aşama ve konaklar üstünde saplanıp kalanları düş- tükleri bataкта çiğneyip geçmenin bütün araçlarına sahiptir.

1927 yılında her türlü asalak yapışkanlığın ve iğrenç geçin- me olanaklarının birdenbire yok olduğunu gören gözlemcilik, belki hiçbir partinin tarihçesinde örneğine rastlanmamış bir skandal ve provokasyon sarası içinde kıvranıp gömüldü.

Bu anılar göz önünden geçirilirken, ilk günden beri hücre temelleri üzerinde örgüt gereği ve tüzük maddeleri hakkında bir şey konuşulmadığını ve yapılmadığını söylemek istemiyo- rum. Fakat Türkiye Marksist hareketinin hazırlık dönemi olan 1922-1927 yıllarında hakim faaliyet ve mücadele konuları hiç kuşkusuz önce program, sonra taktik sorunlarıydı. Ateş ve kıyamet bunların çevresinde kopuyordu.

Yukarıda genel düşünceler bölümünde işaret etmiştik. Biz- de oportünizmler, dünyada oportünizmin ipliğinin pazara çı- karıldığı ve Leninizmin bütün sorunları elim eline, parmağım gözüne denecek kadar güpegündüz ve apaydın olduğu zaman beliriyor. Şu halde oportünizm, kuyruğunu, kulaklarını, dişle- rini, tırnaklarını daha başarıyla saklamak zorundadır. Sapıt- mayı hemen kulağından yakalayivermek öyle kolay değil.

Asıl konu program ve taktik mücadelesi olduğu halde, tü- zük çevresinde gürültü koparmak, ya da tüzüğün kalkını ar- kasında gizlemek durumları da var. Fakat söylenenlere değil de yapılanlara ve olanlara bakacak olursak, gerek Aydınlık, gerek murakaba (fakat kontrol değil, kontamplasyon anla- mına gelen murakabaya dalış [düşünceye dalma]) dönemleri tüzük sorunlarının günün sorunu olmadığı konaklardır.

Aydınlık ve gözlemcilik konakları birbirlerinden ayrılmayacak kadar içli dışlıdılar. Ama bu, iki konak arasında esas itibarıyla farklar yok demek değildir.

Örneğin Aydınlık denince gelen onun sahibi "Sadrettin Celal Bey" olur. Aydınlık çok kere daha devrimci unsurların elindeydi. Fakat yeni ataklara işaret olan yazıları -kiler sıçanı gibi gizli gizli- sistematik olarak kemiren kişi Sadri'dir. Sadrettin Celal, İstiklal Mahkemesinde, devrimciliğin salt "dış haberlerle ilgili olduğunu" iddia etmişti. Demek istiyordu ki, ben Türkiye'de Marksist devrimle o kadar ilgili değilim. Amacım dünya olaylarında köktenci bir nesnellik göstermektir.

Sapık Aydınlıkçılığın açık ifadesi budur. Onun için Türkiye'de Marksist devrim sözkonusu değildir. Yalnız işçi içinde burjuva ajanlığı sözkonusudur. Bu yüzden Aydınlık, gizlemeye çalışsa bile, daima "yasa çerçevesinde", mütevazı, günah ve haramdan sakınan ve hayırlı bir reform iddiası olarak kaldı.

Fransa'daki adaşından (Clarte'den) yalnız bir isim alan Aydınlık, Fransa'daki ünlü deyimiyle, devrimcilikten çok bir "reformizm" akımı oldu.

Son demlerde beliren *Orak-Çekiç'in* hızını, Aydınlık'ın "Gençlik sayısı" izinlerini unutmadık. Fakat bunlarda bile kitleye doğru yöneliş edebiyatından fazla bir şey bulunamaz.

Gözlemcilik denince göz önüne Şevket Süreyya ve Vedat Nedim gelir. Legal Marksizm zamanı, Sadri'nin yayın alanında yaptıklarını bu iki demagog serseri, örgüt işinde yapıyorlardı. Sadri devrimci yayını boğmakla uğraşırdı. Şevket ve Vedat örgütü kemirirler ve 8-10 aristokrat işçinin laklakiyat için toplandıkları bir dernek faaliyetini parti örgütü ve faaliyeti ile karıştırırlardı.

1925 terör döneminden sonra Sadri daha namuslu çıktı. Bu deveyi güdemeyeceğini söyleyerek, tereyağından kıl çeker gibi hareketten koptu. Ama Vedat'la Şevket'in serserilik yanları galip çıktı. "Serseri" sözcüğünü bir küfür olsun diye söylemiyorum. Olaydır. Şevket ve Vedat devrimci harekete aylıklı serseriler kliği halinde bağlıydılar. Arkos şirketinde dolgun ücretlerle iş, hatta dolap çevirdikleri için hareketten kopuşamıyorlardı. Sorun feciydi.

Nitekim burjuvazi bu tiplerin serseri niteliklerini öğrenir öğrenmez, bu yönden yararlanarak bu adamları kendi köpek-liliğine çekmekte gecikmedi.

Gözlemciliğin ana karakteri neydi? Yine 1925 terörüne, İstiklal Mahkemesine dönelim. Savcı Necip Ali, sosyalistlerin bir gün gelip güçlenirlerse, şimdi yararlandıkları demokrasi ve cumhuriyeti bir basamak gibi çiğneyip geçeceklerini söylediği zaman, Şevket Süreyya "tabanı yanmış it gibi" yerinden fırlayarak heyecanla bağırıyordu: **"Onu hiçbir zaman göremeyeceksiniz."**

Gözlemciliğin sözkonusu "demagog"unun -Şevket'in cezaevi yaşamındaki lâkabı "demagog"du. Yani bu sıfatı rastlantısal değildir, sarfettiği yukarıdaki cümle, tahmini bir söz değil, aynen söylediğinin ta kendisidir. Belki mahkeme tutanaklarında bulunur.

O "tarihsel" havlayış hiç kuşkusuz ondan sonra buram buram açılacak olan "gözlemci ve denetçi" ideolojisinin ilk kelbi [sinik] sırtışıydı. Onunla demek istiyordu ki:

*"Ey efendim kapitalizm! Sen korkma, amacımız seni basamak etmek değildir. Tam tersine senin yapamadığın şeyi yapacağız. Yani işçi sınıfını barışçı yoldan sana basamak yapacağız. İşçi sınıfının siyasal mücadeleye yükselme arzusu önünde öyle becerikli bir merdiven kuracağız ki, bu merdiven o kadar sonsuz basamaklı olacaktır ki, hiç kimse onun sonuna kadar yükselemeyecektir."*

Tabii, gözlemciliğin demagojisi, işçi sınıfını sonuna dek kandırabileceğini sanıyordu. Fakat burjuvazinin keli bir kez kızmıştı. (İstiklal Mahkemesinin başkanı "Kel Ali"ydi.) Bu kel, dalgayı anlayamadı.

İki yıl sonra, aynı pislik bülbülü İstanbul Ağır Cezasında kendi "ideolojisi"nin yani gözlemci ve denetçiliğin baykuşu olacaktı: *"Vatanımı sosyalizm kadar severim"* diyecekti ki... mesele aydınlansın!

Bu açıklamalardan ibretle anlaşılacağı gibi, Legal Marksizm ve ekonomizm akımları bizde Rusya'dakinden daha Doğuvari; daha "alaturka" olmuştur.

Örneğin, Rusya'da olduğu gibi, bizde bilimsel yöntemlere göre tutanıklara geçmiş mücadele ve tartışmalar yok. Bizim-

kiler, hele gözlemci ve denetçiler birbirlerinin ağzına tükürmüş gibi, demagojilerini en hipokrit kaçamaklarla, sırf sözlü olarak yapmaya azami dikkat etmişlerdir.

Aydınlıkçılıktan hiç değilse bugün, elle tutulur bir materyal tarihe geçmiştir. Gözlemci ve denetçilik ise hep ahbab çavuşluk yoluyla (Arkos'da yaptıkları gibi) kaçakçılık kliği halinde bütün demagojisini fiskosla yaptı.

Arada sırada işçi yoldaşların o pek yerinde deyişle, bir "Buruşur" (yani Fransızcası brochure, Türkçesi, cepten cebe geçerken buruşur, anlaşılmaz hale gelir) bir risalecik çıkar. Ama en çok dikkat edilen yan, o buruşurun bir an önce buruşması ve yırtılıp bir yana atılmasıydı.

Onun için, gizliliğin anlamını Küçükburjuva esrarengizliğiyle "örtbas etmek" ya da softaca gömmek sanan bu kötü geleneğe bir daha lanet ederek, bilimsel sosyalizme doğru hazırlık saydığımız iki konağın bazı özelliklerine yine yapılanlardan örnek alarak işaret edelim.

Aydınlıkçılıkla gözlemciliği ayrı ayrı incelemeyeceğim. Bulduğum yer için böyle bir inceleme güç olduğu kadar gereksiz bir iştir.

Güçtür; çünkü ikisinin de kökleri kadar meyvaları da, başlangıçları gibi amaçları da birbirleriyle sıkı fıkı kenetlenmiş haldedir.

Gereksizdir; çünkü, Leninizm bunlara karşı ayrı ayrı değil, topuna birden yayılım ateşi açarak mücadele etmişti. Türkiye Marksistleri de Lenin'in izinden yürümek zorundadırlar. Şu halde, gerek Aydınlıkçılığın, gerekse Müterakkipçilik ve murakıplığın ana niteliklerini kuyrukçuluk adıyla kısaca saptayalım.

## Teori Kırıntıcılığı ve Sapıklığı

Bütün oportünizmler gibi, bizim kuyrukçulukta bile öyle tutarlı bir ideoloji bulmaktan daha güç hiçbir şey yoktur. Çünkü orada "profesyonel" demagoglardan, yanar döner genç Küçükburjuva aydınlarına, bazen "saf" sıfatını bir rozet gibi takınan aristokrat işçilerden, "temiz" sayılan gerçek "beyzade"lere kadar tipler vardır. Bunlar asıllarını inkâr edememişlerdi. Proletaryanın devrimci mücadelesine çirk ve çepel [pislik ve çamur] olmuş türlü eğilimler biçiminde ortalığı har vurup harman savuruyorlardı.

Onun için Marksizme hazırlık dönemindeki teoride iki karakter üstün görünüyordu: 1) Kırıntılık, 2) Sapıklık...

**1- Kırıntılık:** *Kurtuluş* edebi bir eleştiri dergisiydi, Marksizme özeniyordu. *Aydınlık*, Marksist bir eleştiri dergisiydi, edebiyattan yakayı kurtaramamıştı. Fakat 1927'den önceki konakların ortak yanları, gereği gibi sistematik bir propaganda yayını olmayışlarıydı. Bütün teorik faaliyet legal bir dergiyi çıkarma çevresinde toplanıyordu.

İllegal yayın, kısa ömürlü, kıt eleştirili, salt ajitasyon edebiyatı olarak yaşıyordu. Partinin ve örgütün ideolojik gelişimini güden, tam anlamıyla sistematik bir propaganda ve ajitasyon **planı** yoktu.

Yabancı dil bilenler, eğer bulabilirlerse, bazı komünist yayınları izleyebilirlerdi. Ancak bu izlemede de sistem arama. Ne parti kitlelerini, ne partisziler yığınını öğreterek yetiştirecek teorik bagaj yoktu. Öyle zamanlar oldu ki, Marks'ın öldüğü günü bilmek, bayağı büyük bir bilginlik sayıldı.

Halk İştirakiyyun ve Anadolu komünizmi teorice koftu. Kuyrukçuluk, teorice bir kırıntı ve döküntü kırkambarı oldu. Açıkça plansız, tam hedefsiz, derme çatma, gelişigüzel, gün-

lük konular çevresinde, yarım yamalak, basmakalıp lâf ebeliği... İşte kuyrukçuluğun teorik varlığı.

**2- Sapıklık:** O kadar yepyeni ve orijinal bir şey değildi. Marksizm - Leninizmi medrese mantığıyla yaymak, devrim tarihinde çok önce görülmüş, olağan şeylerdendi. Başlıca önemli bölümlerini hatırlayalım:

**a) Ekonomik kadercilik:** Bilindiği gibi Bernsteincilik. Herşey ekonomik ilişkilerin ve üretici güçlerin kaza ve kaderine bağımlı. İnsan istediği kadar çırpınsın, tarih seli içinde, maddi yasaların akıntısına kapılıp giden saman çöpünden başka bir şey değildir. Ziya Gökalp'in Durkheim'dan çalıp tefe koyduğu, "gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım" sloganının başka bir mantıkla yorumudur.

Bilimsel sosyalizmin insanı edilgen değil, etken bir varlık sayısı, burjuva skolastik mantığıyla Marksizmi anlamaya kalkışan demagoglar için hiç derin araştırılmayacak, pek üstün-körü geçilmeye bakılacak bir noktaydı.

En "demagog" geçinen kuyrukçunun, diyalektik karşısındaki tutumu, devenin nalbantla olan ilişkisinden farksızdı. O sıralar diyalektikten söz etmek bir geçim zorunluluğu olduğu için, konuşanlar arasında en "Marksist" geçineni; az sıkıştırılınca, hatta muhatabı pek bilimle uğraşmamış bir kişi olsa bile, işi şakaya boğardı, diyalektiğin çelişkilerini ezberlenmiş bir fantazi gibi tekrarlardı. "Ulûm'u diniyye" hocası gibi, "bunu bööyle bilin" demeye getirirdi.

Bu yüzden kuyrukçuların hem ekonomik zorunlulukları, hem de insanın etkin oluşunu kabul etmeleri olağan değildi. İnsanın doğaya uyarken doğayı de kendine uydurduğunu ciddiye hazmetmeleri olanaksızdı. Bütün politikaları bu olanaksızlık içinde bocaladı.

**b) Sermaye hayranlığı:** Bu da bilinmez değil. Cunowculuk. Cunow'un emperyalizm için söylediğini kuyrukçular genellikle Türk kapitalizmine uyguluyorlardı.

Madem ki ekonomik yasalar insanların kaderlerini belirleyen birer Allahtırlar, insanın bu mutlak kaza ve kaderden kaçınmasına olanak var mı? Yağmur doğanın maddi yasasıdır. Yağmur yağarken şemsiyeyi neden açmalı? İnsan maddi yasalara karşı koyamaz.

Bunun gibi, kapitalizm de toplumun gelişme tarihinde geçirilmesi gerekli bir konaktır. Fenadır, kötüdür, ve ilh. ama Marksizm iyi ya da kötü diye bir ilke koyar mı? Hayır. Öyleyse, kapitalizm yalnızca iyi kötü bir zarurettir.

Ancak biz bugün klasik kapitalizm döneminden uzağız. Dünya ekonomisi bir bütündür. Devrimler dünya devrim güçlerine göre belirlenir. Dünyada hakim devrim gücü, proletarya devrimciliği ve bilimsel sosyalizmdir... diyeceksiniz.

Adam siz de. İşte Türkiye'de bugün kurulmuş olan düzen, sömürge kuruluşundan henüz sıyrılmış bir burjuva düzeni değil midir? Devrimci olalım. Ama önce burjuvazi kendi devrimini yapsın, üretici güçlerini geliştirsin. Bekleyelim. Çünkü burjuvazi de devrimcidir.

Kapitalizm Türkiye'de bir emrivakidir. Onunla mücadele ancak ekonomik ufak tefek legal alanda olur. Siyasal devrim ve iktidar mücadelesi bir deliliktir. "Demagog" burasını medrese diliyle şöyle anlatıyordu:

Burjuvazi (inkılâp değil) "ingılap" gılcını (kılıcını değil) bir kere havaya kaldırmıştır. Buna devrim terörü denir. Devrime de vuracak, gericiliğe de.

Şu halde devrimciler boş yere kanlarını döktürmemek isterlerse, burjuvazinin "ingılap gılcı"na karşı çıkmamalıdır. Emrivakiyi kabul etmelidirler, ve ilh...

Marksizm ancak bu kadar bayağılaştırılabilirdi. Lenin Cunuizm hakkında şöyle diyordu:

*"Emperyalizm demek kapitalizm demektir. Kapitalizmin gelişimi önüne geçilmez bir şeydir ve ilerleme etkenini oluşturur. Demek ki emperyalizm bir ilerlemedir. Onun önünde yamyassılaşarak, onu öve öve göklere çıkarmak gerekir. Bu 1895'lere doğru görülen Narodniklerin kaba belgelerini, savlarını hatırlatıyor. Onlar, eğer diyorlardı, Marksistler Rusya'da kapitalizmi kaçınılmaz bir olay ve bir ilerleyiş etkeni sayıyorlarsa, birer meyhane açıp kapitalizmi yaymaya koyulsunlar."* (Lenin, **Emperyalizm**, s. 178)

Popülistlerin 35 yıl önce söylediklerini bizim "Marksist" kuyrukçular yaptılar; her biri burjuva cepesinde birer meyhane gibi dükkan açıp, kapitalizmi Mahmutpaşa tezgahlarla-



rinin utanmazlığıyla savunuyor ve reklam ediyorlar... Akıntıya kürek çekeceklerine!

**c) Burjuvaziyle proletaryanın yolunu aynı saymak:**

Kuyrukçular yukarıdaki kavrayışlarından şu sonucu çıkarıyorlardı: Şimdiki halde Türkiye'de kapitalizme girdik. Bu ileri ve zorunlu bir yoldur. Bu yolu örneğin (bu örneği biz uydurmuyoruz. Ekonomistlerin aynen ifadesidir.) İstanbul'la Ankara arasındaki yola benzetelim. Yolun kapitalizm kısmı İstanbul'la Eskişehir arasındadır. Eskişehir'den sonra Ankara'ya kadar sosyalizm başlar. Bugün işçi sınıfıyla kapitalist sınıfı Haydarpaşa'dan aynı trene binmişler. Eskişehir'e kadar her iki sınıf -kaçıncı mevkilerde oldukları açık açık söylenmiyor- birlikte gelecekler. Kapitalistler Eskişehir'de trenden "inecekler"! Artık yeni yola, Ankara yoluna, proletarya devrimine düdüğ çala çala yol alınacaktır.

Kuyrukçu demagoglar bu örnekle -belki de farkına varmaksızın- ne demek istiyorlardı?

1) İstanbul'la Ankara arasındaki uzaklık 577 kilometre midir? İşte Türkiye'de devrim yolunun uzunluğu da tıpkı böyle kilometre gibi sabit ve mutlak bir uzunluktur. Kapitalistler ancak, sözgelimi bu yolun Eskişehir istasyonuna kadar geldikten sonra inerler. Ondan önce trenden insek, komünizme değil, kapitalizme düşmüş oluruz.

2) Kapitalizm son istasyonuna geldi mi, artık kendi döneminin bittiğini anlar ve hemen bavulunu, bastonunu, şapkasını alarak tren arkadaşı işçi sınıfına allahaismarladık der, çekip gider. Onu kolundan tutup atmaya, kan dökmeye ve ilh. gerek kalır mı ya o zaman?

Yani dünya devrimleri döneminde bir ülkede kapitalizmi mutlak zaruret olarak kabul eden kuyrukçular, bu kapitalizmin tıpkı falan klasik kapitalizm gibi şu kadar yıl sürme hakkını taşıdığını kabul ederler. O zaman doğal ki şu noktaları hiç düşünmezler.

3) Kapitalizmin gidişi sırasında işçiyle patron aynı mükellef trenin koltuklarına yaslanmış birer uzun yol arkadaşı değildir. Eğer yolcu kapitalistse, işçiyi mutlaka trene benzetmek gerekir. Çünkü kapitalizm işçi sınıfının sırtında, ondan çaldığı artı-değerle yaşayan ve tarihte yolculuk eden bir sınıftır.

4) Sosyal yapı aynı kapitalizm olmasına karşın, işçi sınıfıyla kapitalist sınıf birbirleriyle mücadelelerinde aynı yolu tutmazlar ve aynı araçları kullanmazlar. Ve proletarya devrimine kadar trenle gelen işçi sınıfı, ondan sonra yine trenle yoluna devam edecek değildir. Tam tersine, eğer kapitalizm trense, sosyalizm uçaktır...

Kuyrukçuların demagojilerini daha çok ciddiye alabilme olanağı olsaydı, bu karşılaştırmalar sonsuza dek uzatılabilirdi. Keselim.

**d) Anti-emperyalizm = kapitalizme tapınma:** Türk burjuvazisi anti-emperyalist olmaya mecburdur: Emperyalizmle yaptığı mücadele devrimcidir... Bu başlangıçtan kuyrukçuluk hangi sonucu çıkarıyordu?

Yukarıda yolları birleştirmişti. Burada, madem ki devrim var, herkes devrimcidir. Burjuva devrimcileriyle proletarya devrimcileri arasında hiçbir fark aranmamalıdır!

Örneğin -hiç şaşmayın- "Gılıç Ali" kuyrukçuların ağızlarının suyunu akıtacak bir "ingilapçı" örneğidir. Hatta işçi sınıfı Türkiye'de bir devrim yaparsa, burjuva devrimcilerini Kırım'daki Beyaz Saray'a götürüp ahir ömürlerine dek izzet ve ikramdan geri kalmamalıdır! (Burjuvazinin Abdülhamit'i Selanik'te yaşattığından daha çok izzet ve ikramla... Çünkü daha "ingilap"çidir...)

Genişletmeye devam edebilirsiniz. Çin'de proletarya iktidara geçer geçmez, ilk iş olarak Çankayşek'in heykelini dizecektir. Alman işçileri devrimi başardıkları gün Hindenburg'u devrim tapınağının en kocaman putu yapacak, karşısında bol bol istavroz çıkaracaktır.

Emperyalizm düşmanlığıyla gerçek sosyalizmi birbirine karıştırmak da o kadar yeni bir şey değildir. Almanya'da Wolfheimlerin (ve onun sol kanadı Lauffenberg, Otto Rovelle) "**Milli Bolşevizm**"i Schröderlerin "**Hamburg akımı**" ve ilh. proletarya devrimiyle burjuva devrimini çorba etmenin babalarıdır. Onlar da "herkes Bolşevik olsun. Fransızlara saldıralım" diyorlardı. Bu şekilde Kayzer'in de gönlü şâd olmaz mıydı?

**e) Gözlemci ve Denetçi olmak:** Ekonomizmle kuyrukçuluğun harfi harfine benzeştikleri nokta, özellikle burasıdır. Ekonomizmin "aşamalar teorisi" ve "süreç taktiği", bilindiği

gibi, önce salt ekonomik, sonra ekonomiye yakın siyasimsi, daha sonra sosyal demokrat programınca sonunda salt siyasal mücadele; ve sonunda çarlığa saldırı taktiği...

Bizim kuyrukçuluk da aynı yolu tutar. Türkiye proletaryası devrimci harekete imamın mimbere çıktığı gibi bir basamak basıp dokuz tekbir ve salavat getirerek öteki basamağa yükselecektir. Hem ayrıca her basamağı atlamak için, bizim kuyrukçulardan izin almaya zorunludur.

Kuyrukçular kitle içinde bir takım hücreler yapacaktır. Ama bu hücreler kitleleri devrimci hareketlerde yönetmek ve örgütlemek için kurulmayacak, işçiler arasında elde dürbün, mikroskop ya da teleskopla "gözlemci ve denetçi" olmak için kurulacaklar.

Kuyrukçular inandılar mı ki, nesnel durum (yani burjuvazi) uygundur, o zaman bir buruşur yayıp içinde mucizelerini göstereceklerdir. Ey Türk proletaryası, diyeceklerdir, sosyal mehdinin buyrultusu odur ki, artık salt ekonomik mücadele taksiratın bitmiştir. Şimdi yarı siyasal, yarı ekonomik mücadelede çile doldurmaya çağrılısın. Elbet mukadderatın inayeti bir gün seni de "sırf" siyasal zikr ve tehlil mertebesine erİştirecektir. Nihayet, belki de, sabreden derviş gibi seni de devrimci aşka ermiş görürüz, İnşallah'ü teâlâ...

Marksizmi medrese kaçını alaturka Küçükburjuva sağduyusuyla turşuya çeviren kuyrukçu demagojinin savları az buz değildir:

a) Aksi taktirde derler, eğer şu Marksizmi anlamayan ve nesnel koşulları hesaba katmayan maceracılara uyup da, bütün ezilen sınıfların milli ölçüde hoşnutsuzluklarını devrimci parolalarla tatmin etmeye kalkarsak ne olur? Şu iki felakete uğrarız: 1- Sınıfı mücadele karakterimizi, proleterciliğimizi kaybederiz. 2- Zaten burjuva teröründen dar kurtardığımız kellelerimizi Kemalist "ingilapçılara" helal etmiş oluruz.

Maazallah biz ortadan kalkarsak Türkiye işçileri başsız kalmaz mı? Sonra biz ayar naneleri bir daha nereden bulabilirsiniz?

Görüyoruz, Sorun bellidir. Kuyrukçular önce kendilerine keşif kolu süsü verirler. Sonra "gözlemci ve denetçi" yöntem-

leriyle işçilerin doğacak kendiliğindenci hareketlerini gayet "nesnel" ve "Marksist"çesine gözlüyor ve inceliyorlar.

Böylece Hegelci bir diyalektikle keşif koluğu "artçılığa" çevrildikten sonra, kapitalistlerle mücadele için biricik çareyi ele geçmemekte ve ele geçmemeyi de, tabii hiçbir iş yapmaktan buluyorlar.

Tabii hiçbir iş, hatta bir grev bile yapmadıktan sonra, örneğin patlayan en basit tramvay grevinde, Türk proleterlerinin **ya-banc**ı sermayeyle **santim mücadelesinde** bile, Türkiye'deki sınıf mücadelesinin nasıl asla ekonomik mücadele (yani patronla işçi kavgası) halinde kalamadığını göremiyorlar. Türkiye proletaryasının en basit metelik mücadelesinde bile, karşısına tek mil burjuva devletinin bütün silahlarıyla seferber edildiğini göremiyorlar. Yani ekonomik kavganın hemen siyasal boğazlaşmaya döküldüğünü göremiyorlar.

b) Kuyrukçular devam ediyorlar. Bu mantıkları özellikle aristokrat işçilerin yüreklerini paramparça ediyor. Ve işçi aristokrasisi o şahane kuyrukçuluk teorisinin yaman "ideolog"larına karşı birtakım kuru siyasetçi cücelerin yaylım ateş açmasının bir delili sayıyorlar.

İkinci argüman şudur Hep kuyrukçulara göre bütün ülkelerde işçi hareketleri önce basit mücadele biçimlerinden başlamıştır. "Marksizm" onlara göre, her yerde olduğu gibi, Türkiye'de de hareketin önce bir sosyal demokrat hareket şeklinde başlamasını emredermiş. Burjuvaziyi alıştırma alıştırma ilerlemeliymiş. Kuyrukçuların, yani topyekün Aydınlıkçı ve gözlemcilerin bu kanılarında neler gizliydi?

1) Önce yalan söylüyorlar: Demagogların en çok başvurdukları silah yalandır. Onların parolaları yalan, yine yalan, her zaman yalandır. Hareketin her yerde sosyal demokrat hareket olarak "başladığını" söylüyorlar. Oysa 2. Enternasyonal'in sosyal demokrat sapıklığı, 1. Enternasyonal'in devrimci niteliklerine bir süre sonra ihanet eden bir sapıtmadır. Bir başlangıç değildir, devrimci başlangıcın soysuzlaşmasıdır. Her sosyal demokrat hareketin içinde, bir devrimci, bir de oportünist mücadele vardır. Bolşevizm Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin bir kısmı olduğu gibi, Menşevizm de bir kısmıydı.

Marksizm, hiçbir zaman sosyal demokrat hareketi hiç kimseye tavsiye etmemiştir. Marks'ın kendisi *Komünist Manifesto*'yu yayınladıktan sonra, Köln'de devrim hareketini alevlendirmeye ve örgütlemeye gitmişti. Almanya'da Lassalle'cılara bulaşan ilk sosyal demokrat eğilimin Gotha programını Marks en acı eleştirilere uğratmıştır; sanki o "sosyal demokrat" başlangıcının bir gün nerelere kadar varacağını önceden görmüştü.

Her ülkede ortodoks Marksizmden ayrılmalar oldu demek başka şeydir, her ülkede böyle ayrılıklar gerekir demek gene başka şeydir. Kuyrukçular eğer birinci düşünceyi, yani her ülkede mutlaka öz ilkedden sapma olur düşüncesini kastediyorlarsa, ona kuşku yok. Ve zaten kendileri de bu iddiaların en başarılı olmuş bir cesetleşmesidirler.

Ne var ki, o zorunlu başlangıç sapmaları değil, her ülkede bu gibi sapmalar tepelendiği ölçüdedir ki, devrimci hareket başarılı olmuştur. Kuyrukçular, her yerde kuyrukçuluk olmuştur derken, kuyrukçuluğu ebedileştirmeye, sapmayı Marksizmin yerine geçirmeye kalkışıyorlar. Kulaklarını doldurdukları iki buçuk işçi küçükburjuvalarına öyle bir sapmayla işe başlamanın "gerekli" olduğunu kabul ettiriyorlar.

2) Onlar nesneliliği ve gerçekçiliği demagoji sanıyorlar. Kuyrukçular çok bilmiş görünmek için, bütün yeteneksizliklerini nesnel olanaksızlıklarla yorumlamaya kalkışıyorlar. Oysa bu bayağı ve sözüm yabana "gerçekçiliklerine karşı, yine bu sosyal demokratlık gereği hakkındaki teorileriyle ihanet etmiyorlar mı?

Sosyal demokrat sapıtması, 1. Enternasyonal'le 3. Enternasyonal arasındaki klasik kapitalizmin oldukça uzun süren barışçı dönemine özgü bir demagojidir. Bugün emperyalizm dönemindeyiz. Emperyalizm döneminin "nesnel" ve "gerçek" olayı, dünya savaşlarıyla dünya devrimleri dönemi oluşudur.

Öyleyse bu dönemde barışçı kapitalizm dönemine özgü olan uzun bir sosyal demokrat sapıtması için işçi sınıfı içinde az yer kalmıştır. Nitekim bizzat kuyrukçuların kendi ömürleri Türkiye proletaryasının devrimci hareketi içinde yalancının mumundan fazla sürebildi mi?

Demek nesnel koşullar ve gerçekçilik onların demagojilerinden bambaşka bir şeydir.

3) Harekete geç gelmekten yararlanmayı değil, tersini istiyor. Proletarya ve devrim hareketine geç gelen Rusya'da Leninizm, geçmişin bütün derslerinden yararlanmayı bildiği için, Bolşevik Partisi 15 yılda iktidara çıktı. Ya bizim kuyrukçular Türkiye işçilerine neyi öneriyorlar?

Almanya, Fransa, İngiltere ve ilh. işçi hareketlerinin durmadan yıllarca lanet halkası gibi boyunlarına asılmış sapıtmalardan ders çıkararak sakınmayı önermiyorlar. Hayır. O sapıtmaları aynen bizde de tekrarlatmak istiyorlar... Burjuvazinin "istiklal madalyası"nı yerden göğe kadar hak etmiş bir öznel "ideoloji" değil mi onlarınki?

4) Burjuvazinin izni ve emriyle hareket, gözlemci ve denetçilik konusunda burjuvaziyle kuyrukçular tamamen anlaşılır. Burjuvazinin hep istediği şey, gerçek sosyalistlik yerine "sosyal demokratlık" ya da "Troçkistlik"tir. Kuyrukçular da aynı şeyi istediler. Olamadılar başka. Çünkü gerek Troçkistlik, gerek Troçkizmin Avrupa'daki türü olan sosyal demokratlık (yani Menşeviklik) genellikle tüzük noktasında Bolşevizmden ayrılmıştır.

Kuyrukçular sosyal demokratlığı işçiler için değil, burjuvazi için kabul edilebilir bir hareket olsun diye istiyorlardı. Onlarca, burjuvazi lütfedecek ki, işçi sınıfı bir reform kazansın, işçiler uslu duracaklar ki, burjuvazi bir lütufda bulunsun. Sınıf mücadelesi mi dediniz, fakat hakim rejim ona "izin" vermiyor. Kuyrukçular hakkın güç olduğunu, yalnız bugünün acı gücü önünde eğilmek şeklinde kabul edebilirler. Ve işçilerin kendi güçleriyle burjuvaziye dayatacakları hakları bir lütuf gibi göstermeye mecburdurlar.

**f) Kaba günlük politikacılık:** Almanya'da bizim kuyrukçuların benzerleri Marks'ın "*real politiker*" (günlük politikacılık) dediği Lassalle'cılar gibilerdi. Bunlar hakkında Kugelmann'a yazdığı 23 Şubat 1865 tarihli mektubunda Marks şöyle diyordu:

*"Schweitzer ve ortaklarının iyiniyetle hareket ettiklerine inanıyorum. Fakat bunlar real politikacıdır. Varolan durum ve koşullardan kendine pay çıkartmak ve Mikel ve ortaklarına 'gerçeklik siyaseti'nin ayrıcalığını bırakmamak istiyorlar. (Bu sonuncular, komünistlikten kapitalizm uşaklığına geçiş*

ve ilh. şeklinde Prusya hükümetiyle içli dışlı, sıkı fıkı olma hakkını kendilerine saklama amacıyla görünüyorlar) Bunlar biliyorlar ki, işçi gazeteleriyle Prusya'daki (ve sonuç olarak geri kalan Almanya'daki) işçi hareketi ancak polisin lütfuyla tutunabilir. Öyleyse, tıpkı bizim 'Cumhuriyetçi' real politikacıların bunun dışında ne de olsa bir Hohenzol'lerin kayzerini kabule hazır oldukları gibi, sorun ve olayları nasılsalar öylece ele almayı, hükümeti ürkütmemeyi, içerletmemeyi ve ilh. istiyorlar. Fakat ben bir real politikacı olmadığımdan, açık bir demeçte bulunarak (bunu yakında bazı gazetelerde bulacaksınız), Engels'le birlikte Sozial Demokrat'tan istifa etmeyi zorunlu buldum."

Bizim kuyrukçuların "gerçekçiliği" de aşağı yukarı aynıydı: Polisin lütfuna dayanan bir *Aydınlık* yayınlamak, hükümeti içerletecek her türlü taktik ve ideolojiden uzak kalmak. Ancak, bizim real politikerler Almanya'daki "sosyal demokratçı" adaşlarından bu alanda da yayan kalıyorlardı.

Lassalle'cılar, polisin ve Bismarck'ın lütfuyla liberallere karşı, işçi içinde şöyle böyle büyütecek bir kitleyi örgütlemişler ve onun da başına geçmişlerdi. Bizim kuyrukçular da Türkiye işçileri içinde öyle bir basamak aradılar durdular. Fakat bütün o kabaca Türk "real politikacıları", gerçekliğin önünde yamyassı olduk ve ortodoks Marksistlerin oransız saldırıları karşısında efendilerimizden bol bahşış ve şeref kopartarak kitleleri aldatırız sanırlarken, puta çevirdikleri o "gerçekliğin kendisi"ni de göremediler. Türkiye'de sosyal demokrat oportünizmin bir düş olduğunu, öyle bir dönemi Türkiye proletaryasının kuyrukçuluk ihanet eder etmez sıçrayıp geçebileceğini anlayamadılar. Anlayamıyorlardı ki eski çamlar bardak olmuştur.

Almanya'nın Bismarckizmiyle Türkiye'nin Bonapartizmi arasındaki fark, barışçı kapitalizmle kapitalizmin son aşaması arasındaki uzaklık kadar derin bir uçurumdur.

Vülger (kaba) gerçekçilik derken, Türkiye kuyrukçuları, bayağı da olsa, yamyassı ve tatsız tuzsuz da olsa, öyle kaba bir gerçekçiliğe dayanamayacak kadar ütöplast olduklarını ayrıca göstermiş bulundular. Umduklarına göre işçi içinde buldukları şey feci bir hayal kırıklığı oldu. Kuyrukçuların kasıtları, Daniel de Lion ve öğrencilerinin söz konusu ettiği "Labour lieute-

nant of the capitalist class" (kapitalist sınıfın işçi tezgahtarı) ya da Lenin'in söylediği "işçi hareketi sinesinde burjuvazinin ajanları" dediği tipler, kuyrukçuların işçi aristokrasisi içinde gereklidir diye yaydıkları sosyal demokrat olmaları. O hiçbir zaman kavrayamadıkları "nesnel gerçeklikler" öylesine aktı ki, kuyrukçuların ekonomistlikten Menşevikliğe doğru kabak çiçeği gibi açılmalarına, ne efendileri Türk burjuvazisi ve polisi izin verdi, ne de Türkiye proletaryası ve onun keşif kolu göz yumdu. Emperyalist (finans-kapitalist) ilişkilerle kakırdayan Türkiye'de, ikisinin ortası, şaşkırtmaca, aldatmaca yok... Ya burjuvaziden yana olacaksın, ya proletaryadan yana... Demokrasi cambazlığı, sosyal demokrat palyaçoluğu, burjuvazinin kendi içinde ve kendi emriyle bile çıksa, Serbest Fırkacı Fethi komedisi gibi hemen skandal ve faciaya döner.

Demek bizim kuyrukçular Alman Lassalle'cıları kadar olsun, hatta "real politikacı" bile olamadılar. Neden? Lenin söylüyor:

*"Oportünizm artık 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiltere'de olduğu gibi, bir ülkenin işçi hareketi içinde onlarca yıl büsbütün muzaffer kalamaz. Bir dizi ülkede oportünizm daha önceden çökmeye ve sosyal şovenizm biçimi altında burjuva siyasetiyle karışarak ve kaynaşarak kesince kangrenleşmeye başlamak üzere uç sınırını daha önceden geçirmiştir."* (Lenin, **Emperyalizm**, s.93)



## **Siyasi Artçılık ve Pısırıklık**

Yukarıdaki teori yoksulluğu, teorik kırıntıcılık ve sapıklık kaçınılmazca politika artçılığını ve pısırıklığını getirecekti. Ancak bunu söylerken sakın kuyrukçuların ipe sapa gelir bir siyaset başardıklarını sanmayalım.

Onlar "Marksistiz" derlerken, adeta "apolitiğiz" demek isterlerdi. Onun için kuyrukçuluğun politika üzerine yaptıklarından çok, nasılsa ağızdan kaçırdıklarını, tek tük dediklerini hatırlamak olanaklıdır. Eğer kuyrukçuların politikada mutlak yaptıkları bir şey bulmak gerekirse, onu, proletaryanın öncü siyasetine karşı gösterdikleri sistematik sabotajda aramak gerekir.

**Partinin iç politikasında:** Kuyrukçuların bütün faaliyetleri iki noktada toplanır:

1) Gerek aşağıdan, gerek yukarıdan gelen devrimci siyaset ve keşif kolu taktiği ataklarına karşı paratoner olarak, Parti'de "**cerayan kesmek**", kan damarlarını kurutmak.

2) Ya aldatma ya da kariyerizm ve çıkara tapma duygularından yararlanarak "**dolap çevirmek**".

**Partinin dış politikasında:** Gene başlıca iki yönde saptılar:

**1) Siyaseti burjuvazi güdebilir ve gütmelidir:** Almanya'nın "Milli Bolşevizm"çileri, "herkes Bolşevik olsun, Fransa'ya saldıralım" diyorlardı. Bizim kuyrukçular bu mantığı tersine çeviriyorlar: "Hepimiz Kemalizme aşık olalım ki, emperyalizme saldıralım" düşüncesindeydiler.

Onlar, aman Halk Partisi düşmesin diye içlenirlerdi. Çünkü "devrimcidir", çünkü o giderse "yerine gelecek olan sosyalizm değil, gericiliktir!"

Neden mi? Çünkü:

a) Kuyrukçular Parti'nin bütün sosyal hoşnutsuzlukları sistemleştirerek işçi sınıfının öncülüğü altında açılacak devrim savaşının kurmayı olduğunu kavrayamamış ya da kavramak istememişlerdir. Bu, Parti'nin devrim kurmaylığına imansızlıktır

b) Kuyrukçular Türkiye'de biricik devrimci hareketin emperyalizm karşıtlığı olduğuna inanmışlardır. Emperyalizme karşı mücadelede yarı - sömürge bir ülkede işçi sınıfıyla kapitalist sınıfın rollerini birbirinin aynı sayarlar.

Kuyrukçuluk, önce işçi sınıfının bağımsız bir siyasetini inkâr eder. Sonra, doğal ve mantıksal bir sonuç olarak, politikada burjuvaziyi öncü ve işçi sınıfını artçı durumuna düşürür. Daha doğrusu, işçileri burjuva politikasının pasif aracı düzeyine indirir. Bu yüzden örneğin Tramvay şirketiyle üniversiteliler arasında geçen çarpışmayı Polis Müdürü kadar olsun heyecanla karşılayamazlar. Bu durum, işçi sınıfının rehberliğine imansızlıktır.

**2) Burjuva siyasetini alkışlamak:** Türk burjuvazisine karşı bir proletarya siyasetini koyamayan ve tutamayan kuyrukçuluk, ister istemez, işçi sınıfı içinde burjuva siyasetinin meddahlığından başka bir işe gelemes.

a) Siyasette meddahlık: Örneğin kuyrukçular şapka devrimini gördükleri gün, ağızları bir karış açılmıştı. En kodamanları "biz bile bunu yapamazdık" diyordu.

Onlar sosyal devrimi burjuvazinin meta sürümü ve demagoji yaptığı Deli Petrovari revolyonarizmle karıştırıyorlardı.

b) Ekonomi-politikada meddahlık: Kapitalizm geliştikçe tekelleşir ve zayıf kaldıkça devlet kapitalizmine başvurur. Fakat kuyrukçular Türk burjuvazisinin tekeli devlet kapitalizmini gördükçe hayran olurlar. Lassalle'cıların devlet sosyalizminden beklediklerini, bizimkiler devlet kapitalizminden umarlar. "Sanki biz olsak ne yapabildik?" sorusuyla içyüzlerini açığa vururlar.

**3) Burjuva terörünü haklı çıkarıp alkışlamak:** Kuyrukçular sözde savunma kılıklı: "Bize vururlarsa karşı-devrim olur" yollu nasılsa bir laf kaçırmışlardı. Bu "laf" onlara hatta bir kahramanlık gazası kadar ün verir görünmüştü. Ama o

sözde bile gizlenen anlam "*aman bize vurmayın!*" demenin avukatlığı değil miydi? Çünkü bu söz, Lenin'in sözü olarak öne sürülüyordu. Ve Kemalizm o zamanlar bugünden çok daha fazlasıyla Leninizmin prestijini hatırlıyordu.

Ne var ki, söz her zaman söylenir. Kuyrukçular sözden önce ve sonra ne yaptılar?

Önce bir örnek: Kemalist burjuvazi İstanbul'a yeni ayak basmıştı. Ateşkesten beri didinen işçi hareketi henüz sönmemişti. Tramvaycılar grevi patladı. Beşiktaş'ta yabancı sermaye adına Türk jandarması işçilerin beyinlerini patlattı ve işçi kadın ve çocukları süngüledi.

O zamanki *Aydınlık*'ı elinize alırsanız şaşarsınız. Acı bir kızgınlıkla yüreğiniz dolar, gözleriniz yaşarır. "Marksist" *Aydınlık*'ta sanki öyle bir olay olmamış gibi, tramvaycıların kavgası üzerine yazılmış bir sözcük bile bulamazsınız. Yalnız bir sayısının en son ilan sayfasında ufak ve acı bir olay... Kazara dergi sahiplerinin gözünden kaçarak bir köşeciğe ilişmiş. O kadar.

Ondan sonra uzayan hikaye: Uzun uzun burjuva devrimcilerinin ruhu, kapitalist terörün sosyalist harekete karşı da "haklı" olduğunu kanıt ve ilh. demagojileri alır yürür.

Oysa burjuvazinin bu terörde "haklı" olduğu, bizim kuyrukçuların kanıtlamasına muhtaç mıydı? Siyasal iktidar ve güç burjuvazide değil miydi?

**4) Parti işçi örgütlerini boğmaktan başka bir şeye yaramaz:** Örneğin Amele Teali Cemiyeti'ni batıran şey, oraya Parti'nin sokulmasıymış. Bu tezin anlamı belli: Burjuvaziyi ürkütmemek için siyasetten vazgeçelim. Bir derneği yaşatmak için onun bilincini ve köklerini derinleştirmeyelim. Onu burjuvazinin elinde oyuncak bırakalım.

Oysa, kuyrukçuların sözünü ettikleri Amele Teali Cemiyeti'ni somut olarak ele alalım. Bu "çaresiz" Cemiyet'i batıran nedir? Herşeyden önce onun içine kuyrukçuluğu işleterek sınıf siyasetinden uzaklaşmasını ve bir aristokrat işçiler kahvesi ya da gazinosu halinde soysuzlaşmasını körükleyen kuyrukçuluktur. Sonra Cemiyet'in bir kitle oluşumu olmaktan çıkması üzerine,

gerçek sosyalist politika ve taktikle hareketi derinleştirememesi ve kökleşmemesi yüzünden derneğin ölümünü kolaylaştıran ve basitleştiren gene kuyrukçuluktur.

Demek iş kuyrukçuluğun yaptığı iddiaların, tamamen tersinedir. Amele Teali Cemiyeti, Marksist Parti'nin gerçek sosyalist etkisi altında layıkıyla kalmadığı için, kuyrukçuluğa sapıtıldığı için çökmüştür.

Kitleleşen ve gerçek sosyalistleşen bir örgüt hiçbir zaman polisçe kesin olarak gömülemez. Çünkü kökleri işçi sınıfı kadar devrimci ve yaratıcı bir taban içinde derinleşen her oluşum, tarihin yargısı kadar güçlü ve kahredici olur. Dev masallarındaki ejderhalar gibi, burjuvazi onun bir başını uçurdukça bin başı birden fıskırır.

Şu halde işçi örgütlerine burjuvazi izin versin ve kabul göstersin diye, kuyrukçuluğu sokmak değil, tam tersine, devrim için keskin, şaşmaz ve yılmaz Marksist bilinci vermek gerekir. Fakat bir kez batmıştı kuyrukçu mantık. En yakın bulduğu bölgenin doğal ürünleri içinden burnunu nasıl kaldırırsın?

## Sınıf Sapıklığı

Halk İştirakiyyun'da "sınıf kaygısızlığı" vardı. Kuyrukçular göğüslerinde "Marksizm" rozetini taşıdıkları için, "işçi" sözcüğünü ellerinden bir tespih gibi düşürmezlerdi. Fakat bu görünüş lafın pelesengi gibi bir şeydi. Burjuvazi ile kuyrukçuluk aynı noktada birleşiyorlardı: Türkiye'de sanayi yok, şu halde işçi de yok... Bu düşünce somut olarak şu iki şekilde açığa çıkıyordu:

**1- Genel sınıf bilgisi yok:** Kuyrukçuların "işçi" dedikleri şey, işçi sınıfı değil, işçilerin içinde en parlak, en gösterişli ve en esnaf küçükburjuva (yani kendilerine en yakın) zümreydi. Bunda bilinmeyen bir yan yok: İşçi aristokrasisi!

Kuyrukçuluğun bir sınıf akımı değil, bir işçi aristokrasisi sapıtması oluşu, iki kaçınılmaz ucubeyi dünyaya getirdi:

a) Tradünyonizm (Sendikalizm): Kuyrukçular siyasal faaliyetten istifa ettikten sonra bütün yeteneklerini bir noktada topladılar. Dernek başkanlarına Türkiye'de bir sosyal demokrat hareket gereğini anlatıyorlardı. Savaş sonu devrimler döneminde İstanbul'da gelişen işçi hareketinin son izleri ve anıları silinmek ve süngüyle kazınmak üzereydi.

Hareket küçülmüş, konserveleşmiş, minyatürleşmişti. Amele Teali Cemiyeti adı altında, ismi de cismi kadar Osmanlı kalmış, modernleşememiş bir oluşum biçiminde cesetleşmiş, taşlaşmıştı.

Bu taş işlense belki bir alet, bir anıt olurdu. Fakat kuyrukçuların eline düşmüş ve yalnız ad, yalnız cila, yalnız biçim olarak, gerçekte şekilsiz bir külçe halinde kalmıştı. Kuyrukçuların elinde Amele Teali Cemiyeti kuyruğun kuyruğu haline sokulmuştu. Bütün bütüne küçülmüş kopmuş, oportünizmde konserveleşmişti.

Böyle kitleden kopmuş ve harekette kuyrukçuların kuyruğu olmuş bir Teali Cemiyeti, kimbilir bizim gözlemci ve denetçilere

ne geniş sendikacılık düşleri ve ne MacDonald'lıklar yaşatmıştır... Kimbilir değil, kim bilmez.

Kuyrukçular için büyük amaç, Amele Teali Cemiyeti'nin parlak söze hayran liderleri önünde legal bir şekilde ve ayda bir sendikacılık vaaz etmektir. Gerçekte Amele Teali Cemiyeti denilen şey, öz be öz Aristokat Amele Teali Cemiyeti haline girmişti. Üç beş dolgun ücretli yarı işçi, yarı hizmetli, yarı küçükburjuvanın sınıfsal değil, zümresel duygularını sohbet ettikleri, zararsız ve son başkanının dediği gibi "kanunlar çerçevesinde" bir odaktı o...

Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuştu. Kuyrukçularla Tealicilerin sendikacılıkta tek beden olmaları, sonuçça da aynı alınıyazısında ortaklıklarını gerektirdi. Ağır Cezada kuyrukçuluk intihar ederken, Adliye koridorlarında Teali Cemiyeti can veriyordu. *"Vermemiş mabut, neylesin Mahmut!"*

Teali Cemiyeti kendi içinde yerli köklü olsaydı, 15 kuruşluk Cumhuriyet pullu dilekçeler gibi, polis dehlizlerinde hasıraltı edilebilir miydi? Kuyrukçular bir sınıfın keşif kolluğuna yükselebilsediler, daha ilk mihenk taşına vuruluşlarında, toptan kalplıklarını polis ajanından çok polis ajanlığı yapmakla açığa vurabilirler miydi? Hiç değilse Snowden'ler, Joha'lar kadar olsun işçi içinde tutunamaz olurlar mıydı?

b) Soyutlama mertekliği: İşçi aristokrasisini hep sanmak, bir sözcükle işçi sınıfını hiç saymaktır. Kuyrukçular, parlak demagoglar ve derin oportünistler olmak için, parlak işçilerin derin çıkarlarıyla uğraştılar.

Tabii, Halk Partisi'nin tok "işçi milletvekilleri" gibi kara kitlenin gereksinimlerine, acılarına ve hareketlerine yukarıdan "gözlemci ve denetçi" olmayı bile çok gördüler. Şişli'nin apartman kokotları gibi onlar da "aşağı", "kaba" işçileri görünce adeta mide bulantısına uğradılar.

Onun için Parti'de kuyrukçuluğa karşı başlayan tepkiyi **"işçicilik"** damgasıyla mühürler mühürlemez, herşeyi açıkladım sanıyordu. Komintern'e yaptığı jurnal, muhalefette "hiçbir ideolojik platform" bulamadığını söylüyordu. İşçi sınıfından ve kitleden soyutlandığına iki örnek:

Liman tekeli kurulurken, aç kalan hamallarla mavnacılar, İstanbul'da kitle halinde kanlı ufak bir çarpışma yaptılar. Kavga doğrudan doğruya tekelci sermayeye karşı patlamış

bir tepkiydi. Kuyrukçular açılışın ayaklanışını "ortaçağa özgü" bir tepki olmakla damgaladılar. Hamalları işçiden saymadılar. Mavnacılarla sosyalizmin ilgili olamayacağını bildirdiler!

Kuyrukçuluğun son günlerindeyiz. Sınıf varlığını ve mücadele bilincini duymaya başlayan İstanbul tütün işçileri içinde grevler patlıyor. Kuyrukçularımız grevleri burjuva gazeteleri yazdığı zaman haber alıyorlardı. Ve olayları ilginç bir kuyruklu yıldız gibi uzaktan teleskopla izliyorlardı. Komintern delegesiyle kuyrukçubaşı arasında bu hayrete değer "Gözlemci ve denetçi" gösterisi üzerine aynen şöyle bir konuşma geçti:

*"Delege: Grev için hiçbir hazırlık yapmadığınızı itiraf ediyorsunuz.*

*Kuyrukçu: Yapamadık. Çünkü grevi sonradan geç öğrenebildik.*

*Delege: Güzell.. Ya grevi haber alınca harekette etkin oldunuz mu bari?*

*Kuyrukçu: Grevcilerin sayısı bir günde binden iki bine çıktı.*

*Delege: Rastlantıyla! Yani bu binden iki bine çıkışta sizin bir rolünüz yok. Hareket kendiliğinden genişlemiş. Hareketin başında önceden gidemediniz. Arkasından olsun yetişmek yok mu?*

*Kuyrukçu: Siz olsanız ne yapabilirdiniz sanki?*

*Delege: Örneğin grevcilerin isteklerini küçük bir bildiri içinde formüleştirmek, hareketin anlamını bu vesileyle, hatta yumuşak deyimlerle kitle bilincine çıkarmak, bu şekilde işçiler içinde bir keşif kolu bulunduğu duygusunu güçlendirmek... "*

*Kuyrukçunun rengi attı ve heyecanla şu itirazı yaptı:*

*"Kuyrukçu: Fakat bu tür ajitasyon Türkiye'de en şiddetli kovuşturmayla uğrar ve bundan olumlu değil olumsuz sonuçlar çıkar.*

*Delege: Canım, size isyan bayrağını kaldırın demedik. En basit sendika bile bu dediğimizi, hatta legal olarak yapar. Siz bu kadar olumsuz kalmaktan ne gibi olumlu bir sonuç bekliyordunuz?"*

Kuyrukçu köpürdü. Konuşmanın biricik tanığı ve delegenin önerisiyle hakemi olanın da o maskara karşılıklara acı acı güldüğünü görünce kuyrukçu ne yaptı?

Bildiği bütün dillerde Marksizmin nesnel ve gerçekçi bir "evreni kavrayış yordamı" olduğunu; Türkiye'nin özellik ve ger-

çekliklerini bilmeyenler için ezberden yargılar vermenin kolay olduğunu, özetle kuyrukçuluğunun içinin içini sayıp döktü.

Küçükburjuva isterisinin şahaser bunalımıydı bu. Kuyrukçuluğun artık son demine geldiğini, artık daha fazla yürüye-meyeceğini kanıtlıyordu.

**2- İşçi-köylü ittifakı kavramı yok:** İşçi sınıfı içinde sınırlı bir zümreye kakılıp kalan ve o zümreyi de burjuvazi için kuyruk yapmaya kalkışan kuyrukçuların, işçi sınıfı içinde hamalları ve tütüncüleri bile benimseyemedikten sonra, kuşku yok ki, işçi sınıfı dışında bir sınıfı görme ve anlama olanağı yoktu. Zaten köylüler tabakasının işçi sınıfıyla ittifakını ortaya koymak için, işçi sınıfının devrimini tanımak gerekirdi.

Devrime düşman olan kuyrukçuluk, işçilere devrim mütefiği olabilir miydi? Onun için kuyrukçular, fiilen işçi-köylü ittifakını her zaman inkâr ettiler. Hatta daha önce bazı işçi hücrelerinin köylülerle olan bağlarını kopardılar.

O zaman sosyal devrim nasıl olacaktı. Buna ancak kuyrukçuluğun yumurtlayabileceği ucube bir yanıt uyduruyorlardı.

Bütün dünyada devrim olduktan sonra, Türk burjuvazisi kendi kendine teslim olacaktı, ya da ufak bir işaretle yerini proletaryaya bırakacaktı.

Sorun açık:

1) Türkiye'de devrim bütün dünya devriminden sonra olacak, yani bütün dünyada bir tek burjuvazi kalmadığı gün bile Türk burjuvazisi saygın ve dokunulmaz tutulacak... Kuyrukçular Türk burjuvazisinin, devrimciliğini daha nerelerde bırakmış olduğunu arayıp sormaya bile gerek görmüyorlardı. Onun sosyal dünya devrimine dek anti-emperyalizme kaynak olabileceğini peşin peşin temin ediyorlardı. Milletler Cemiyeti manevrasının bu kadar çabuk kapımızı çalacağını ne bilsindi kuyrukçular? İyisi mi Türk burjuvazisine güvence veriyorlardı: Sen hiç korkma, bütün dünya sosyalist olmadıkça, senin kılına kimse dokunamaz.

2) Fakat bütün dünyanın proleter devrimini başardığı gün ne olacak? Öyle bir günü görsek bile, sakın devrime kalkışma-yalım. Hayır. Türk burjuvazisi o kadar "ingilapçı"dır ki, hatta -gülmeyin- proletarya devrimini de bizzat kendisi başaracak ve Türkiye işçi sınıfıyla yoksul halkını o zahmetten de kurtaracaktır! Ne sandınız?..



## **İlkellik (Primitivizm) Kangreni**

Kuyrukçuluk döneminde örgüt demek, en yüksek anarşi ve sefalet manzarası demektir. Kuyrukçular için gizli kalmak, örgüt içinde her türlü sistematik işi bir yana bırakmak anlamına geliyordu.

Türkiye'de Marksist hareket hücre hareketi olarak başlamıştı. Fakat hücreler hemen işletme hücresi olmaktan uzaklaştırılmak istendi. Kitle içinde kitle hareketini yöneterek yetişen ve kitlenin bilincini, siyasal mücadele yeteneğini geliştiren organlar olmaktan çok, birer akademik tartışma odağı durumuna sokuluyordu. Orada "Marksizm" üzerine soyut ve genellikle derme çatma, plansız, güya "teori" kursu yapılırdı gibiydi.

Bir başlangıç olarak hücrelerin Rusya'daki odaklar dönemine benzemesi ilk günler için belki bir zorunluluk sayılabilir. Oysa ortodoks Marksist hareketin kurduğu hücreler hemen gerçek sosyalist organlar düzeyine ulaşmak üzereydiler. Ne var ki mücadelenin genel olarak ilkelliği kuyrukçulara zaman zaman bir süre için meydanı boş bırakıyordu. Epey mevzileri "işgal" olmağını veriyordu.

Bunun üzerine kuyrukçuluğun Küçükburjuva taktiği hücreleri birer birer sakatlamaya başladı. Kuyrukçuların hücre örgütlerine karşı tavırları şöyleydi:

1) Marksist faaliyeti güden hücreleri, Parti'nin bazı formalitelerinden, fakat esas itibarıyla Parti zaaflarından yararlanan kuyrukçular yavaş yavaş ellerine geçirdiler. Bu sayede organların devrimci unsurları hareketten ve Parti kitesinden soyutlanmaya uğraşıldı.

2) Bizzat hücreler kendileri soysuzlaştırılıp bezdirilmek istendi. Bunun için çeşitli yöntemler vardı. İş yapmak isteyen hücrelere halis kuyrukçular gönderildi. Bunların Türkçeleri

bile düzgün değildi. Konu çevresinde hiçbir heyecan uyandıramıyorlardı. Hücreyi asla ilgilendirmeyen basmakalıp konuları seçiyorlardı. Çünkü dağarcıklarında doğru yanlış ezberlenmiş ya da okulda okunmuş, fakat bir türlü özümsememiş sözde "Marksist" kusuntulardan başka bir şey bulunmuyordu.

Siyasal, kitleci, hareketçi faaliyet üzerine en basit bir tartışma bile gündeme sokulamıyordu. Bütün örgüt faaliyeti, aslı astarı, ucu bucağı bulunmayan bazı sözüm ona "istatistik" sütunlarını doldurtmak ve bu yoldan "gözlem ve denetim" hayvanlarına "yem" hazırlamaktan ibaret kalıyordu.

Kuşkusuz örgütün önemli bir işi de istatistik kullanmaktır. Fakat kuyrukçular için bütün faaliyet ondan ibaretti.

Hücrelere "takviyeciler" gönderilir ve haftada bir takviyeci değiştirilirdi. Bundan amaç, "mesleği devrimci" (profesyonel) yetiştirmek taktiği değildi. Kuyrukçular kendisine bugün bir hücre teslim ettiklerini, yarın aynı hücreye hain, on para etmez, provokatör ve ilh. diye sunan başka bir takviyeci ile değiştiriyorlardı.

Onbeş gün sonra, hiç merak etmeyin, bir üçüncü "takviyeci" ikinci "takviyeci"yi sifıra indirecek ve "sakın ha, ona bir daha selam vermeyin!" diyecekti.

Sınıf mücadelesinin teorisi üzerinde bir sözcüklük fikir edinilemeyen, sınıf mücadelesi pratiğinde en küçük bir yol gösterilemeyen üyeler dona kalıyorlardı. Birbirini rüzgar gibi kovalayan "takviyeci"lerin yaptıkları "altta kalanın canı çıksın" pehlivanlıkları, birbirlerini yere sermekle ilgilenmekten başka bir şeye yaramadıkları ortaya çıkıyordu.

Bunu gören hücreler işin ciddiyetine değil, fakat bir provokasyon ve dolap olmadığına inanabilirler miydi? Parti gücüne ve güdücülüğüne inanmayan hücrelerde Parti bilinci ve düzeyi ne hale gelirdi?

Aygıtı (Partisi) bu kadar istikrarsız ve kuşkulu olan, dış siyaseti olmayan, iç siyaseti dedikodu kumkumalılığından öteye geçmeyen bir örgüt kimde güven uyandırabilirdi?

Sırf bu cahillik yüzünden Parti'den soğumuş nice içten işçileri bilmeyen "eski" yoldaşlar var mıdır? Kuyrukçular o havalarıyla Parti disiplinine ve Marksist tutarlılığa hep "militarizm" gözüyle baktılar. Böylelikle Parti'de anarşiyi ve bozgunu ilkelliğin sloganı yaptılar.

Kuyrukçuluğun özellikle ikellik alanında ve disiplin açısından iki tür "kaçak"lıkları vardı:

**1- Parti kaçaklığı:** Kuyrukçular Parti'den nasıl kaçarlardı? Özellikle şu üç tarzda:

a) Eleştiri kaçaklığı: Her kuyrukçu -sağlam ayakkabı olmadığını bildiğinden midir nedir?- eleştirilmekten ölüm korkusu duyardı. Tabii, eleştiriden ödü patlayan bir insanın başkasını eleştirmek gibi "tehlikeli" yollara giremeyeceğini eklemeye gerek yok.

Burada kuşkusuz rezillikleri eleştirmekten söz ediyoruz. Çünkü kuyrukçular, "faziletlerinin" eleştirilmesine elbet fit olurlardı. Ancak kuyrukçuluğun rezilliklerinden başka faziletleri olmadığını bizzat kuyrukçuların kendileri de içgüdüleriyle hissetmiş olacaklar ki, Parti'de olumlu olumsuz eleştiri ruhunu yok etmeyi belli başlı amaç bilirdi.

Bununla birlikte, şu kuyrukçu yiğitlerin de kendilerine özgü bir yoğurt yiyişleri yoktur anlamı çıkarılmasın. Hatadan çok hatayı örtbas etmek isteyen kuyrukçular, "ömür" bir yöntem "keşfetmişlerdi: Madem ki kimse onları övmüyordu, onlar birbirlerinin meddahlığını yapamazlar mıydı?

Hepsinin de oflu poflu bir adamcağızdan öğrendikleri ve o mübarek ağızlarıyla "taktika" dedikleri şey bütün Parti ve kitle içindeki faaliyetlerini oluşturuyordu. Onlar birine rastladılar mı, kendi benzerleri için şöyle propagandaya girişirlerdi:

- Falanı biliyor musun? (Bu falan mutlaka bir kuyrukçu olacaktır) Öyle okumuş, öyle bilgiçtir ki, bütün Marksist ideolojiyi yutmuştur.

- Filanı mı sordun? Öf! Yaman örgütçüdür.

Öteki dehşetli edebiyatçıdır, beriki eşsiz menendsiz teorisyendir ve ilh., ve ilh...

Zamanla bu bedava reklama kendileri de, daha içten kuyrukçular da inanırlar. Ve bir gün kuyrukçuluğun ipliğini pazara çıkararak yayılım ateşi başladı mı, bakarsınız, kerli ferli işçi (tabii aristokrat işçi) size yanar yakılır:

- Canım, falan şu kadar ideolog, örgütçü, edebiyatçı, teorisyen ve ilh'dir. Ya da bazen, filan mahkemede 10 yıl gibi bir mahkûmiyeti de giymiştir... Durum böyleyken ona karşı şu şiddetli saldırı reva mıdır?

Bu içten "işçi" bildiğiniz, sevdiğiniz kuyrukçuyu, bir daha aradınızsa bulun. Kaçaklığının teorisini size anlatır anlatmaz, pratiğini de gerçekleştirmiştir. Ona göre Parti'de kuyrukçuluğu eleştiri gibi bir cinayet işlenmiştir.

Kazara, yolda kentte yüz yüze gelseniz, kuyrukçunun heyecandan dili tutulur. Acaba yine ve kendisine mi **"eleştiri"?** Bu soru ve kuşku kuyrukçunun beynini burar ve kaçamaklı bir tehdit savrulur: "Aman polis geliyor!"

Kaçak bir selam ve sonsuza dek allahaismarladık... Böyle giderlerdi.

b) Güvenememek kaçaklığı: Kuyrukçuluk etiketi altında aşkın bir ideoloji yoktur dedik. Kuyrukçular da görünebildikleri kadarıyla hiçbir zaman "birleşik cephe" oluşturmuş değillerdir.

Onlar yalnız devrime ve devrimcilere karşı "biricik cephe" kurarlardı. Fakat kendi içlerinde binbir parçaydılar. Onun için sinik olamayan kuyrukçular, daha ikiyüzlü yöntemlerle, birbirlerini suçlayarak harekete sırt çevirirlerdi. Sözelimi bir kuyrukçu, kendisinden daha yaman bir kuyrukçunun muhakkak hain olduğunu, harekette sabotajlar yaptığını, kancıklıklar gösterdiğini, arkasından sayıp dökerdi. Ve arkasından şu kaçamak gerekçesini ciddi ciddi tekrarlardı:

"Bu adam, hareketin başında bulduğuşa, ben harekette yokum..."

Ona devrim ve hareket taraftarı olup olmadığını sorarsınız:

"Evet, der, taraftarım. Fakat böyleleri ile yanyana asla!... Hakkım yok mu?" Ona suçlamalarında haklı olabileceğini, ama bu gibi kuyrukçuları temizlemek için tek çarenin mücadeleye olduğunu söylersiniz. Mücadeleden kaçmanın yalnız hareket düşmanlarını sevindireceğini anlatırsınız.

Bu sefer o size çok hak verir. Ama kendisi bir yol böyleleriyle bir yerde çalışmamaya karar vermiştir.

Bunun üzerine kuyrukçuluk ailesine bir cins kaçaklık eşantyonu daha eklemek gerektiğini anlarsınız. Zaten adamın izi tozu bir daha görünmez olur.

**3- Adam olmak kaçaklığı:** Partiden kaçmanın sayısız çeşitlerinden biri de şuydu. İlk zamanlar her "komünist tevkifatı" oldukça, bir yanda Bolşevikleri kırmamak gereğini hisseden,

öte yanda halkın gözünde hareketin anlamını biçimsizleştirmek isteyen burjuva basını, yapılan tevkifatla bir türlü "komünist" bulunmasına razı olamazdı. Bir taşla bir kuş vurmak için tutuklananlara düpedüz "komünist" diyemezdi, onlara da-ima, ya **"komünist taslakları"** ya da **"ne idüğü belirsizler", "sergüzeştçiler", "serseriler"** gibi iltifatlarda bulunurdu.

Tabii Leninistler için, düşmanlarından küfür işitmek bir onurdur. Küfürler onların doğru yolda yürüdüklerini gösterir. Fakat hele kuyrukçu aydınlar, bu tür sıfatlarla "kamuoyu" önüne çıkmaktan sözde pek üzgün görünürlerdi.

Gerçekten, onlar hareketten çıkmayı zorunlu görmeye başlamışlardı. Bir kaçaklık teorisi bulmalıydılar. O da hazırды. Aşağı yukarı şöyleydi:

*"Efendim! Şimdiden sonra hepimiz çok uğraşmalıyız. Toplumda yüksek mevkilere doğru var kuvvetimizle tırmanmalıyız. Kimimiz laik konferansçı, devrim profesörü olmalıyız. Kimimiz Türklüğün dünyaya bedel oluşunu brakisefal kafatası ile açıklayan çiçeği burnunda bir antropolog yetişiriz. Kimimiz bir milliyetçinin mezarına çelenk koyarak figanlı nutuk söyleyen bir mühendis ya da mimar şöhretine kavuşuruz. Kimimiz meçhul asker önünde salta durarak emperyalizme doğru tatlı tatlı havlayan bir kuvvetli iktisat doktoru kesiliriz. Kimimiz okul öğretmenliğinden Ticaret Okulu Müdürlüğü'ne sıçrayarak Halk Partisi içinde adsız bir demagog rolünü oynarız. Kimimiz ipekli senaryosuna Avrupa salon yazarlarından piyes uyarlayarak eşi görülmedik bir şair ve ilh. kesiliriz.*

*"O zaman bak bizi kolay kolay yakalayabilirler mi? Bir tutuklama oldu mu, burjuvazi de evren de görsündü komünistleri... Hepsi toplumun en yüksek dallarında, öten bülbüllerdirler... Çelebi, böyle olur bizde de komünist dediğin!"*

Kuyrukçular sözlerinde durdular. Bugün hepsi de tünedikleri yüksek dallarda burjuvaziye bülbüllük ediyorlar. Şimdi her "komünist tevkifat" oldukça, kimbilir nasıl şu "ne idüğü belirsiz", "sergüzeştçi", "serseri" taslakları kıs kıs gülüyorlardır. Gidi, kurnaz ocağı yanası kuyrukçu külhaniler. Hepsi hallerinden memnunlar.

Biz de, proletaryanın keşif koluna boş yere zahmet vermeksizin, kendi kendilerini partiden temizledikleri için cümlesinden hoşnuduz, o türlü çeşit kuyrukçuların.

**b- Enternasyonal kaçaklığı:** Kuyrukçuların kaçaklıkları bir ulus ölçüsünde de kalmaz. Daha sivriceleri, kuyrukçuluğun ve tatlı su kaçaklığının uluslararası edebiyatını da yaparlar. Bu da Üçüncü Enternasyonal önünde birbirine iki zıt yönde belirir:

**Enternasyonal aldatılıyor:** Kuyrukçulara göre Enternasyonal'in çevresi her partinin politbürolarıyla kuşaltılmıştır. Enternasyonal, kendi gözüyle ve kulağıyla değil, o politbüroların telkinleriyle etrafı düşünüyor.

Politbürolar "asalak bir halka" olmuşlardır. Güneşin etrafında kara bulut, ya da sıvanmış çamur tabakası neyse, politbürolar böyledir. Harekette istenildiği kadar "samimi" ve "faal" davranılsın, nafile. Enternasyonal'e yaranmanın olanağı yoktur.

Politbüroların otokrasisi sürüp gittikçe herşey boşunadır.

Oysa burada kuyrukçular hem yalan söylüyorlar hem de saçmalıyorlar. Yukarıdaki gibi konuşmaları, yalan söylediklerini kendiliğinden yeterince gösterir.

Saçmaları anlaşılmaz değildir. Bir insanın bir şeyi bilmesi için mutlaka gözüyle görmesi, ve kulağıyla işitmesi gerektiğini düşünmek, softalıktan da öte bir saçma olur. Yukarıda da işaret edildiği gibi, Enternasyonal onları sık sık görüp işitmiştir de. Enternasyonal böyle kuyrukçuların çeşitlerini o kadar çok görmüş ve kanıksamıştır ki, kendilerini karşısında bulmasa bile, kuyrukçular daha leb demeden onların leblebi diyeceklerini anlamıştı. Bunu anlamak hiçbir kimse için işten bile değildi.

**Enternasyonal aldanıyor:** Kuyrukçuların son tutamakları bu oluyor, Troçkizm'in hakkı var.

En kabak kuyrukçudan en zeki demagoguna kadar hepsi o yolu tutturmuşlardı. Partiden giderayak, sistematik olarak bütün sapıklıkların o uluslararası tutamağına dört elle sarılmışlardı.

Almanya'ya yürünseydi, bugün Avrupa Bolşevik olurdu. Koca Çin'in bozguna uğraması, Troçkizmin dinlenmemesinden ileri gelir. Ve kuyrukçuların parlak savları bunlardır. Bugün eğer Emniyet Müdürlüğü ve Gizli Polis, parti içinde bir de "Troçkizm lazım" olduğuna inanıyorsa onun bu düşüncesi ne rastlantıdır ne de yersizdir.

Burjuvazi ne istediğini biliyor. Kuyrukçular da ona ne vereceklerini bilmezlikten gelmiyorlar.

## Karaktersizlik ve Satılıklik

Bizim kuyrukçular ne Alman Lassale'cılarına, ne Rus ekonomistlerine benzemezler; orijinaldirler.

Onların Lassale'cılardan farkları: İşçi içinde Bismarckizme alet edilmek istenen hatırı sayılır bir işçi hareketinin başında bulunacak zaman ve mekandan yoksun şarlatanlar halinde kalakalmalarında toplanır.

Ekonomistlerden farkları: Şarlatanlıklarını hiç değilse parti kadrosunun elinde olumlu bir materyal olmak üzere formüleştirmeye ve yazıyla bir daha silinmez ve inkâr edilmez şekilde saptamaya yetenekli ve ömürlü olamayışlarında toplanır.

Hiç unutmamalı. Kuyrukçuların çoğu harekete "hasbelkaza" düşmüş tiplerdir. Bunların ortak nitelikleri, harekete bir yoldaş gibi değil, bir yol seçirticisi (*mitlaufer*) olarak katılmalarıdır.

Mütareke ve ondan sonraki üç beş aylık aldatıcı ve ölü doğmuş piç burjuva demokrasisi onların bütün dünyasıdır. O piç demokrasinin yarattığı yalancı legalite + anti-emperyalizm hamlelerine her nasılsa kapılmışlardır.

Niçin kapılmışlardır?

1- Legalite: Kuyrukçu küçükburjuvanın bir işe girebilmesi için o işte tehlike görmemeye gereksinimi vardır.

2- Anti-emperyalizm: O zamanki Türkiye'nin bütün sınıfları için (birkaç komprador dışında) biricik ilkeydi. Küçükburjuva ve burjuva aydınları için en köktenci lafebeliği ancak anti-emperyalizm alanında yapılabiliirdi. Şu halde kuyrukçuluk, burjuva yurtseverliğinin "Marksist" kavramlarla ifade edilmişinden başka birşey değildi.

Bir kısım kuyrukçuların harekete gelişleri, legalite ve anti-emperyalizm yollarına da büsbütün aykırı, daha ibret vericiydi.

Yukarıdaki nedenlerle gelip de sıkışınca harekete kuyrukçuluk sokmaya kalkışanlara sadece karakersizler demek yetebilir. Üçüncü kategoriye girenlere "satılıklar" sıfatını vermek gerekir.

Bu sonuncular, en bayağı zorunluluklardan en serserice çıkarılığa kalkışmış olanlardır. Partiden tartaklanıp atılışları üstünden yıllar geçmiş bulunan o yaratıklar bir kelimeyle "aç kalmamak" için işçi sınıfına sokulmuşlardı. Sonra işçi sınıfından dirsek yiyip de burjuvaziden daha yağlı bir yal (it yiyeceği) görür görmez, bir zaman ekmeğini yedikleri işçi sınıfına en alçakça ihaneti yapmaktan çekinmemişlerdir.

Bunlardan bazıları Dünya Savaşı'nda Çar'a esir düşmüşler, sonra Bolşevizm ilan edilir edilmez bindikleri arabada *mitlaufer'lik*, hınk deycilik yapmaktan daha kârlı bir yol bulunmadığını görmüşlerdir. Bunun üzerine "*biz de sizdeniz*" demişlerdir. (Şevket ve ilh. gibiler).

Bazıları Bolşevik devriminden sonra sözde Türkçe bildikleri için kervana katılmışlardır. Türkiye'de o acayip yarı Çağatayca, yarı Kırımli diller ile "bir gazâ eylerim" şeklinde görmüşlerdir. Fakat gerçekte Türk Sovyet ticaret ilişkilerinde kaçakçılık ve gizli komisyonculuk "amacı" ile Türkiye'ye kapağı atmışlardır. (Sait, ve ilh. gibiler).

Geçim dünyası bu. Bazıları iş bulamadığı sürece ve iş bulmak için Marksizm kürsüsünden kendisini burjuvaziye reklam etmeyi "akıl işi" bilmişlerdir. (Vedat, gibileri).

Bazıları eğitime gönderilmişler. Geri gelir gelmez, Babıali'ye çıkarak, ya salon edebiyatı yapmaya, ya da polise bilmediklerini öğretmeye çalışmışlardır. (Vâlâ, ve ilh. gibileri).

Kuyrukçuluk 1927 İstanbul Ağır Ceza salonunda açıkladığı polisteki "itirafat"ı ile burjuvaziye son bir günah çıkartırken, o kirli iç yüzlerini en sinik ifadelerle açığa vurmuşlardır.

Hakim Şamil'e soruyor:

"- *Sizin de böyle bir gizli örgüte dahil olduğunuzdan dava ediliyor. Ne diyeceksiniz?*"

Arslan yarin cevabı cebindedir:

"- *Bolşevik Devrimi'nde Rusya'daydım. Aç kalmamak için örgüte girdim.*"



Aynı soruya Şevket'in karşılığı da aynıdır. Yalnız onun ser-seriliği demagojiyle galvanize edilmiştir. Bir sürü aristokrat işçiyi hayran eden şu parlak herzeyi yer:

"- *Bolşevik Devriminde Rusya'da esir bulunuyordum. Orada Marksizm ve komünizm bir genel hava halindeydi. Onu solumamanın olanağı yoktu.*"

Yani o da Bolşevizmi, ölmemek için içine çekmişti. Sonra onu "yurtseverlik" biçiminde kusuyordu.

Türkiye Marksist hareketi bu çirkef safrayı üzerinden atalı beri ne oldu?

Rusya'da Legal Marksizm ile ekonomizmin sonu ne olduysa, o. Legal Marksizm 1902'den itibaren liberalleri toparlayan Struve ile burjuvazinin ilk örgütçülerinden oldu.

Bizim kuyrukçular her yandan şanssızdılar: Türkiye'de burjuvazi kendi devrimini başarabildiği kadar başarmıştı. Onun için kuyrukçuların konumları, işçi hareketinde oldukları zaman neydiyse, burjuvazinin safları arasında da o oldu. Toptan kuyruk oldular.

Ancak bir farkları var. İşçi sınıfı için kuyrukçu olan bu karkersiz satılıklar, kapitalist sınıfı için kuyruk yalayıcı aşamasına erdiler.

1931 yılının sonlarına doğru İzmir'in sokağa dökülen işçi sınıfı, şehri fiilen zaptetti. Bundan bir süre sonra sağcı ve yabancı sermayeci liberalizm akımına karşı işçileri avlamak zorunluluğu kendini dayatmıştı. İktidar bir taşla iki kuş vurmaya yelteniyordu:

- a- İşçileri bağımsız devrimci hareketten alıkoymak,
- b- İşçileri liberalizme karşı bir basamak yapmak.

Parti içinde (o zaman parti bir tekti: CHP) Hamdullah Suphi ayarında demagoglar, işçileri kullanma zamanının gelmiş geçmiş olduğunu bağırdılar. Halk Partisi'nin bir avuç finans-kapital zümresi adına, yaptığı işler askeri bir fetihe benziyordu. Hiç bir şekilde teorileşmemişti. Kitle içinde değil, hiç değilse aydın kapıkulu yığınları arasında şöyle demagoji bahanesi olacak bir kavram bile uydurulamamıştı.

Halk Partisi o büyük kofluğunu, özellikle Serbest Parti yaygarası karşısında farketti. İki kelime bulup söyleyemeyecek

kadar dilsiz duruma düşmüştü. Kendi doğurduğu Serbest Parti akımına karşı bile cevap veremeyen Halk Partisi ne yapacaktı? Hele Marksizm gibi her sloganı peşinden milyonları sürükleyen bir örgüt önünde ne hale düşerdi?

O zaman satılık kuyrukçularla Halk Partisi'nin en çökkün küçükburjuva "sol" cezrileri (köktencileri) eşleştirildiler. Bundan yeni bir "Ankara gençliği" ucubesi yetiştirildi. Kuyrukçuların burjuva aylıklısı ve kapıkulu olalıberi ne dereceye dek "kuyruk yalayıcı" kesildikleri o zaman açığa çıktı.

Sabık kuyrukçu yamaklarından Burhan Asaf, **Hakimiyet'i Milliye** gazetesinde bizim kuyrukçuları şöyle tanımlıyor:

*"Madde 4 -Ankara'da herkes bugüne kadar yalnız bir tek adamın etrafında toplandıkça kendini kuvvetli hissetmiştir. Bu adam Partimizin lideri ve memleketin korucusu (yazı aynen böyle) Gazi'dir. Ankaralı genç bunun dışında kendisine hiçbir eksen düşünemez. Bizzat Şevket Süreyya bu iman yolunun adsız bir yolcusudur." (Hakimiyet'i Milliye, 10.8.1931)*

Hiç de "adsız yolcu" olmayan adlı Şevket Süreyya Bey, aynı gün *Cumhuriyet* gazetesinde aynı kulluğu bir daha şöyle saptırıyordu:

*"Milli devrimimizi (demagoga 'acımak' yoluyla kuyruk olan aristokrat işçilerin kulakları çınlasın!) kişiliğinde toplayan ileri ilkeleri açıklama yolunda Hakimiyet'i Milliye gazetesindeki sürekli düşünce ilgisini Halk Partisi içinde yeniden bir ideoloji akımı şeklinde tanımlamak kuşkusuz isabetli bir görüş değildir. 15 bin adet olarak basıldığı yazılan 'İnkılap ve Kadro' hakikatte yalnız 24 adet olarak hazırlanmıştır."*

Rus kuyrukçuları liberalizmi savunmuşlardı. Türk kuyrukçuları burjuvazinin tam diktatörlüğü devrinde yetiştikleri için liberalizme hücum etmek zorunda kaldılar.

Her ne olursa olsun, görülüyor: "Profesyonel kuyrukçular", satılık eşekler gibi yemlerini kim veriyorsa onun adına anıyorlar. Dün işçi sınıfından bir çıkar umdukları zaman, proletarya ideolojisini bir semer gibi taşıdılar. Bugün arpayı burjuvazi verince, semerlerini attılar. Sırtlarında yaldızlı birer palan, Halk Partisi'nin vurduğu gemle paşaların "adsız" düzenbazı oldular.

Kuşku yok ki, kuyrukçularla satılık eşekler arasında içtenlik bakımından derin bir fark var: Eşek, sahibi kim olursa olsun, onun çıkarına hizmet eder. Fakat kuyrukçu eşekler, işçi sınıfını resmen "efendi" bildikleri zaman bile, gözleri burjuva ahırlarında kalmış eşşoğlu eşşeklerdiler. Hep burjuva ad ve hesabına gıftetelli oynuyorlardı.

Bugün layık ve aşık oldukları, kanunlara yaslanan Kuyrukçular burjuvazi için nasıl çalışıyorlar? Teslim edelim, canla başla. Edebiyattan eğitime, hekimlikten öğretmenliğe, ideolojuktan ekonomistliğe kadar her alanda Halk Partisinin kaldırılan her taşı altından bir kuyrukçunun başı çıkıyor. Bunlara iki örnek vererek sözü keselim:

Ekonomide: İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, yerli malı reklamı deyince kuyrukçu Vedat Nedim'i hatırlamamak olanaklı değildir. O, "geceli gündüzlü" çalışan Türkiye işçisinin, buna karşılık dünyanın en müthiş hayat pahası ve işsizliği altında kıvranışını nasıl yorumluyor? Kendisi söylesin. 4.1.1931 günlü *Cumhuriyette* yazıyor:

"Bu konuda Cemiyet işlemler müdürü Vedat Nedim Bey kendisiyle görüşen bir yazara demiştir ki:

*'Böyle bir şikayetten (şikayet: kötü yerli malların ateş pahasına satılmasıdır) bilgim yok. (Burjuva memurcuk kırtasiyecisi kulluğunu ne çabuk ve ne güzel özümlemiş!) Fabrikalar arasında rekabet akımı günden güne artıyor (Çok kaba yalan. Türk sanayinin daha doğarken tekelleştirildiğini bilmiyor mu dersiniz?) ve bu, malın kalitesini iyileştirdiği kadar fiyatları da kırmaktadır. Bütün dünyada fabrikalar kapanırken Türkiye'de fabrikaların gece gündüz çalışması, yerli mallara halkın rağbetinin ne kadar fazla olduğuna yüksek bir kanıttır.'*

Hangi burjuva reklamcısı bu kuyrukçudan daha başarılı bir tezgahtar olabilir?

İdeolojide: Fethi Bey (Serbest Parti) skandalından beri türeyen "Ankara gençliği", "yeni devrimci nesil" ne yapıyor?

Demagogların Bolşevizm silah deposundan çalıp çalıp burjuvaziye sattıkları "Kadro"culuk yapıyorlar. Bir demagogun ne yapılmak istendiği hakkında elimize geçen dediklerine bakın:

"Devrimi duyan ve yürüten azlık, fakat bilinçli bir öncüdür. Artık ileri bir (Kadro)nun idaresinde temsil edilir. Bu kadro devrimin gerçekliğinden çıkarılan ve onun seyrine uygun bir şekilde açıklandıkça şekillenmiş ve teorileşen ilkeleri kendine bilinç edinir. Devrimin derinleşmesi demek, bu ilkelerin ve onların ifadesi olan devrim ahlâk ve disiplinin, ileri kadronun belleğinden genç neslin, şehir halkının ve köylülüğün belleğine inmesi demektir." (Milliyet, 29.1.1932)

Demagojinin ezeli ve modern terimleri arasında "öncü" "disiplin", "inkılap" (yalnız burada inkılâp artık "ingilâp" olmuştur) gırla gider. Ve demagog hiç tüyleri ürpermeden bir zaman proletarya "inkılâbı"ndan sözettiği gibi şimdi de burjuvazinin "devrimi"nden dem vuruyor. Hepsisi de devrim değil mi sanki?

Yalnız devrime küçükburjuva içinin faşizmden aktardığı bir mistik anlamı daha katıyor: (Tıpkı Mussolini gibi, Mussolini'nin Marks'ı çileden çıkartan ataları gibi) "ahlâk" diyor.

Demagoji hangi alanlarda işleyecek? Bunu da görüyoruz:

a) "Genç nesil": Tabii okul çağını bitirdikten sonra "Halkevi"ne devam edebilmek ayrıcalığına erişmiş burjuva aydınlığı ve gençliği bu.

b) "Şehir halkı": Görüyorsunuz ya, demagog burada dilini yakacakmış gibi "işçi" kelimesini kullanmamak için, doğrudan doğruya kapitalist "efendilerimiz" de dememek için bir safsafta çorbası sunuyor: Şehir halkı!

c) "Köylü": Yani herkesin istediği anlama alabileceği devkuşu.

Şu "devrimci nesil" hangi amaca tapıyor? Karşı-devrim. İlkçağ nasıl bezirgan ekonomisinin yerini derebeyliğe bırakmışsa, demagojinin yeni çağı da öylece "ikinci ortaçağ"a girecektir. *"İkinci ortaçağ, gotiğe karşılık, kübiği çıkartmıştır."* (Kadro, Y. Kadri).

Kadrocuların bu "ikinci" derebeylik adını verdikleri şey, serbest rekabetçi kapitalin yerine geçen finans - kapital oligarşisi yani emperyalizmdir. Onlar emperyalizm karşısında secdeye kapanıyorlar. Doğrusu efendilerini iyi tanıyor bu finolar...

Fakat o tekelci kapital efendilerini olduğu gibi bütün canavar dişleri ve pençeleriyle halka nasıl tanıtabilirler!..

Onun için üstadları olan uluslararası demagog Duçe'nin yöntemine baş vuruyorlar. Finans - kapitali küçükburjuva pavalraları ve mistisizmi ile ttslyorlar. O buhurdan buharları ortasında göğe çıkan Hazreti İsa ve Mehdi Resulllah şeklinde göstermeye uğraşıyorlar. Onun için de "devrimi" iğdiş edilmiş bir papaz gibi "ikinci ortaçağın gotik değil kübik" katedrallerine kapatmaya bakıyorlar.

Bolşevizmin yemyeşil ve meyvalı ağacından gelişiğizel koparılıp aşırılmış dalların bitki sıvısı kurumuş kof emperyalizm ağacına aşılınması bundan daha az ucube bir ürün verebilir miydi?

Tavşanın "ne kokar, ne bulaşır" sayılan nesnesi cinsinden halis bir küçükburjuva eleştirmeni, henüz sınai kapitalizme girerken emperyalizmle haşır neşir olmuş Türk burjuvazisinin kellesini kaybettiren iki karşıt akımı önünde afalliyor:

1- Bireyci (serbest rekabetçi)

2- Bireye (rekabete) hem düşman, hem de bireycilikten (tekelci finans oligarşiliğinden) kurtulamayan o acayip kavrayışları görüyor, onları ekonomik anlamlarıyla kavrayamadığı için, kendine göre edebiyatça pek güzel görüp şöyle tanımlıyor:

*"Bir tarafta bütün Ortaçağı inkar eden bireyciler (yani serbest rekabetçiler) diğer tarafta zamanımızın bütün güzelliklerini (yani serbest rekabetin bütün ilerici niteliklerini) reddetmeye çalışın, onlardan zevk aldığı için (yani küçük rekabetler yerine daha yaman rekabetler kurduğu için) içi içini kemiren bir bireyci seyri güzel oluyor."* (Nurullah Ataç, Milliyet'te Kadro Eleştirisi)

Bizim için de böyle horoz dvşlerinin; "seyri güzel oluyor."